

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Kateřina Javorská

**Trestné činy proti životnímu prostředí páchané
právníckými osobami**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Bc. Vladimír Pelc, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 20. 4. 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 171 858 znaků včetně mezer.

Kateřina Javorská

V Praze dne 24. 4. 2019

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Bc. Vladimíru Pelcovi, Ph.D. za odborné vedení, za cenné rady a připomínky a za čas, který mi věnoval.

Obsah

Úvod	1
1 Vymezení základních pojmů a pramenů právní úpravy	4
1.1 Právní osoba v platném právu	4
1.2 Životní prostředí	6
1.3 Úloha trestního práva v ochraně životního prostředí a úprava jeho ochrany	7
1.3.1 Trestněprávní ochrana životního prostředí na mezinárodní úrovni ve vztahu k právnickým osobám	8
1.3.2 Trestněprávní ochrana životního prostředí na evropské úrovni ve vztahu k právnickým osobám	10
1.3.3 Trestněprávní ochrana životního prostředí na vnitrostátní úrovni ve vztahu k právnickým osobám	12
1.4 Charakteristika ZTOPO	14
1.4.1 Vztah ZTOPO k obecným právním předpisům trestního práva	14
2 Obecně k trestní odpovědnosti právnických osob	16
2.1 Skutečnosti předcházející přijetí ZTOPO	16
2.1.1 Důvody proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob	18
2.1.2 Důvody pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob	21
2.2 Modely trestní odpovědnosti právnických osob	25
2.2.1 Pravá trestní odpovědnost právnických osob	25
2.2.2 Nepravá trestní odpovědnost právnických osob	26
2.2.3 Administrativněprávní odpovědnost právnických osob	26
3 Úprava trestní odpovědnosti právnických osob v České republice.....	28
3.1 Obecně k působnosti	28
3.1.1 Věcná působnost	28
3.1.2 Osobní působnost	30
3.1.3 Místní působnost	33
3.2 Přičitatelnost trestného činu právníké osobě	34
3.2.1 Vyvinění právníké osoby	38
3.3 Trestní odpovědnost právního nástupce právníké osoby	40
3.4 Ukládání sankcí právníkým osobám	42
3.4.1 Základní zásady a účel sankcionování právníkých osob	42
3.4.2 Obecná kritéria pro stanovení druhu a výměru trestů	44
3.4.3 Druhy sankcí ukládané právníkým osobám	45
4 Trestné činy proti životnímu prostředí a vývoj právní úpravy	50
4.1 Jednotlivé vybrané trestné činy proti životnímu prostředí	53
4.1.1 Poškození a ohrožení životního prostředí (§ 293 a 294 TZ)	53
4.1.2 Poškození lesa (§ 295 TZ)	55

4.1.3	Neoprávněné nakládání s odpady (§ 298 TZ)	57
4.1.4	Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299 a 300 TZ)	60
	Závěr	63
	Seznam zkratk	67
	Seznam použitých zdrojů	68
	Odborná literatura	68
	Odborné články	70
	Mezinárodní úmluvy a evropské prameny	71
	Elektronické zdroje	72
	Právní předpisy	74
	Seznam použité judikatury	75
	Seznam příloh	77
	Příloha č. 1	78
	Příloha č. 2	83
	Příloha č. 3	88
	Abstrakt	97
	Klíčová slova	99
	Abstract	100
	Key words	101

Úvod

Lidský život, stejně tak jako existence dalších organismů, je podmíněn stavem životního prostředí, které má nenahraditelnou hodnotu. Pro budoucí existenci všech organismů na planetě je žádoucí, aby společnost ve vztahu k prostředí, které nás obklopuje, jednala s náležitou péčí a životní prostředí tak mohlo být označeno přívlastkem zdravé. Zdravé životní prostředí je totiž považováno za veřejný statek¹, jehož prospěch je nedělitelný a každý má na něj stejné právo. Soudobý stav lze však s ohledem na rozrůstající se globální problémy stěží považovat za uspokojivý.² Přestože prostředky k ochraně životního prostředí mají mnoho podob, často se mohou jevit jako neúčinné. Ekonomické prostředky mohou společnost pozitivně i negativně motivovat, stejně tak vědecké prostředky na společnost působí, když predikují nedozírné následky lidské činnosti na životní prostředí a vzdělávací prostředky taktéž formují vztah člověka k životnímu prostředí. Domnívám se však, že právo jako prostředek ochrany životního prostředí je zásadně významný, protože je to jediný prostředek, jenž poskytuje ostatním prostředkům určitý rámec. Právo reaguje na společenské jevy a lze s jistotou tvrdit, že ostatní prostředky akceptuje, dokonce se jím prolínají, avšak jeho podstata oproti zbytku spočívá v jeho závaznosti a vynutitelnosti.³

Mezinárodní společenství nejednou vyjádřilo potřebu aktivní ochrany životního prostředí, neboť jeho skličující stav nedosahuje pouze lokálního rozsahu, ale modifikuje životní podmínky v celém světě. Ačkoli se nejedná o jediný zdroj zátěže, je životní prostředí čím dál více vystavováno ekologické kriminalitě. Environmentální kriminalita je v globálním měřítku čtvrtá nejrozšířenější trestná činnost. Charakteristická je tím, že se pojí s velkým ziskem a relativně nízkým rizikem, neboť následek se může projevit až za poměrně dlouhou dobu a samotné vyšetřování trestné činnosti vyžaduje dostatečné znalosti orgánů činných v trestním řízení. Často může docházet k jejímu propojení s jinou trestnou činností např. s legalizací výnosů z trestné činnosti. Velkým rizikem pro životní prostředí

¹ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 15/96.

² The Intergovernmental Panel on Climate Change. (2018). *Special Report on Global Warming of 1,5°C*. [online]. [cit. 24. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<https://www.ipcc.ch/sr15/preface/>>.

³ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: V Praze: C. H. Beck, 2010. s. 9-10. ISBN 978-80-7400-338-7

je zapojování společností, jež se snaží maximalizovat své zisky a snižovat náklady tím, že se vyhýbají povinnostem uloženým zákonem např. v oblasti nakládání s odpady.⁴

Proto lze považovat za úspěch tlak mezinárodního společenství vedoucí k přijetí právních nástrojů přímého působení sankční povahy, tedy trestní odpovědnosti v oblasti životního prostředí. Trestní odpovědnost v této oblasti nebyla dlouho považována za problematiku podstatnou, v posledních desetiletích se ovšem toto téma dostalo do popředí. V českém právním řádu doznala ochrana životního prostředí dalšího významného rozšíření v posledních letech, když byla zavedena trestní odpovědnost právnických osob, neboť právě právnické osoby bývají často označovány za původce environmentální kriminality.

Cílem této práce je zanalyzovat stav české trestněprávní ochrany životního prostředí ve vztahu k právnickým osobám. V této práci se budu zabývat otázkou, zda trestní odpovědnost právnických osob je vhodným a dostatečně účinným nástrojem k ochraně životního prostředí.

První kapitola se věnuje vymezení základních pojmů, pojmu právnické osoby z hlediska platného práva a pojmu životního prostředí, neboť jsou patrně pro tuto práci stěžejní. Dále se budu zabývat úlohou trestního práva v oblasti ochrany životního prostředí a ve stručnosti představím prameny práva a vývoj trestněprávní ochrany životního prostředí na mezinárodní, unijní a vnitrostátní úrovni. Tato kapitola bude taktéž obsahovat charakteristiku zákona, který zavedl do českého právního řádu trestní odpovědnost právnických osob.

Druhá kapitola představuje obecný úvod do problematiky trestní odpovědnosti právnických osob. Zmíním se o skutečnostech, jež jejímu zavedení do českého právního řádu předcházely, dále rozeberu některé relevantní argumenty svědčící pro i proti jejímu zavedení. Nevynechám přitom ani modely trestní odpovědnosti.

Třetí kapitola se dotýká příslušných hmotněprávních ustanovení ZTOPO. Klíčová budou především ustanovení upravující působnost, přičitatelnost trestného činu právnické osobě a zároveň možnost jejího vyvinění, přechod trestní odpovědnosti na právního nástupce, a nakonec sankcionování právnické osoby.

Poslední kapitola bude zaměřena na hlavu VIII. TZ a její vývoj. Dále popíšu jednotlivé vybrané trestné činy, o nichž se domnívám, že jsou z hlediska kriminality

⁴ INTERPOL-UN Environment. (2016). *Strategic Report: Environment, Peace and Security – A Convergence of Threats*. [online]. [cit. 24. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<https://www.interpol.int/Resources/Documents>>.

právnických osob nejpodstatnější, a to včetně dosavadního zhodnocení využití trestní odpovědnosti právnických osob v oblasti životního prostředí v praxi.

Práce vychází z právního stavu ke dni 20. 4. 2019.

1 Vymezení základních pojmů a pramenů právní úpravy

Dříve než se budu věnovat jednotlivým aspektům trestní odpovědnosti právnických osob ve vztahu k životnímu prostředí, považuji za důležité si nejprve vymežit pojmy životní prostředí a právnická osoba. Součástí této kapitoly bude taktéž stručný nástin pramenů, z nichž trestněprávní ochrana životního prostředí plyne, a to jak na mezinárodní, evropské, tak vnitrostátní úrovni. Dále vytyčím úlohu trestního práva pro životní prostředí a bez povšimnutí nezůstane ani pramen trestní odpovědnosti právnických osob.

1.1 Právnická osoba v platném právu

Definice pojmu právnické osoby náleží tradičně do soukromého práva. Vzhledem k tomu, že ji neposkytuje⁵ ani samotný zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZTOPO“), je nutné se jí zabývat. Určitou definici poskytuje evropská legislativa, z níž pramení nátlak na zavedení trestní odpovědnosti právnických osob. V těchto dokumentech evropské právo vymezuje právnickou osobu jako „*jakýkoli právní subjekt, jemuž takový status náleží podle použitelného vnitrostátního práva, kromě států nebo veřejných subjektů při výkonu státní moci a veřejných mezinárodních organizací*“.⁶ Na další znaky právnické osoby je však evropská úprava skoupá, proto je nutné zkoumat detailnější vymezení ve vnitrostátních normách. Důvodová zpráva, stejně tak jako ZTOPO, neidentifikuje další znaky právnické osoby, pouze odkazuje na občanskoprávní a obchodněprávní normy, přinejmenším alespoň oznamuje, že se ZTOPO vztahuje na všechny právnické osoby, jež nejsou vyloučeny z jeho působnosti.⁷

Právnické osoby byly v průběhu let obecně vnímány v rámci tří teorií, tj. teorie fikce, teorie reality a kompromisní teorie. Teorie fikce, jež rozvinul Friedrich Carl von Savigny⁸, považuje pouze člověka za osobu přirozenou. Reaguje ovšem na nátlak společnosti, když umělým, fiktivním subjektům přiznává subjektivitu skrze právní konstrukce. Právnická

⁵ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2., aktualiz. a přeprac. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 31. ISBN 978-80-87576-43-4.

⁶ např. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008 o trestněprávní ochraně životního prostředí. Úř. věst. L 328, s. 28-37.

⁷ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Sněmovní tisk č. 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

⁸ BERAN, K. Trestní odpovědnost právnických osob z hlediska teorie fikce. *Trestněprávní revue*. 2014, č. 5. s. 107 an. ISSN 1213-5313.

osoba dle tohoto pojetí je tedy subjekt fiktivní, uměle vytvořený a reálně neexistující. Naproti tomu teorie reality, jejímž hlavním představitelem byl Otto Friedrich von Guericke, se přiklání k tomu, že některé útvary vznikají samostatně a reálně existují. Právo tedy těmto subjektům přiznává subjektivitu bez zásahu do jejich struktury i přes to, že se jedná o subjekty odlišné od člověka. Kompromisní teorie se snaží hledat shodu v obou výše zmíněných teoriích.⁹ Nicméně otázku, zda je ZTOPO vystaven na té či oné teorii, nelze jednoduše zodpovědět. Beran zdůrazňuje, že ZTOPO byl sice přijat ještě za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, přičemž ten vycházel z teorie organické. Současný občanský zákoník však vychází z teorie fikce, proto předkládá otázku, zda je nyní ZTOPO slučitelný s pojetím právnické osoby v občanském zákoníku, pokud tvrdíme, že není založen na teorii fikce.¹⁰ Šámal se spíše přiklání k tomu, že ZTOPO není výslovně vystaven ani na jedné z těchto teorií, neboť nevyhraněným pojetím pak lze dosáhnout postihu nejen právnických osob, jejichž osobní status se řídí českým právním řádem, ale i těch, jejichž osobní status vychází z jiného právního řádu.¹¹

Dle ustanovení § 20 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“) je právnická osoba „*organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná*“. Při posuzování, zda se uplatní ZTOPO, jsou dle Jelínka podstatné definiční znaky právnické osoby¹², které se však mohou lišit dle povahy právnické osoby. Nejdůležitějším znakem je subjektivita, tedy způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti, jedná se však pouze o schopnost práva a povinnosti mít, nikoli o přímo stanovený rozsah a povahu. Subjektivita u právnických osob vzniká souběžně se vznikem právnické osoby a stejně tak i zaniká. O subjektivitě právnické osoby vznikly dvě ustálené doktríny. Jedna se přiklání k tomu, že právnické osoby jsou ve svých právech a povinnostech omezeny předmětem své činnosti. Druhá podporuje názor, že subjektivita právnických osob omezena není.¹³ Občanský zákoník stanoví dále v § 20 odst. 1, že „*právnická osoba může bez zřetele*

⁹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 268. ISBN 978-80-7552-187-3.

¹⁰ BERAN, K. Trestní odpovědnost právnických osob z hlediska teorie fikce. *Trestněprávní revue*. 2014, č. 5. s. 107 an. ISSN 1213-5313.

¹¹ ŠÁMAL P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 181. ISBN 978-80-7400-592-3.

¹² JELÍNEK, J., HERCZEG, J., *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou. 2.*, aktualiz. a přeprac. Vydání. Praha: Leges, 2013. s. 33. ISBN 978-80-87576-43-4.

¹³ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 269-270. ISBN 978-80-7552-187-3.

na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou“. Lze se přiklonit k názoru, že právnické osoby dle občanského zákoníku subjektivitu omezenou nemají, pouze se tímto stanoví, že jim nenáleží ta práva, jejichž nositelem může být pouze fyzická osoba.¹⁴ Právnické osoby jsou nadány též způsobilostí k právnímu jednání a mají také deliktní způsobilost. Oba tyto znaky se překrývají s rozsahem subjektivity. Znakem je i majetková autonomie, což znamená, že právnické osoby mohou vlastnit majetek a volně s ním nakládat. Podstatným znakem je dále organizační struktura. Tento znak navazuje na způsobilost k právnímu jednání a deliktní způsobilost, protože bez organizační struktury by nebyly tyto dva znaky realizovatelné. Posledním znakem je účel, pro nějž byla právnická osoba založena.¹⁵ Někteří autoři znaky právnické osoby doplňují ještě o identifikační údaje, mezi něž řadí název, sídlo a identifikační číslo.¹⁶

Právnické osoby lze členit dle povahy úpravy na právnické osoby soukromého a veřejného práva. Odlišností je především způsob vzniku, kdy veřejnoprávní jsou povětšinou zakládány zákonem (např. Česká národní banka) nebo jiným zvláštním postupem (např. škola). Rozdílný může být i předmět činnosti, účel existence a organizační struktura. Právnické osoby veřejné přesto mohou vystupovat v soukromoprávních vztazích, mohou tedy být subjektem soukromoprávním. Eventuálně lze dělit právnické osoby dle povahy útvaru na korporace, fundace a útvary smíšené. Důvodová zpráva dodává, že se ZTOPO uplatní jak na právnické osoby veřejného, tak soukromého práva. Zároveň ale upozorňuje, že účelem není, aby ZTOPO podléhaly veškeré právnické osoby, ale spíše ty, které mají povahu korporací, u nichž existuje určitý personální substrát.¹⁷

1.2 Životní prostředí

Zjednodušeně řečeno je životní prostředí vše, co nás obklopuje, a jeho definice se různí dle oborů. Samotný původ tohoto pojmu není připisován právu, ale přírodním vědám. Právo jako obor reagující na společenské jevy poskytuje legální definici a vymezuje životní prostředí v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴ LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 153-167. ISBN 978-80-7552-187-3.

¹⁵ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 269-271. ISBN 978-80-7552-187-3.

¹⁶ HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 129. ISBN 978-80-7380-377-3.

¹⁷ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Sněmovní tisk č. 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva. s. 30. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

v § 2 jako „vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje.“ Životní prostředí tvoří zejména složky jako ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie. Je to ucelený systém, jehož části jsou vzájemně propojeny a vytváří stav přírodní rovnováhy, proto je nutným předpokladem pro další existenci člověka, a to nejen z hlediska biologického, ale i ekonomického a sociálního. Přestože je příroda schopna přizpůsobit se novým, změněným podmínkám, není tato její schopnost bezmezná.¹⁸

Současný stav přírody je zapříčiněn více faktory najednou, nejedná se o pouhou environmentální kriminalitu, ačkoli její dopad je nevýznamnější. Tento stav značně zhoršuje také rozšiřování měst a budování dopravní infrastruktury či zemědělství. Okrajový vliv má však i intenzivní využívání krajiny k turistickým účelům, sportovním akcím a k rekreaci. Člověk zapříčinil vznik globálních problémů, které sice mohou vznikat lokálně, nicméně mají globální dopady, častokrát přesahující hranice států. Mezi globální problémy lze řadit především změnu klimatického systému, globální oteplování, zvyšování hladin moří, poškození ozonové vrstvy a její ztenčování, značný nedostatek pitné vody a úbytek biologické rozmanitosti.¹⁹ Se zřetelem na to, že člověk takto úmyslně a záměrně přetváří přírodu, je nutné životnímu prostředí poskytnout ochranu, a to především právem, neboť se zdá, že ostatní způsoby ochrany nemusí být vždy efektivní.

1.3 Úloha trestního práva v ochraně životního prostředí a úprava jeho ochrany

Je zcela evidentní, že ochrana zaručena životnímu prostředí odpovědností občanskoprávní a správně-právní není v současné chvíli dostatečná. Každým okamžikem dochází k poškozování a znečišťování životního prostředí takovým způsobem, že již není možné nejen škodlivému následku zabránit či předejít, ale často ani není v lidských silách životní prostředí navrátit do původního rovnovážného stavu. Ekologická kriminalita se odráží v lidské činnosti, protože člověk jako jediný tvor na planetě neustále svou aktivitou mění přírodu k obrazu svému²⁰, přičemž se jí nedopouštějí pouze fyzické osoby, nýbrž i osoby právnické. Zásahy do rovnovážného stavu přírody však nejsou jediným negativem, ohroženo

¹⁸ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: V Praze: C. H. Beck, 2010. s. 3-10. ISBN 978-80-7400-338-7.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Tamtéž.

je i zdraví člověka a dalších živočichů. Tragické na tom je, že k tomu povětšinou dochází ze zjištěných důvodů.²¹

Ačkoli trestněprávní ochrana životního prostředí je zřídka využívaným prostředkem, její význam je zásadní, neboť se trestním právem postihují nejzávažnější druhy ekologické kriminality, kterých je čím dál více a jejich závažnost stoupá.²² Úloha trestního práva proto v posledních letech, i s ohledem na přijetí ZTOPO, sílí, což je samozřejmě krok správným směrem. Následky ekologické kriminality jsou rozsáhlé a často sahají až za hranice států. Životnímu prostředí je proto nutné ochranu poskytnout nejen na úrovni jednotlivých států, ale i v rámci většího celku.

1.3.1 Trestněprávní ochrana životního prostředí na mezinárodní úrovni ve vztahu k právnickým osobám

Na mezinárodní úrovni je ochrana životnímu prostředí zajišťována skrze mezinárodní právo životního prostředí, jež je samostatnou oblastí mezinárodního práva veřejného. Jeho úloha spočívá ve vytvoření určitého právního rámce a následné spolupráci států v této oblasti, neboť samo nedisponuje efektivními prostředky.

Mezinárodní právo životního prostředí se zformovalo relativně pozdě, jelikož je pouhou reakcí na lokální a globální environmentální problémy. První náznak vzniku se datuje na přelom 19. a 20. století, kdy se uzavíraly první úmluvy převážně spojené s ekonomickými cíli např. v oblasti přírodních zdrojů nebo rybolovu, ty se ovšem vyskytovaly sporadicky a jejich hlavním účelem nebyla primárně ochrana životního prostředí. Po 2. světové válce si životní prostředí získalo pozornost Organizace spojených národů (dále jen „OSN“), především z důvodu rozvoje jaderné technologie, znečištění moří a ekologických katastrof spojených s ropnými haváriemi.²³ To, že se OSN zhostila uvedeného problému, není neobvyklým jevem, neboť účast nestátních aktérů je právě jeden z prvků mezinárodního práva životního prostředí, kdy mezinárodní organizace přispívají svou nezaujatostí.

²¹ CHMELÍK, J. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2005. s. 9. ISBN 80-7201-543-5.

²² DAMOHORSKÝ, M. Delikt ní odpovědnost v ochraně životního prostředí. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 2011, č. 3. s. 11-18. ISSN 0323-0619.

²³ DAMOHORSKÝ, M. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2010. s. 104-107. ISBN 978-80-7400-338-7.

Za hlavní milník vývoje mezinárodního práva životního prostředí se však považuje až Stockholmská konference v roce 1972, která se konala pod záštitou OSN. Účelem této konference byla snaha o vytvoření diskusního fóra, v němž by bylo možné vyřešit celosvětově zhoršující se kvalitu životního prostředí. Přestože výstupy z této konference jsou právně nezávazné, vytvořily do značné míry základ pro mezinárodní právo životního prostředí. Klíčovým přínosem je jednoznačně Závěrečná deklarace o životním prostředí²⁴, jinak také známá jako Stockholmská deklarace, jejíž podstata spočívá v obecném přijetí principu, že právo na životní prostředí patří mezi základní lidská práva.²⁵

Jedním z prvních dokumentů, jenž se dotkl trestní odpovědnosti právnických osob ve vztahu k životnímu prostředí, je Rezoluce Výboru ministrů Rady Evropy č. (77) 28 o úloze trestního práva v ochraně životního prostředí.²⁶ Rezoluce navrhuje v bodě 2 přezkoumání zásad trestní odpovědnosti a zvážení zavedení trestní odpovědnosti veřejných i soukromých právnických osob v určitých případech. Dalším zajímavým podnětem uvedeným pod bodem 4 písm. c) je vytvoření speciálního registru osob odsouzených za znečištění či a vytvoření specializovaných odborů soudů a státních zastupitelství, jež by se potýkaly s environmentální kriminalitou uvedené dle bodu 4 písm. a), což patrně míří na obecně nízké povědomí o environmentální kriminalitě.

Ideu postihování právnických osob za jednání proti životnímu prostředí zahrnuje i Rezoluce Hospodářské a sociální rady OSN č. 1994/15 o roli trestního práva v ochraně životního prostředí²⁷, kde doporučení pod písm. g) podporuje ukládání trestních nebo netrestních pokut či jiných opatření korporacím ve státech, kde nebyla zavedena trestní odpovědnost právnických osob.

Za další milník lze nepochybně označit Mezinárodní konferenci o životním prostředí a rozvoji v Riu de Janeiru v roce 1992, která opět reagovala na negativní dopady lidské činnosti na přírodu. Pozitivně lze hodnotit přijetí konceptu trvale udržitelného rozvoje, který spočívá v upřednostňování obnovitelných zdrojů a šetrném využívání zdrojů neobnovitelných. Zároveň zakotvuje snahu o zachování možností současným i budoucím

²⁴ United Nations Conference on the Human Environment (Stockholm Conference) (1972). [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/humanenvironment>>.

²⁵ DAMOHORSKÝ, M. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2010. s. 97-117. ISBN 978-80-7400-338-7.

²⁶ Resolution (77) 28 of the Committee of Ministers on the Contribution of Criminal Law to the Protection of the Environment. Council of Europe (1977). [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016804efa66>.

²⁷ Economic and Social Council. Resolution 1994/15. The role of criminal law in the protection of the environment. United Nations (1994). [online]. [cit. 10. 3. 2019] Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/documents/ecosoc/res/1994/eres1994-15.htm>>.

generacím uspokojovat své základní životní potřeby tak, aby nedocházelo ke snižování biologické rozmanitosti.²⁸ Z hlediska trestní odpovědnosti právnických osob znamenala tato konference cenný přínos. V jejím rámci byla totiž vydána Rezoluce XV. Mezinárodního kongresu trestního práva²⁹, jež mimo jiné obsahovala v sekci I. doporučení sankcionovat právnické osoby právě za trestné činy proti životnímu prostředí. Avšak jak to v mezinárodním právu bývá běžné, měla tato rezoluce nezávaznou povahu.

Z hlediska mezinárodních požadavků na trestní odpovědnost právnických osob v oblasti životního prostředí je nezbytné ještě uvést Úmluvu Rady Evropy o trestněprávní ochraně životního prostředí, která byla přijata ve Štrasburku roku 1996.³⁰ Jejím cílem je snaha o harmonizaci národního trestního zákonodárství smluvních stran. Zavedla požadavek na stíhání vymezených závadných jednání z oblasti životního prostředí v čl. 2 jako trestných činů. Zajímavý je i čl. 6 upravující systém sankcí, ze kterých stojí za zmínku sankce nápravy stavu životního prostředí. Podstatným bodem však je, že vyžaduje trestní odpovědnost právnických osob.³¹ Přestože úmluva nebyla dosud Českou republikou ratifikována, unijní úprava z ní podstatně vycházela, což zřejmě zapříčinilo nadbytečnost této úmluvy.

Z výše uvedeného je patrné, že přestože mezinárodní dokumenty jsou převážně nezávazné, vyjadřují určitou potřebu a urgenci trestněprávní odpovědnosti v oblasti životního prostředí, zároveň je až zarážející množství dokumentů, jež trestní odpovědnost právnických osob doporučují.

1.3.2 Trestněprávní ochrana životního prostředí na evropské úrovni ve vztahu k právnickým osobám

Vzhledem k tomu, že se Česká republika v roce 2004 připojila s dalšími devíti státy k ostatním členským státům Evropské unie (dále jen „EU“), je povinna dodržovat závazky, které pro ni z členství v EU vyplývají, a sladit vnitrostátní právní úpravu s požadavky EU, a to včetně závazků týkajících se životního prostředí. Vlivem působení člověka na Zemi

²⁸ DAMOHORSKÝ, M. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2010. s. 104-107. ISBN 978-80-7400-338-7.

²⁹ Rezoluce XV. Mezinárodního kongresu trestního práva v Rio de Janeiru. s. 372. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW <<http://www.penal.org/sites/default/files/RIDP86%201-2%202015%20EN.pdf>>.

³⁰ Úmluvu Rady Evropy o trestněprávní ochraně životního prostředí (ETS 172). [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/172>>.

³¹ DAMOHORSKÝ, M. *České právo životního prostředí: Czech environmental law*. 2., rozšířené a aktualizované vydání. V Praze: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2006. s. 42. ISBN 80-85889-70-6.

a jeho nešetrným chováním získalo během posledních let životní prostředí přední příčku v důležitosti, a proto je v rámci EU chráněno napříč unijní úpravou.

Na úrovni primárního práva je zájem na ochraně životního prostředí vyjádřen určitým způsobem jak ve Smlouvě o Evropské unii, tak ve Smlouvě o fungování Evropské unie. Smlouva o Evropské unii³² ve své preambuli deklaruje odhodlání k podpoře zásady udržitelného rozvoje. Zároveň v čl. 3 odst. 3 řadí ochranu životního prostředí a jeho kvalitu mezi základní cíle EU. Dále se problematiky životního prostředí dotýká i Smlouva o fungování Evropské unie³³ v čl. 4 odst. 2 písm. a), když stanovuje, že životní prostředí spadá do sdílené pravomoci, jedná se tedy o pravomoc rozdělenou mezi členské státy a Evropskou unii. Životnímu prostředí jsou ve SFEU vyčleněny čl. 191 až 193, jež vymezují cíle a politiky. Protože čl. 191 až 193 SFEU nejsou bezprostředně aplikovatelné, je nutné je specifikovat sekundárním právem jako jsou směrnice a nařízení. Životní prostředí a jeho ochrana je promítnuta i do jiných článků SFEU, např. články zabývající se zemědělskou politikou, dopravou, společnou obchodní politikou, vědou a výzkumem nebo energetikou.

Základním rámcem jsou pro environmentální problematiku v EU také akční programy, jichž bylo prozatím vyhlášeno sedm. Významný je Šestý akční program pro životní prostředí z Göteborgu³⁴, jenž byl přijat na rok 2001 až 2010, a to z důvodu vytyčení povinnosti k boji s environmentální kriminalitou, k boji proti klimatickým změnám, k ochraně přírody a biologické rozmanitosti a odpovědnému nakládání s odpady.³⁵

Jak již bylo výše zmíněno, pro úroveň sekundárního práva EU hraje důležitou roli Štrasburská úmluva, kterou se EU značně inspirovala, což nakonec vyústilo v přijetí Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008 o trestněprávní ochraně životního prostředí³⁶. Jejím přijetí však předcházela poměrně složitý proces způsobený kompetenčními spory.³⁷ Směrnice vyjadřuje snahu o potlačení znepokojujícího nárůstu trestných činů proti životnímu prostředí formou trestních sankcí. Zdůrazňuje, že administrativní a jiné sankce nejsou zcela dostačující, proto je nutno

³² Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění). Úř. věst. C 326, s. 13-390.

³³ Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění). Úř. věst. C 326, s. 47-390..

³⁴ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1600/2002/EC o šestém akčním programu. Úř. věst. L 242, s. 1-15.

³⁵ NAVRÁTILOVÁ, J. Trestněprávní ochrana životního prostředí. In: JELÍNEK, J. *Trestní právo Evropské unie*. Praha: Leges, 2014. s. 200-220. ISBN 978-80-7502-041-3.

³⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008 o trestněprávní ochraně životního prostředí. Úř. věst. L 328, s. 28-37.

³⁷ STEJSKAL, V. Role Evropského soudního dvora v ochraně životního prostředí. In: ŠTURMA, P., TOMÁŠEK, M. et. al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století III. Proměny veřejného práva*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2009. s. 130-132. ISBN 978-80-246-1662-9.

tuto oblast harmonizovat. Ponechává přitom na členských státech, zda přijmou pouze minimální požadavky, nebo zda vnitrostátní úprava bude přísnější. Za trestný čin označuje směrnice protiprávní jednání ve formě úmyslu či alespoň hrubé nedbalosti, přičemž kriminalizována jsou jednání ústící v závažnou újmu, smrt nebo vážné zranění osob. Skutkových podstat je celkem devět a jednotlivá protiprávní jednání se týkají znečišťování ovzduší, vody a půdy, přepravy či jakékoli manipulace s odpady, provozu zařízení, v němž je prováděna nebezpečná činnost nebo v němž jsou skladovány nebezpečné látky, jakékoli manipulace s jaderným materiálem nebo jinými radioaktivními látkami, usmrcování, držení nebo odchyt chráněných druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, obchodu s chráněnými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, poškození stanovišť v chráněných lokalitách, manipulace a obchodu s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu. Zároveň je dle této směrnice trestný i návod a pomoc k trestným činům uvedeným v čl. 3. Tato směrnice jako další unijní dokument v řadě požaduje postih právnických osob za uvedené trestné činy. Stěžejní je čl. 6 směrnice, který specifikuje podmínky pro postih právnických osob členskými státy. Dle navazujícího čl. 7 jsou členské státy povinny zajistit, aby právnickým osobám, jež se těchto trestných činů dopustily, mohly být uloženy trestní sankce účinné, přiměřené a odrazující. Domnívám se, že význam, jenž má tato směrnice, lze spatřovat především v tom, že při její implementaci muselo dojít k příslušným změnám skutkových podstat v hlavě VIII. TZ, a současně to byl jeden z mnoha impulzů pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, čímž byly značně rozšířeny trestněprávní nástroje ochrany životního prostředí. V současné chvíli i ZTOPO odráží příslušné články směrnice ve svých ustanoveních.³⁸

1.3.3 Trestněprávní ochrana životního prostředí na vnitrostátní úrovni ve vztahu k právnickým osobám

Při úvaze o trestněprávní ochraně životního prostředí v českém právním řádu je nezbytné nahlédnout do ústavního pořádku, protože již samotná preambule Ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“) vyjadřuje svůj postoj k životnímu prostředí, když zavazuje český národ střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní bohatství. Ústava v čl. 7 určuje státu povinnost

³⁸ BOHUSLAV, L. Kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob stran trestných činů proti životnímu prostředí. In. DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Ochrana světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO v střeoevropském právním kontextu*. Beroun: Nakladatelství Eva Rozkotová, 2012. s. 193-196. ISBN 978-80-87488-10-2.

dbát o šetrné využívání přírodních zdrojů a chránit přírodní bohatství. Nutno dodat, že úkolem státu v rámci těchto povinností není pouze vytvořit právní předpisy zahrnující nástroje ochrany životního prostředí a soustavu orgánů veřejné správy, ale předpokladem je taktéž zaručení prosazování těchto předpisů v praxi, a to včetně trestněprávní ochrany životního prostředí.³⁹

Z ústavního pořádku však Ústava není jediná, jež se ochrany životního prostředí dotýká. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „LZPS“) v čl. 35 odst. 1 vymezuje právo na příznivé životní prostředí jako jedno ze základních lidských práv. Dále v čl. 35 odst. 3 LZPS klade meze při výkonu svých práv v souvislosti s ochranou životního prostředí a to tak, že nesmí být poškozováno ani ohroženo nad míru stanovenou zákonem.⁴⁰

Na úrovni zákonných předpisů je jednoznačně nejdůležitější zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), neboť ten vymezuje skutkové podstaty jednotlivých trestných činů proti životnímu prostředí. Tyto skutkové podstaty jsou však specifické tím, že se povětšinou jedná o blanketní normy odkazující na složkové zákony. Více se vývojem trestných činů proti životnímu prostředí zabývám v kapitole 4. Z hlediska trestněprávní ochrany je stěžejní i ZTOPO, na jehož základě je nyní umožněn postih právnických osob v této oblasti.

Při snaze o kvalitní ochranu životního prostředí je zásadní nejen vytvoření, ale zároveň fungování všech tří pilířů státní moci, jejich vzájemné vyvažování a fungování. Tyto moci by se neměly vzájemně nahrazovat či zastupovat, protože nefunkčnost jedné se pak zásadně projeví v celém právním systému. Přestože moc soudní hraje při trestněprávní ochraně životního prostředí spíše okrajovou roli, a to s ohledem na počet trestných činů proti životnímu prostředí projednávaných před soudem, je důležité, aby zákony, na jejichž základě se protiprávní jednání posuzuje (v daném případě většinou složkové), dosahovaly patřičných kvalit.⁴¹

³⁹ STEJSKAL V. Nástroje trestněprávní ochrany životního prostředí. In: DIENSTBIER, F. ed. *Nástroje ochrany životního prostředí – role práva: sborník z mezinárodní vědecké konference*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2011. s. 169-178. ISBN 978-80-87382-13-4.

⁴⁰ STEJSKAL V. Nástroje trestněprávní ochrany životního prostředí. In: DIENSTBIER, F. ed. *Nástroje ochrany životního prostředí – role práva: sborník z mezinárodní vědecké konference*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2011. s. 169-178. ISBN 978-80-87382-13-4.

⁴¹ DAMOHORSKÝ, M. Rozhodování ve věcech životního prostředí. In: ŠTURMA, P. *Nové jevy v právu na počátku 21. století III. Proměny veřejného práva*. Praha: Karolinum, 2009. s. 82. ISBN 978-80-246-1662-9.

1.4 Charakteristika ZTOPO

Trestní odpovědnost právnických osob byla do českého právního řádu zavedena ZTOPO s účinností od 1. ledna 2012. Předmět úpravy je vyjádřen § 1 odst. 1 ZTOPO, když uvádí, že „*tento zákon upravuje podmínky trestní odpovědnosti právnických osob, tresty a ochranná opatření, které lze za spáchání stanovených trestných činů právnickým osobám uložit, a postup v řízení proti právnickým osobám*“.

Trestní odpovědnost právnických osob v českém právním řádu lze charakterizovat jako pravou, odvozenou, souběžnou a nezávislou. Model pravé trestní odpovědnosti staví na roveň porušení zákona právnickou i fyzickou osobou. K modelu pravé trestní odpovědnosti se vyjadřují více v kapitole 2.2. Zásada souběžné nezávislé trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob vytyčuje vztah mezi trestní odpovědností právnické a fyzické osoby, kdy mezi těmito nelze hledat vztah vzájemnosti. Obě jsou samostatné, což dokládá § 9 odst. 3 ZTOPO. Nezávislost lze spatřovat v nepodmíněnosti trestní odpovědnosti právnické osoby vyvozením trestní odpovědnosti osoby fyzické, což dosvědčuje i § 8 odst. 3 ZTOPO. Přesto však k postihu právnické osoby je nutné protiprávní jednání osoby fyzické, neboť jako subjektu bez vůle je právnické osobě jednání vymezeného okruhu fyzických osob přičítáno, v čemž se skrývá ona odvozenost.⁴² Svou povahou je trestní odpovědnost právnických osob dle ZTOPO subjektivní, na tom se již ustálila i odborná veřejnost. Další zásadou, jež byla českému trestnímu právu neznámá, je zásada přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce právnické osoby, k tomu více v kapitole 3.4.

ZTOPO obsahuje celkem 48 ustanovení skládajících se jak z hmotněprávních norem, tak norem procesních, má tedy smíšenou povahu.⁴³ Přestože byl ZTOPO přijat relativně nedávno, zákonodárce stihl ZTOPO již devětkrát novelizovat, což nasvědčuje mnoha jeho nedostatkům a výkladovým nejasnostem. Lze však shrnout, že ZTOPO je stále nedokonalý a mnohé jeho chyby předchozími novelizacemi odstraněny nebyly.

1.4.1 Vztah ZTOPO k obecným právním předpisům trestního práva

Vztah ZTOPO k dalším předpisům trestního práva upravuje § 1 odst. 2 ZTOPO. ZTOPO představuje vedlejší zákon a zároveň lex specialis, neboť neobsahuje komplexní

⁴² JELÍNEK, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013. s. 94-102.

⁴³ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2., aktualiz. a přeprac. Vydání. Praha: Leges, 2013. s. 26. ISBN 978-80-87476-58-8.

úpravu trestní odpovědnosti právnických osob, ale doplňuje předpisy trestního práva hmotného i procesního, zejména TZ a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TR“), přiměřeně pak zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů. Tyto tři právní předpisy jsou subsidiární vůči ZTOPO, proto se užijí, jestliže ZTOPO nestanoví jinak a není to z povahy věci vyloučeno.

Ve vztahu k obecným právním předpisům trestního práva mohou nastat tři situace. V případě, kdy ZTOPO úplně a komplexně obsahuje zvláštní právní úpravu, použije se pouze ZTOPO jako zákon speciální, lze zmínit např. trest zrušení právnické osoby dle § 16 ZTOPO. Druhou situací, jež může nastat, je, že ZTOPO upravuje jen dílčí otázku, či ji upravuje pouze částečně, odchýlně od obecných předpisů trestního práva, pak se ve zbytku, nejedná-li se o speciální otázky, použije obecná úprava. V případě, kdy ZTOPO neupravuje určitou otázku vůbec, aplikuje se úprava obecná bez dalšího. Bez dalšího se použije obecná úprava třeba u zásady subsidiarity trestní represe uvedené v § 12 odst. 2 TZ. Případně ZTOPO může přímo odkázat na použití obecné úpravy. Je tomu tak např. v ustanovení § 19 ZTOPO, jež předepisuje, že trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty se ukládá za podmínek stanovených TZ. Ovšem pokud to vyloučí povaha věci, neužije se žádný ze zákonů vyjmenovaných v § 1 odst. 2 ZTOPO.⁴⁴

⁴⁴ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2., aktualiz. a přeprac. Vydání. Praha: Leges, 2013. s 35-39. ISBN 978-80-87576-43-4.

2 Obecně k trestní odpovědnosti právnických osob

Panuje povětšinou přesvědčení, že evropské kontinentální právo bylo spojováno výlučně se zásadou individuální trestní odpovědnosti, přičemž její kořeny vycházejí až z římskoprávního principu „*societas delinquere non potest*“, tedy že společnost nemůže jednat protiprávně, a rozvoj trestní odpovědnosti právnických osob se přisuzuje spíše státům s právním systémem common law. Objevují se však názory, jež toto tvrzení vyvracejí, protože již ve starověku či středověku byly běžně postihovány některé společnosti, svazy, obce, cechy, spolky či městské svazy. Na přelomu 17. a 18. století byla upřednostněna zásada individuální trestní odpovědnosti a trestní postih právnických osob, resp. osob odlišných od fyzické osoby, byl potlačen nástupem centralistického absolutistického státu. Následně taktéž v období osvícenství, jež stojí na individuální svobodě občanů, bylo kolektivní trestání odmítáno. Průlom pro trestní odpovědnost právnických osob nastal až na přelomu 19. a 20. století, když svým vlivem a nárůstem tyto společnosti výrazně posílily své postavení. Od druhé poloviny 20. století pak lze sledovat postupné zavádění nejdříve správní a následně i trestní odpovědnosti právnických osob do právních řádu jednotlivých států, jež se řadí ke kontinentálnímu právu.⁴⁵ Takovou změnu lze nakonec vypořádat i v našem právním řádu.

2.1 Skutečnosti předcházející přijetí ZTOPO

Ačkoli ZTOPO je nyní účinný již osmým rokem, průběh prosazení trestní odpovědnosti do českého právního řádu byl vskutku velmi složitý. První úvahy o zavedení trestní odpovědnosti právnických osob se v rámci České republiky objevily v roce 2000 v souvislosti s připravovanou rekonstrukcí trestního práva hmotného. S ohledem na kontroverznost daného tématu ustavil tehdejší ministr spravedlnosti JUDr. Otakar Motejl specializovanou komisi, jejíž úkol spočíval ve vyslovení názoru na danou problematiku.⁴⁶ Závěrečná zpráva komise byla zveřejněna v odborném časopise Trestní právo, protože autoři považovali za užitečné seznámit s jejím obsahem širší veřejnost. Členové komise si v některých otázkách notovali, shody na otázku, zda trestní odpovědnost právnických osob

⁴⁵ MUSIL, J. a VANDUCHOVÁ, M. *Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Praha: Codexis Bohemia, 1998. s. 76-98.

⁴⁶ JELÍNEK, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013. s. 95-100.

zavést či nikoli, ovšem nedosáhli. Důvodem byl rozporný názor na potřebu trestního práva k dosažení zamýšlených cílů.⁴⁷

Přesto byl v roce 2004 předložen návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob⁴⁸, tento však byl zamítnut hned v prvním čtení Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky. Poslanci k návrhu byli poměrně kritičtí, zamítnutí odůvodňovali nadbytečností navrhované úpravy, obávali se i nedostatečné ochrany třetích osob a rozsáhlé přičitatelnosti jednání.⁴⁹

Řešení deliktů odpovědnosti právnických osob mimotrestními prostředky se pochopitelně se zřetelem na nedokonalost správního práva neosvědčilo. V březnu 2011 byl proto předložen nový návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob⁵⁰, jenž byl po schválení Poslaneckou sněmovnou České republiky a Senátem České republiky předložen prezidentu republiky k podpisu. Prezident však zákon vrátil Poslanecké sněmovně České republiky. Jeho kritika byla postavena především na alibismu skrytým za neschopností odhalit skutečné viníky.⁵¹ Překážka prezidentského veta byla v závěru překonána, neboť Poslanecká sněmovna České republiky přehlasovala prezidenta a dne 22. 12. 2011 byl ZTOPO vyhlášen ve Sbírce zákonů, přičemž účinný byl od 1. 1. 2012.

Vzhledem k tomu, že se jednalo o tak podstatný zásah do českého trestního práva, který mění jeho základy, zdá se tato doba mezi vyhlášením ZTOPO a jeho účinností příliš krátká. Legisvakanční lhůta je stanovena k tomu, aby se adresáři právních norem náležitě s obsahem seznámili. Dle § 3 odst. 3 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů může být stanoven počátek účinnosti dřívější nežli patnáctý den po vyhlášení, nicméně pouze za předpokladu, že to vyžaduje naléhavý obecný zájem. Důvodová zpráva se sice odvolávala na potřebu urychleně dostat

⁴⁷ MUSIL, J., PRÁŠKOVÁ, H., FALDYNA F.: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda, *Trestní právo*, 2001, č. 3, s. 6-15. ISSN 1211-2860.

⁴⁸ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Sněmovní tisk č. 745/0. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, jehož součástí je důvodová zpráva. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=13061>>.

⁴⁹ JELÍNEK, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013. s. 96-97. ISBN 978-80-87476-58-8.

⁵⁰ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Sněmovní tisk č. 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

⁵¹ KLAUS, V. *Prezident vetoval zákon o trestní odpovědnosti právnických osob*. Tisková sdělení. 2011. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<https://www.klaus.cz/clanky/2971>>.

mezinárodním závazkům⁵², avšak domnívám se, že tyto požadavky byly na Českou republiku kladeny již delší dobu. Dodržení patnácti denní lhůty od vyhlášení je tedy minimum, které lze po zákonodárci požadovat, tudíž tento argument se mi jeví jako nepřijatelný. V obdobném duchu se k legisvakančním lhůtám vyjádřil Nejvyšší správní soud, který zdůraznil, že obecná doba legisvakanční lhůty by měla být zkracována opravdu pouze ve výjimečných případech.⁵³

2.1.1 Důvody proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob

Přestože při úvahách o trestní odpovědnosti právnických bylo odhaleno mnoho důvodů proti přijetí trestní odpovědnosti právnických osob, nakonec převážily pragmatické argumenty podporující tuto úpravu. Přesto se mi zdá vhodné nejdůležitější nesouhlasné argumenty zmínit.

V první řadě byla uváděna myšlenka, že právnická osoba je pouhou fikcí. Autoři této myšlenky navazovali na tradiční teorii fikce, kdy právní subjektivita přirozeně náleží výhradně fyzickým osobám a reálnost právnické osoby byla touto teorií popřena. Nicméně tato teorie dle Jelínka je již překonána právním vývojem, neboť právnické osoby v současné době existují jako reálné subjekty práva občanského, obchodního i správního, kdy jim odpovědnost v daných odvětvích přiznána je, a proto by bylo rozporuplné omezovat právní subjektivitu v odvětví trestního práva.⁵⁴

Odpůrci brojili proti trestní odpovědnosti právnických osob především z důvodu neschopnosti právnické osoby jednat samostatně. Právnická osoba není z trestněprávního hlediska způsobilá jednat tak, aby byl naplněn jeden ze základních znaků skutkové podstaty trestného činu – objektivní stránka⁵⁵, jejímž obsahem je jednání, následek trestného činu a příčinný vztah mezi nimi.⁵⁶ Jednáním chápeme projev vůle ve vnějším světě, z čehož odpůrci dovozují, že právnická osoba, jakožto subjekt bez vůle, jedná skrze fyzické osoby, resp. jedná zprostředkovaně. Nedochozí tudíž k naplnění podmínek pro vznik trestní odpovědnosti. Autoři příklánějící se na opačnou názorovou stranu však toto přesvědčení

⁵² Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Sněmovní tisk č. 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva, s. 56. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

⁵³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2008, sp. zn. 4 Ans 5/2007

⁵⁴ JELÍNEK, J. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. s. 97. ISBN 978-80-7201-683-9.

⁵⁵ Tamtéž. s. 98.

⁵⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 175. ISBN 978-80-7502-236-3.

vyvracejí, např. Musil přichází s tvrzením, že v případě fyzických osob dochází taktéž v některých případech k zprostředkovanému jednání, které nebrání jejich trestní odpovědnosti, např. organizátorství, návod a pomoc. Navíc pokud je právnická osoba subjektem, jemuž jsou přiznána práva a povinnosti, musí být způsobilá nést následky za porušení takových povinností.⁵⁷

Nejčastější argument svědčící proti je dle Jelínka úvaha nad způsobilostí právnické osoby jednat zaviněně. Jelikož trestní právo zakládá odpovědnost za zavinění, u každé jednotlivé skutkové podstaty trestného činu musí být dán úmysl nebo nedbalost v příslušné formě a intenzitě, přičemž to vyjadřuje pachatelův psychický vztah k trestnému činu. Oproti správnímu právu tak trestní právo staví na subjektivní odpovědnosti. Zjednodušeně můžeme říci, že právnická osoba není nadána vůlí, tudíž nemůže jednat úmyslně či nedbalostně, následně pak neexistují předpoklady pro vznik trestněprávní odpovědnosti.⁵⁸ S touto překážkou se ale zákonodárce nakonec vypořádal institutem přičitatelnosti.

Otázka, která odbornou veřejnost rovněž znepokojovala, je vhodnost trestních sankcí a splnění jejich účelu. Odpůrci zastávali názor, že zavedení trestní odpovědnosti právnických osob může zbytečně rozšířit trestní represi. Postačí, že právnická osoba svým protiprávním jednáním „trpěla“ již sankcemi obecnými jako jsou ztráta dobrého jména nebo ztráta zákazníků. Ovšem fyzická osoba podnikatel může být stejně tak obecnou sankcí „potrestána“, a v jejím případě nikdo nebojuje za to, že již byla „dostatečně potrestána“ obecnou sankcí.⁵⁹ Trestní právo má především funkci ochranou, chrání společnost a její zájmy před společensky nejnebezpečnějším protiprávním jednáním, a mělo by ho být využito v případě, že se jiné právní prostředky jeví jako neúčinné. Jde o prostředek „ultima ratio“. ⁶⁰ V případě, kdy protiprávní jednání dosahuje intenzity společensky škodlivé a nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu, je žádoucí aplikovat odpovědnost trestní, která plní funkci represivní a funkci individuální a generální prevence. Odmítat trestní odpovědnost právnických osob na základě obecných sankcí výše zmíněných není spravedlivé, neboť represe plní jen jednu z funkcí trestního práva, a tímto bychom se jí vyhýbali, přičemž u fyzických osob k tomu nedochází.

⁵⁷ MUSIL, J. Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne? *Trestní právo* 2000, č. 7-8, s. 3. 1211-2860.

⁵⁸ JELÍNEK, J. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. s. 59 an. ISBN 978-80-7201-683-9.

⁵⁹ Tamtéž. s. 101.

⁶⁰ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges. 2017. s. 24-25. ISBN 978-80-7502-236-3.

Z povahy věci vyplývá, že katalog trestů nemůže být shodný jak pro fyzické, tak pro právnické osoby. Proto ZTOPO zakotvuje několik totožných trestů, které se dle TZ ukládají i fyzickým osobám, ale nadto vymezuje tresty odlišné, které lze uložit pouze právnické osobě. Vhodnou sankcí je možné dosáhnout naplnění individuální prevence a zabránit tak dalšímu protiprávnímu jednání, např. trestem zrušení právnické osoby. Stejně tak lze dosáhnout i generální prevence, kdy další právnické osoby se raději vyhnou trestné činnosti. Samozřejmě svou roli hraje i represivní prvek v případě společenského odsouzení takovéto právnické osoby, jak již bylo výše zmíněno⁶¹. Je zjevné, že ve vztahu k právnickým osobám je trestní sankce schopna naplnit svůj účel.

Další námitka se opírá o nespravedlivost trestních sankcí a ochranu práv třetích osob. Dle odpůrců uložením trestní sankce právnické osobě dojde k postihu nevinných fyzických osob. Odpůrci se domnívali, že by mohlo dojít k postihu osob, které jsou sice součástí struktury právnické osoby, nicméně do protiprávního jednání se vůbec nezapojovaly. Stejně tak by se postih mohl dotknout osob, které nejsou závislé na struktuře subjektu, ale mohou být např. smluvními partnery. Lze podotknout, že takový vedlejší účinek trestu nastává i u trestání fyzických osob.⁶² Za podmínky, že bude vhodně nastaven katalog trestů právnických osob, posílí se tím snaha o eliminaci těchto vedlejších dopadů trestních sankcí. Pak již závisí na rozhodování soudu v konkrétním případě, aby došlo k minimálním vedlejším účinkům trestu a aby subjekt, který se dopouští protiprávního jednání, byl řádně potrestán. Nadto právě hrozba dopadu trestní sankce na nevinné fyzické osoby může působit preventivně, neboť osoby zúčastněné na struktuře subjektu může motivovat k vyšší kontrole.⁶³

Určitý tlak vnášelo do diskuze i úsilí právnických osob vyhnout se odpovědnosti. Peněžitý trest je považován za sankci obecnou, která by měla být právnickým osobám ukládána nejčastěji. Otázkou ale zůstává, jak v takových situacích naložit s právnickými osobami, které nevlastní žádný majetek a nevykazují žádnou činnost. Přestože se může na první pohled zdát, že tyto subjekty nemohou žádným způsobem páchat protiprávní činnost, opak bývá často pravdou. Tyto osoby existují jako prostředek k protiprávní činnosti nebo představují způsob, jak takovou činnost skrýt. Trestní stíhání těchto subjektů se stává

⁶¹ MUSIL, J. Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne? *Trestní právo* 2000, č. 7-8, s. 5. ISSN 1211-2860.

⁶² Tamtéž. s. 6.

⁶³ MUSIL, J., PRÁŠKOVÁ, H., FALDYNA F.: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda, *Trestní právo*, 2001, č. 3, s. 11. ISSN 1211-2860.

neúčelné a zbytečně zatěžuje stát náklady.⁶⁴ Tento stav pak vzbuzuje pochybnost, jak nazírat na přechod trestní odpovědnosti na právního nástupce.

Na čem se ovšem odborná veřejnost shodla je myšlenka, že přijetím trestní odpovědnosti právnických osob by mohlo dojít k přetížení justice, zahlcení soudů a policejních orgánů. Vzhledem k tomu, že i právnickým osobám musí být v trestném řízení zajištěna stejná práva jako osobám fyzickým, vycházíme ze základních zásad uvedených v trestním řádu v § 2 odst. 4 předepisujícím, aby trestní věci byly projednávány urychleně a bez zbytečných průtahů. Tento požadavek na orgány činné v trestním řízení je kladen i čl. 38 odst. 2 LZPS, dle něhož má každý právo na to, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů a dále čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále jen „EÚLP“) zakotvující právo na projednání v přiměřené lhůtě. Nicméně mimo tyto obecné lhůty není soudům stanovena konkrétní doba, jak dlouho má trestní řízení trvat. V tom má ale správní řízení navrch, neboť nyní je v § 94 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přestupcích“) nastavena lhůta pro vydání rozhodnutí v přestupkovém řízení nejpozději do 60 dnů od jeho zahájení.⁶⁵ Je zřejmé, že zde úprava přináší konkrétnější pravidla.

2.1.2 Důvody pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob

V současné době, ne o mnoho více než v době snahy o přijetí ZTOPO, mají korporace velmi silné postavení ve společnosti a jejich vliv neopadá. Vzhledem k neustále se rozvíjející ekonomice, zlepšující se technice a celkové globalizaci světa, mohou tyto korporace často v mnohem větší míře nežli jednotlivec ovlivnit chod společnosti, ať již pozitivně či negativně. Nutno podotknout, že rozmach hospodářské a průmyslové činnosti nepřináší vždy jen výhody pro společnost spočívající např. v rychlejší a levnější výrobě zboží a rozvoji trhu, ale i nevýhody v podobě protiprávního jednání právě těch, kdo na tomto rozvoji participují, ačkoli to vždy nemusí být na první pohled patrné. Ekonomické subjekty využívající svou sílu se nezřídka dopouští trestné činnosti, a to jak ve formě úmyslu, kdy mohou např. zatajit informace o využívaných technologiích pro získání veřejné zakázky, tak ve formě nedbalosti, kdy dojde např. k ohrožení životního prostředí kvůli nedodržení všech postupů nebo opomenutí povinnosti. Právě působení lidské činnosti na životní prostředí

⁶⁴ DANKOVÁ, K. Trestní odpovědnost právnických osob ve světle zásady legality, In. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017. s. 142. ISBN 978-80-7502-205-9.

⁶⁵ JEMELKA, L. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Zákon o některých přestupcích: komentář*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. s. 853. ISBN 978-80-7400-666-1.

a snaha o jeho ochranu významně ovlivnily přijetí zákona, neboť poškozování životního prostředí je spojováno převážně s průmyslovou činností, kde právnické osoby dominují.⁶⁶ Toto tvrzení podkládá odborná literatura odkazy na konkrétní ekologické katastrofy jako např. havárie v Sevesu v roce 1976 nebo nám dobře známá havárie jaderné elektrárny v Černobylu z roku 1986.⁶⁷

Dalším podstatným impulsem pro zvažování zavedení trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního řádu byly množící se požadavky vyplývající z evropských a mezinárodních závazků. Povaha těchto dokumentů, z nichž požadavky pramení, se různí. Některé z nich jsou pro Českou republiku závazné, jiné mají formu doporučení a liší se i původem, protože vznikají jak na poli mezinárodního společenství, tak na úrovni EU. Společné jim je pouze to, že ve většině nevyžadují bezvýhradně trestní odpovědnost právnických osob, ale volají po odpovědnosti právnických osob za deliktní jednání, přičemž připouštějí alternativní povahu odpovědnosti (např. správní) za předpokladu, že sankce za deliktní jednání budou přiměřené, odstrašující a účinné. V mezinárodním prostředí sílila tato tendence od konce 70. let 20. století a Česká republika byla jedním z posledních států, který trestní odpovědnost právnických osob zavedl.⁶⁸ Přijetím ZTOPO byl splacen pomyslný dluh české legislativy vůči legislativě unijní.⁶⁹ Mezi mezinárodní smlouvy ukotvující závazky v této oblasti, o kterých se při diskuzích často hovořilo a které posílily postoj k dané problematice, řadíme např. Úmluvu o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích⁷⁰, Trestněprávní úmluvu o korupci⁷¹ a Mezinárodní úmluvu o potlačování financování terorismu⁷². Z řady závazků plynoucích z Evropského společenství a EU lze ilustrativně jmenovat např. Rámcové rozhodnutí Rady EU 2001/413/SVV ze dne 28. května 2001 o potírání podvodů a padělání bezhotovostních platebních prostředků nebo již výše zmíněnou Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008

⁶⁶ JELÍNEK, J. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. s. 82. ISBN 978-80-7201-683-9.

⁶⁷ JELÍNEK, J. Kriminálněpolitické důvody pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob. In ŠTURMA, P. *Nové jevy v právu na počátku 21. století III. Proměny veřejného práva*. Praha: Karolinum, 2009. s. 203. ISBN 978-80-246-1662-9.

⁶⁸ MUSIL, J., PRÁŠKOVÁ, H., FALDYNA F.: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda, *Trestní právo*, 2001, č. 3, s. 7. ISSN 1211-2860.

⁶⁹ JELÍNEK, Jiří. Nad koncepcí trestní odpovědnosti právnických osob v českém trestním právu. *Kriminalistika*, 2016, ročník č. 49, č.1, s. 4. ISSN 1210-9150.

⁷⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 25/2000 Sb. m. s. o přijetí Úmluvy o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích.

⁷¹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 70/2002 Sb. m. s., ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 43/2009 Sb. m. s. o přijetí Trestněprávní úmluvy o korupci.

⁷² Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 18/2006 Sb. m. s., ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 9/2010 Sb. m. s. o přijetí Mezinárodní úmluvy o potlačování financování terorismu.

o trestněprávní ochraně životního prostředí. Úplný výčet mezinárodních závazků lze nalézt v důvodové zprávě k ZTOPO.⁷³

Příznivci úpravy trestní odpovědnosti právnických osob při diskuzích nad přijetím zákona argumentovali možnou spoluprací mezi státy v trestní oblasti, která na úrovni správního práva není zaručena mezinárodními smlouvami, případně Česká republika není takovéto smlouvy smluvní stranou. Správními orgány by tedy nemohly být plně využívány určité instituty, které umožňují spolupráci států.⁷⁴

Navrhované řešení odpovědnosti právnických osob skrze správní právo není dostatečné i z toho pohledu, že jeho úprava byla velmi často kritizována pro roztržitost, nesoulad a složitost, chybí zde jednota, která v je trestním právu dána obecnými právními předpisy trestního práva. Navíc ochrana životního prostředí ve správním právu je roztržena do nepřehledného množství zákonů a současná tendence přesouvat skutkové podstaty přestupků do složkových zákonů přehlednosti nepřispívá. Ve složkových zákonech totiž dochází k přílišné detailnosti, následně jednání, jež by při větší abstraktnosti mohla být pod daný přestupek subsumována, nejsou postihnutelná.⁷⁵ Na druhou stranu je pravdou, že většina trestných činů z hlavy VIII. má blanketní povahu.

Další argument pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob může být spatřován i v neefektivnosti správního práva jako celku a v otázce, kdo by v daném případě konkrétní protiprávní jednání posuzoval. Představa, že by o stejném jednání rozhodovaly různé orgány, není zcela ideální. O protiprávním jednání spáchaném fyzickou osobou by takto rozhodovaly orgány činné v trestním řízení, kdežto o protiprávním jednání právnických osob správní orgány.⁷⁶ Tím bychom však nezajistili stejnou ochranu právnickým osobám jako fyzickým, protože v trestním řízení je obviněnému zaručena mnohem větší ochrana, a to i tím, že mezi základní principy trestního řízení řadíme právo obviněného na obhajobu, o němž musí být obviněný v každém období trestního řízení vhodným způsobem a srozumitelně poučen. Všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny obviněnému

⁷³ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Sněmovní tisk č. 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva, s. 31-34. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

⁷⁴ JELÍNEK, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013. s. 98. ISBN 978-80-87476-58-8.

⁷⁵ DAMOHORSKÝ, M. Delikt ní odpovědnost v ochraně životního prostředí. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 2011, č. 3. s. 11-18. ISSN 0323-0619.

⁷⁶ JELÍNEK, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013. s. 98. ISBN 978-80-87476-58-8.

umožnit jeho právo na obhajobu využít, neboť toto právo vyplývá nejen z § 2 odst. 13 TŘ, ale i z čl. 36 odst. 1 LZPS a čl. 6 EÚLP. A tato ochrana náleží i právnickým osobám.⁷⁷

O nezbytnosti sankcionování právnických osob za protiprávní jednání svědčí i množství zákonů na úrovni správního práva, kterými se postihují přestupky právnických osob. Nicméně zákony v oblasti správního práva nevyžadují zavinění a ve většině se jedná o objektivní odpovědnost absolutní, kdy není možná liberace. Taková byla alespoň situace před přijetím současného přestupkového zákona, který skrze § 21 zavádí neodpovědnost právnické osoby, pokud tato prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby protiprávnímu jednání předešla. Přesto nalézáme i výjimky v konkrétních zákonech pro zproštění se odpovědnosti, pro příklad můžeme uvést § 125f zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, kdy provozovatel vozidla, kterým může být i právnická osoba, za určitých konkrétněji vymezených podmínek neodpovídá za přestupek. Konkrétnější podmínky v zákonech z oblasti správní ochrany životního prostředí dány nejsou. Avšak, stále se nejedná o srovnatelnou ochranu zaručenou právnické osobě v trestním řízení.

Dále při diskuzích byla často namítána možnost ukládat právnickým osobám v trestním řízení sankce mnohem efektivnější, neboť mohou mnohem silněji zasáhnout právnickou osobu, např. trest zrušení právnické osoby nebo trest uveřejnění rozsudku. Navíc oproti sankcím, které mohou být ukládány v trestním řízení, je výběr sankcí ve správním právu značně omezen, nejčastěji se uplatňuje pokuta či zákaz činnosti⁷⁸. V současné době ovšem přestupkový zákon přinesl i novou sankci za přestupek, a to zveřejnění rozhodnutí o přestupku.

Přijetí zákona mohl do jisté míry odůvodnit argument o působení na budoucí pachatele. Zpočátku se mohlo zdát, že se jedná pouze o represivní funkci, a to s ohledem na množství stíhaných a odsouzených právnických osob. Ze zkušenosti uplynulých let se však dá předpokládat, že tento zákon bude významně preventivně působit na ostatní právnické osoby, které se raději protiprávnímu jednání vyhnou.⁷⁹ Je jen třeba,

⁷⁷ HERCZEG, J. Právo na obhajobu a zásada nemo tenetur v řízení proti právnickým osobám. In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017. s. 154. ISBN 978-80-87476-58-8.

⁷⁸ MUSIL, J., PRÁŠKOVÁ, H., FALDYNA F.: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda, *Trestní právo*, 2001, č. 3, s. 7. ISSN 1211-2860.

⁷⁹ FOREJT, P., HRABATA, P., TREŠLOVÁ, L., *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: s komentářem*. Praha: Linde, 2012. s. 21. ISBN 978-80-7201-875-8.

aby se soudy a policejní orgány ztotožnily s úpravou, která je stále relativně nová, a to i vzhledem k vysokému počtu novelizací.

Výše uvedené mě vede k myšlence, že je s ohledem na zmiňovanou ochranu životního prostředí opravdu správné, že argumenty pro trestní odpovědnost právnických osob nakonec převážily, i když z pragmatických důvodů, a ZTOPO se přes jeho mnohé nedostatky přijal.

2.2 Modely trestní odpovědnosti právnických osob

V jednotlivých právních řádech je deliktní jednání právnických osob pojímáno rozdílně. Před zavedením trestní odpovědnosti právnických osob do právního řádu je nejprve důležité zhodnotit, jaký koncepční model se uplatní. V kontinentálním právu obecně rozlišujeme tři základní modely deliktní odpovědnosti, jedná se o pravou trestní odpovědnost právnických osob, nepravou trestní odpovědnost právnických osob a administrativněprávní odpovědnost právnických osob.

2.2.1 Prává trestní odpovědnost právnických osob

Model pravé trestní odpovědnosti v současné době v právních řádech evropských států převažuje.⁸⁰ Trestní odpovědnost dle tohoto koncepčního pojetí je upravena přímo v trestním zákoně, jako je tomu např. ve Francii, nebo ji upravuje speciální zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, v našem případě ZTOPO. Charakteristickým rysem tohoto modelu je, že právnickým osobám jsou v rámci trestního řízení ukládány sankce. Právnická osoba, vedle osoby fyzické, je samostatným subjektem a její odpovědnost není závislá na odpovědnosti konkrétní fyzické osoby. Proto je možné právnickou osobu uznat vinnou i v případě, kdy se nepodaří prokázat, že konkrétního protiprávního jednání se dopustila fyzická osoba, i když je zřejmé, že ke spáchání takového jednání došlo. Zákonodárce nakonec přistoupil k pravé trestní odpovědnosti právnických osob, což je odbornou veřejností přijímáno kladně.⁸¹

⁸⁰ ŠÁMAL P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 46-47. ISBN 978-80-7400-592-3.

⁸¹ JELÍNEK, J. Koncepce trestní odpovědnosti právnických osob. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 2017, č. 2. s. 15-16. ISSN 0323-0619.

2.2.2 Nepravá trestní odpovědnost právnických osob

Model nepravé trestní odpovědnosti je založen na odpovědnosti fyzických osob, přičemž právnická osoba není považována za subjekt trestní odpovědnosti a její odpovědnost je závislá na odpovědnosti osoby fyzické. Proto na rozdíl od pravé trestní odpovědnosti je při ukládání sankce v rámci tohoto modelu nezbytné, aby fyzická osoba byla prvně odsouzena, což způsobuje často překážku, neboť trestní řízení vedené proti konkrétní fyzické osobě nemusí být vždy úspěšné. Ani ukládané sankce nemají povahu trestu, jedná se spíše o quasitrestní sankce, které postihují majetek např. ochranné opatření. Tento model je označován za neefektivní, protože aby právnické osobě mohla být sankce uložena, je nutné nejprve postihnout fyzickou osobu, přičemž tento postup poskytuje právnické osobě značný čas, a ve chvíli, kdy by případné ochranné opatření bylo uloženo, již nemusí právnická osoba disponovat s postižitelným majetkem. Další nevýhodou je, že taková právnická osoba, již je uloženo ochranné opatření, má v trestním řízení postavení zúčastněné osoby, a proto jí jsou přisuzována slabší procesní práva než osobě fyzické. Tento způsob úpravy odpovědnosti právnických osob byl po určitou dobu využíván i na Slovensku, následně se ovšem inspirovali českou úpravou a přijali pravou trestní odpovědnost právnických osob. Nadto výše zmíněné vede k zamyšlení, zda tento model naplňuje požadavky vyplývající z mezinárodních závazků, především že sankce ukládané právnickým osobám mají být přiměřené, odrazující a účinné.⁸²

2.2.3 Administrativněprávní odpovědnost právnických osob

Třetí model uplatňovaný v rámci kontinentálního práva je model administrativněprávní odpovědnosti a tuto úpravu deliktů odpovědnosti právnických osob lze nalézt pouze v německém právním řádu. Přestože se tento model zvažoval i v České republice, je nutné uvést, že německý správní systém je zcela odlišný. Právnickým osobám jsou totiž ukládány quasitrestní sankce podle přestupkového zákona, avšak v trestním řízení, které je vedeno současně o trestném činu fyzické osoby a příslušný k rozhodnutí je trestní soud. V německém koncepčním pojetí nejsou právnické osoby trestně odpovědné. Tento model taktéž splňuje požadavky z mezinárodních závazků.⁸³

⁸² JELÍNEK, J. Koncepce trestní odpovědnosti právnických osob. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 2017, č. 2. s. 15-16. ISSN 0323-0619.

⁸³ JELÍNEK, J. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. s. 184-185. ISBN 978-80-7201-683-9.

V České republice nakonec zákonodárce k tomuto modelu nepřistoupil hned z několika důvodů, které již byly zmiňovány v kapitole 2.1.2. Prvním a nejdůležitějším důvodem byla zřejmě nekomplexnost a komplikovanost správního práva jako celku, nehledě na potřebu vytvořit nové skutkové podstaty správních deliktů právnických osob. Obdobně jako u nepravé trestní odpovědnosti by v takovém případě právnická osoba nepožívala stejná práva jako osoba fyzická. Důvodová zpráva poukazovala i na pravomoc správních orgánů, jež by musela být rozšířena na úroveň orgánů činných v trestním řízení, dále se zabývala otázkou, který správní orgán by odpovědnost právnických osob projednával, nebo otázkou zakotvení možnosti přezkumu rozhodnutí trestními soudy. Nadto by v případě přijetí administrativněprávní odpovědnosti právnických osob patrně došlo k omezení mezinárodní spolupráce v oblasti odpovědnosti právnických osob.⁸⁴ V České republice sice došlo k reformě správního práva, a to přestupkovým zákonem a zákonem č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, avšak argumenty svědčící proti administrativněprávní odpovědnosti stále přetrvávají.

⁸⁴ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Sněmovní tisk č. 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva, s. 25 [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

3 Úprava trestní odpovědnosti právnických osob v České republice

Cílem této kapitoly je zanalyzovat některá relevantní ustanovení ZTOPO, a to s i ohledem na ochranu životního prostředí. Předně bude vymezena působnost ZTOPO, a to jak věcná a osobní, tak místní. Následně se budu věnovat přičitatelnosti trestného činu právnické osobě a možnosti jejího vyvinění. Závěrem se budu zabývat sankcionováním právnické osoby, včetně druhů sankcí, jež jí mohou být uloženy.

3.1 Obecně k působnosti

Zákonodárce při přípravě zvláštního zákona z hlediska působnosti postupuje různě. Může přenechat úpravu působnosti v obecném zákoně, na který zvláštní zákon navazuje, může ji ve zvláštním zákoně upravit odlišně, anebo může zvolit cestu, kterou zvolil zákonodárce při tvorbě ZTOPO, a to, že působnost upraví jen částečně a ve zbytku se pak úprava řídí dle obecného zákona. ZTOPO obsahuje působnost věcnou, osobní a místní, avšak o časové působnosti není v ZTOPO zmínka. Proto se s ohledem na čl. 40 odst. 6 LZPS a § 1 odst. 2 ZTOPO použije v otázkách týkajících se časové působnosti TZ. Jelínek se však domnívá, že se jedná o legislativní nedostatek, který by měl být řešen doplněním časové působnosti do ZTOPO.⁸⁵

3.1.1 Věcná působnost

Věcnou působností je vyjádřen okruh protiprávních jednání právnických osob, na něž se ZTOPO vztahuje. Věcná působnost vyjadřuje rozsah kriminalizace jednání právnických osob a je jedním z prvků, který při přijímání ZTOPO způsoboval velké obtíže.

Rozsah kriminalizace jednání je upraven § 7 ZTOPO, který odkazuje na zvláštní část TZ a nyní uvádí taxativní výčet trestných činů, jichž se právnická osoba dopustit nemůže, jedná se tedy o výčet negativní. Naproti tomu katalog trestných činů, jichž se dopustit může a za něž může nést odpovědnost, obsahuje jak přečiny, zločiny, tak zvláště závažné trestné činy, ve formě úmyslu i nedbalosti, včetně forem trestné součinnosti. Ustanovení § 7 ZTOPO vylučuje trestné činy vlastnoruční, u nichž se předpokládá určité „vlastnoruční“ jednání⁸⁶,

⁸⁵ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2., aktualiz. a přeprac. Vydání. Praha: Leges, 2013. s 41. ISBN 978-80-87576-43-4.

⁸⁶ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. s. 147. ISBN 978-80-7502-236-3.

což je z povahy věci u právnických osob vyloučeno. Dále zákonodárce vyloučil všechny trestné činy proti branné povinnosti a trestné činy vojenské uvedené v hlavě XI. a XII. TZ, neboť u těchto trestných činů se předpokládá speciální subjekt, a to osoba, která podléhá branné povinnosti, v druhém případě voják. Právnická osoba se logicky může dopustit 223 trestných činů, které v negativním výčtu absentují.

Jakou překážku představoval rozsah kriminalizace jednání právnických osob při projednávání ZTOPO? Otázka, za které trestné činy má právnická osoba nést odpovědnost, tedy zda za všechny trestné činy uvedené v TZ, či pouze za taxativně vymezené, není zcela jednoznačná, což dokládají i mnohé debaty a odborné články na toto téma.⁸⁷ Potíž spočívala v tom, že existuje více možností, jak rozsah stanovit. Nicméně každá varianta má své přínosy, ale i svá úskalí.

První možností je stanovit odpovědnost právnických osob za všechny trestné činy uvedené ve zvláštní části TZ, popř. zákonodárce může úpravu omezit na trestné činy, u nichž to nevyklučuje povaha věci. Zákonodárce tímto ale hazarduje s přetížením soudů a právní jistotou, protože soudy by se mohly rozcházet v názorech a případném postupu. Navíc je nesmyslné i zakotvení trestných činů, jichž se právnická osoba nepochybně dopustit nemůže. Naproti tomu stojí výhoda jednotné koncepce, při které je novelizace nesporně mnohem jednodušší a zároveň nedojde k opomenutí některého trestného činu, který je vhodné stíhat u právnických osob. Druhá možnost se zakládá na odpovědnosti právnických osob pouze za vypočtené trestné činy uvedené taxativně či demonstrativně v TZ či vedlejším zákoně. Odborná veřejnost se přiklání k tomu, že vymezení trestných činů by mělo být z hlediska právní jistoty vždy taxativní. Další varianta se pojí s vytvořením speciálních skutkových podstat trestných činů, jichž se může dopustit pouze právnická osoba. Poslední možná úprava vyplývá z mezinárodních závazků a doporučení, která musí stát do svého vnitrostátního práva zahrnout, následkem by pak právnické osoby mohly být trestně odpovědné pouze za tyto trestné činy uvedené v konkrétních mezinárodních závazcích.⁸⁸

Za důležité považuji zmínit, že trestné činy proti životnímu prostředí uvedené ve zvláštní části TZ v hlavě VIII. jsou zahrnuty všechny, v současné době bez výjimky. Ovšem po přijetí ZTOPO byly po relativně dlouhou dobu právnické osoby trestně odpovědné

⁸⁷ JELÍNEK, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. *Bulletin advokacie*. 2014. č. 9, s. 15-21. ISSN 1210-6348., JELÍNEK, J., Ještě k rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. *Bulletin advokacie*. 2017. č. 4, s. 17-21. ISSN 1210-6348.

⁸⁸ JELÍNEK, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. *Bulletin advokacie*. 2014. č. 9, 15-21 s. ISSN 1210-6348, BOHUSLAV, L. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 106. ISBN 978-80-7380-473-2.

pouze za trestné činy uvedené v § 293 až 301 TZ, a to až do doby novelizace zákonem č. 183/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, kdy došlo ke změně výčtu trestných činů, jichž se právnická osoba dopustit může z pozitivního na negativní. V tu dobu se výčet rozšířil i na zbylé trestné činy proti životnímu prostředí, a to na trestné činy dle § 302 až 307, které nechrání primárně životní prostředí jako takové, ale spíše zaručují ochranu živočichům.

V původním návrhu ZTOPO z roku 2004, který byl poslaneckou sněmovnou zamítnut hned při prvním čtení, bylo zahrnuto celkem 13 trestných činů, které by dnes spadaly do hlavy VIII. TZ.⁸⁹

3.1.2 Osobní působnost

Osobní působnost je reakcí na otázku, vůči kterým osobám lze zákon použít. Osobní působnost je částečně upravena § 6 ZTOPO vylučujícím z trestní odpovědnosti Českou republiku a územně samosprávné celky při výkonu veřejné moci. Takové vymezení chápeme jako projev negativní zásady personality.⁹⁰ Dle ZTOPO tak může být postihována poměrně široká škála právnických osob.

Česká republika se dělí na organizační složky státu, které zabezpečují funkci moci výkonné, zákonodárné a soudní. Jednotlivé organizační složky státu upravují konkrétní zákony⁹¹ a co je podstatné, nejsou právnickými osobami, tudíž již z logiky věci se na ně ZTOPO také nevztahuje. Ovšem není to jediný důvod pro vyloučení trestní odpovědnosti, důležitější je fakt, že by stát při trestní odpovědnosti organizačních složek státu fakticky trestal sám sebe.⁹² Organizačním složkám státu podléhají další subjekty, které taktéž nejsou právnickými osobami, proto je třeba v každé konkrétní situaci ještě před zahájením trestního stíhání rozlišit, zda se ZTOPO uplatní či nikoli.⁹³ Komplikuje to možnost státu vytvářet anebo

⁸⁹ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Sněmovní tisk č. 745. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, s. 4. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=745&CT1=0>>.

⁹⁰ FENYK, J., SMEJKAL, L., BILÁ I. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. s. 22. ISBN 978-80-7552-965-7.

⁹¹ např. zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky.

⁹² Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Sněmovní tisk č. 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva, s. 39-40. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

⁹³ ŠÁMAL P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. s. 120. ISBN 978-80-7400-592-3.

se podílet na jiných právnických osobách, které jsou zakládány zpravidla z důvodu veřejného zájmu, či zajištění určité činnosti státem, např. státní podniky, k těmto se pak váže odstavec druhý téhož paragrafu. Stejně tak výše zmíněné platí i o územních samosprávných celcích, které jsou taktéž složeny z dalších organizačních složek.⁹⁴ V případě, kdy se trestného činu dopustí organizační složka státu, která odpovědná být nemůže, ponese odpovědnost konkrétní fyzická osoba, ať se již jedná o osobu, oprávněnou jednat jménem státu či osobu zařazenou v organizační složce státu k výkonu práce.⁹⁵

Co se týče územních samosprávných celků, ZTOPO pojem neobjasňuje, přičemž to není nutné, když dle čl. 99 Ústavy tím rozumíme obce a kraje. Avšak kámen úrazu vyvstává ze spojení „při výkonu veřejné moci“, význam totiž není dán. Autoři komentářů k ZTOPO se ale domnívají, že se jedná jak o činnost v rámci přenesené, tak samostatné působnosti obcí a krajů, a ZTOPO se na ně za konání v takovémto rozsahu nevztahuje. Územní samosprávné celky budou ale trestně odpovědné dle ZTOPO, pokud by vystupovaly jako soukromoprávní subjekty v soukromoprávních vztazích, např. pokud by se obec jako pronajímatel dopustila trestného činu, pak by patrně trestně odpovědná byla.⁹⁶

Přestože to v zákoně není vyjádřeno, nebudou tyto subjekty jedinými, na koho se zákon nevztahuje. ZTOPO nemůže být uplatňován vůči jiným státům, neboť to pramení ze zásady suverenity státu.⁹⁷ Státy jsou subjekty mezinárodního práva a případná protiprávní jednání států by byla řešena v intencích mezinárodního práva veřejného. Dalším subjektem vyloučeným z trestní odpovědnosti jsou rovněž mezinárodní organizace veřejného práva, o nichž to výslovně stanoví přímo aplikovatelná mezinárodní smlouva, jíž je Česká republika vázaná, z důvodu výsad a imunit z mezinárodního práva vyplývajících.⁹⁸

⁹⁴ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ I. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. s. 27. ISBN 978-80-7552-965-7.

⁹⁵ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Sněmovní tisk č. 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva, s. 40. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

⁹⁶ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ I. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. s. 26. ISBN 978-80-7552-965-7.; ŠÁMAL P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. s. 130. ISBN 978-80-7400-592-3.

⁹⁷ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Sněmovní tisk č. 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva, s. 40. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

⁹⁸ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ I. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. s. 23. ISBN 978-80-7552-965-7.

Navzdory tomu, že je vyloučena Česká republika a územně samosprávné celky při výkonu veřejné moci, jak již bylo výše zmíněno, ustanovení ve druhém odstavci vytyčuje trestní odpovědnost právnických osob, na nichž mají Česká republika či kraje a obce majetkovou účast. Stát, obce a kraje se mohou podílet na chodu jiných právnických osob. Do této skupiny řadíme různé právnické osoby jako státní podniky, nadace, obchodní korporace nebo státní organizace. Ty ZTOPO podléhají a to, že se stát či obce a kraje určitým způsobem podílí, nemá vliv na jejich vyloučení. Pro účely této práce můžeme zmínit některé státní podniky, jež by se z hlediska ochrany životního prostředí mohly dopustit trestných činů. Uvedme např. Lesy České republiky, státní podnik, který byl založen v roce 1992 Ministerstvem zemědělství, jehož hlavní náplní je obhospodařování přes 1,2 mil. ha lesního majetku ve vlastnictví státu. U tohoto subjektu by přicházel v úvahu trestný čin poškození lesa dle § 295 TZ, případně § 301 TZ.

Zamítnutý vládní návrh ZTOPO z roku 2004⁹⁹ v § 3 kromě České republiky a územních samosprávných celků vylučoval ještě trestní odpovědnost České národní banky. Nakonec ovšem do daného ustanovení současného ZTOPO tento subjekt zakotven nebyl, proto je nyní Česká národní banka trestně odpovědná, ačkoli idea o jejím vyřazení byla též zdrojem diskuzí.

Pro srovnání můžeme poukázat ještě na slovenskou úpravu. Ustanovení § 5 zákona č. 91/2016 Z.z. o trestnej zodpovednosti právnických osob a zmene a doplnení niektorých zákonov vymezuje, na které subjekty nebude zákon uplatněn. Oproti české úpravě je okruh těchto subjektů poměrně širší, neboť mezi ně řadí mimo Slovenské republiky a jejích orgánů a jednotek územní samosprávy i jiné státy a jejich orgány, mezinárodní organizace zřízené na základě mezinárodního práva veřejného a jejich orgány, právnické osoby zřízené zákonem, a jiné právnické osoby, jejichž dluh není možné řešit konkurzním řízením.

Trestných činů proti životnímu prostředí se nejčastěji budou dopouštět společnosti, které podnikají v určité oblasti navázané na životní prostředí. Typicky budou těmito trestnými činy ohroženy společnosti, jejichž činnost se váže na nakládání s odpady, např. společnosti provozující skládku odpadů či společnost, jež pro jiného odpady zpracovává. Převážně se tato problematika dotýká taktéž velkých průmyslových společností, např. oblast petrochemického průmyslu. Nicméně vyloučeny nejsou ani společnosti bez přímé vazby

⁹⁹ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Sněmovní tisk č. 745. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, s. 3-4. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=745&CT1=0>>.

na životní prostředí, neboť environmentální kriminalita může pro společnost znamenat pouze vedlejší činnost, pro příklad lze uvést nelegální obchod se zvláště chráněnými druhy živočichů.

3.1.3 Místní působnost

Vzhledem ke specifickému postupu pro vznik, existenci a zánik právnických osob, odlišil zákonodárce místní působnost od úpravy v TZ, vychází ale z obdobných zásad, na nichž je působnost v TZ založena.¹⁰⁰

Dle zásady teritoriality, vyjádřené v § 2 ZTOPO, se trestní odpovědnost uplatní na právnické osoby, které spáchaly na území České republiky trestný čin a zároveň mají na jejím území sídlo, umístěný podnik nebo organizační složku anebo zde vykonávají svou činnost, či zde mají svůj majetek. K aplikaci trestní odpovědnosti musí být splněny dvě podmínky. První z nich je, že k trestnému činu došlo na vymezeném území, tím je území České republiky, a druhá se týká subjektu, kdy subjektem může být tuzemská právnická osoba, jež má sídlo v České republice, je zapsaná ve veřejném rejstříku, nebo zahraniční, jež má na jejím území umístěný podnik, majetek nebo zde vykonává svou činnost.

Tento princip se vztahuje i na distanční delikty, kdy k započetí protiprávního jednání došlo zcela nebo zčásti v České republice, ovšem následek nastal na území jiného státu. Obdobně to platí i naopak, kdy protiprávní jednání bylo započato na území jiného státu, ale následek nastal na území České republiky. Tento případ by se týkal např. společnosti, která nelegálně obchoduje se zvláště chráněnými druhy živočichů, přičemž vyváží tento druh živočicha mimo území České republiky nebo naopak na území České republiky tento druh dováží.

Zásada personality v § 3 ZTOPO reaguje na trestné činy spáchané mimo Českou republiku tuzemskou právnickou osobou, která má sídlo v České republice. Hlavním faktorem je zde tedy sídlo. Tímto principem je zakotven požadavek státu na dodržování českých trestních norem i v cizině. Při uplatnění této zásady ale dochází k většímu odchýlení, protože obsahuje pouze aktivní složku, nikoli pasivní zásadu personality, která je přisuzována fyzickým osobám v § 7 odst. 2 TZ a zaručuje ochranu občanu České republiky nebo osobě

¹⁰⁰ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Sněmovní tisk č. 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva. s. 39. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

bez státní příslušnosti, která má na území České republiky povolen trvalý pobyt, proti nimž byl v cizině trestný čin spáchán, v případě, že v místě spáchání je tento čin trestný nebo pokud místo nepodléhá žádné trestní pravomoci.

Ustanovení § 4 odst. 1 ZTOPO zahrnuje zásadu univerzality a ochrany a zakládá tak trestnost vymezeného okruhu trestných činů, kterých se v cizině dopustila právnická osoba se sídlem mimo území České republiky. Zásada univerzality a ochrany navazuje na mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána.¹⁰¹ V původním znění ZTOPO obsahoval výčet pouze 5 trestných činů, ale zákonem č. 183/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 455/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony byl rozšířen o další trestné činy. Oproti zásadě univerzality uvedené v TZ je výčet užší, ovšem pouze o 1 trestný čin, a to z důvodu, že trestný čin použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje dle § 411 TZ je u právnických osob vyloučen rozsahem kriminalizace jednání právnických osob.

Ve § 4 odst. 2 budou na právnickou osobu, která má sice sídlo mimo Českou republiku též aplikovány české normy trestního práva, a to za předpokladu, že trestný čin spáchala ve prospěch právnické osoby, která na území České republiky sídlo má. ZTOPO v § 5 stanovuje aplikační přednost mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána.

3.2 Přičitatelnost trestného činu právnické osobě

Při snaze o zavedení trestní odpovědnosti právnických osob bylo jednou z nejdiskutovanějších oblastí vymezení podmínek odpovědnosti za trestný čin. Jak již bylo několikrát zmiňováno, české trestní právo je založeno na subjektivní odpovědnosti, ovšem právnická osoba je subjekt bez vůle uměle vytvořený právem. Aby nedocházelo k porušování principů trestního práva a jeho kontinuity, nemůže být její odpovědnost objektivní, přestože zde vůle chybí. Z tohoto důvodu zákonodárce vytvořil specifickou konstrukci přičitatelnost, kdy naplněním podmínek uvedených v § 8 ZTOPO pak dochází ke vzniku odpovědnosti

¹⁰¹ Viz vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 18. 8. 1988 č. 143/1988 Sb., o Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

právnícké osoby za trestný čin. Dle Jelínka se jedná o určitou fikci zavinění, která ale nemůže být ztotožňována se zaviněním fyzické osoby.¹⁰²

Ustanovení § 8 odst. 1 a 2 ZTOPO definuje základní podmínky trestní odpovědnosti právnické osoby. Konkrétně jsou tyto podmínky vymezeny protiprávním jednáním, jež naplňuje znaky objektivní skutkové podstaty trestného činu, přičemž se nejedná o trestný čin vyloučený § 7 ZTOPO, čin je spáchán v rámci činnosti právnické osoby nebo v jejím zájmu a je spáchán některou osobou z vymezeného okruhu, zároveň je právnické osobě přiřítelný dle § 8 odst. 2 ZTOPO. Nadto se vyžaduje neexistence důvodů k vyvinění dle § 8 odst. 2 písm. b) či § 8 odst. 5 ZTOPO.

Podmínku v zájmu právnické osoby je nutné vykládat tak, že z daného jednání neměla prospěch či užitek pouze osoba, jež takto jednala, ale i samotná korporace, např. osoba, jež odpovídá za danou činnost, neuhradí likvidaci odpadů, přesto k likvidaci odpadů ilegálním způsobem dochází.¹⁰³ Protiprávní jednání bude posuzované jako spáchané v rámci činnosti právnické osoby, pokud k takovému jednání došlo skrze předmět činnosti, jenž má právnická osoba vymezený v příslušném rejstříku nebo zřizovacích dokumentech, případně při provozních nebo obdobných činnostech právnické osoby. Pokud by ovšem protiprávní čin byl spáchaný v rámci činnosti právnické osoby, avšak na její úkor, nebude patrně trestní odpovědnost vyvozována,¹⁰⁴ což ostatně dovodila i judikatura.¹⁰⁵ V této souvislosti je vhodné ještě zmínit, že zákonem č. 183/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů došlo k vypuštění „jménem právnické osoby“, přičemž Pelc se domnívá, že se jedná o nesprávný postup, neboť dle jeho názoru byl znak „určitější“ nežli zbylé dva.¹⁰⁶ Důvodová zpráva k novele se bohužel k této změně nevyjadřuje.¹⁰⁷

¹⁰²JELÍNEK, J., HERCZEG, J., *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2., aktualiz. a přeprac. Vydání. Praha: Leges, 2013. s 68-82. ISBN 978-80-87576-43-4.

¹⁰³ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. s. 196-193. ISBN 978-80-7400-592-3.

¹⁰⁴FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ I. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. s. 38. ISBN 978-80-7552-965-7.

¹⁰⁵Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 4 Tdo 1681/2016

¹⁰⁶PELC, V. *Limity trestní odpovědnosti právnických osob*, In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017. s. 69. ISBN 978-80-7502-205-9.

¹⁰⁷Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2016. VII. volební období, Tisk č. 304/0. Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, jehož součástí je důvodová zpráva. Ve znění usnesení č. 1145, schválení novely zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. [online]. [cit. 16. 2. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=304>>.

Ustanovení § 8 odst. 1 ZTOPO primárně odpovídá na otázku, čí protiprávní jednání trestní odpovědnost právnické osoby zakládá. Okruhem osob vymezeným v § 8 odst. 1 písm. a) ZTOPO rozumíme „*statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat*“. ZTOPO ovšem tyto osoby nijak nedefinuje, je nutné nahlédnout do jiných právních předpisů, a to převážně do občanského zákoníku a zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů. Kdo spadá do kategorie statutárního orgánu se posuzuje dle příslušné formy právnické osoby. Osoba ve vedoucím postavení není taktéž blíže specifikována, patrně se bude jednat o osobu, jež není součástí statutárního orgánu, ale vykonává určitou řídicí funkci nebo činnost, na níž je existenčně právnická osoba závislá¹⁰⁸, Šámal k tomu ještě dodává, že tato osoba současně jedná za právnickou osobu navenek. V tomto případě lze uvažovat o osobě v postavení opatrovníka či likvidátora¹⁰⁹ nebo jednatele. Pokud by jednatel společnosti s.r.o., jež přepravuje odpady přes hranice státu, v žádosti o souhlas příslušného orgánu uvedl nepravdivé údaje o odpadu, např. by v žádosti tvrdil, že odpad není nebezpečným odpadem nebo by uvedl nepravdivé údaje o množství převáženého odpadu, bylo by takové jednání společnosti přičítáno.

Ustanovení § 8 odst. 1 písm. b) ZTOPO za další osobu, na jejímž základě lze přičítat trestní odpovědnost právnické osobě, označuje „*osobu ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písm. a)*“. Hlavní odlišnost od osob uvedených v písm. a) spočívá v tom, že tato osoba nejedná za právnickou osobu navenek, přesto vykonává řídicí či kontrolní činnosti, ale dochází k tomu interně. V úvahu připadá např. zaměstnanec oddělení compliance nebo oddělení hodnotící dopad činnosti na životní prostředí.¹¹⁰ Právě ve vztahu k životnímu prostředí poukazuje Šámal na nevhodnost změny učiněné zákonem č. 183/2016 Sb., jíž byl doplněn požadavek, aby osoba zastávala pozici

¹⁰⁸ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ I. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2.*, podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. s. 43. ISBN 978-80-7552-965-7.

¹⁰⁹ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. s. 196-205. ISBN 978-80-7400-592-3.

¹¹⁰ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ I. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2.*, podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. s. 46. ISBN 978-80-7552-965-7.

ve vedoucím postavení, když se nabízí, že daný kontrolor znaky takového postavení splňovat nebude, přesto je veden k páčání trestné činnosti v oblasti životního prostředí.¹¹¹

Další osobu vymezuje ustanovení § 8 odst. 1 písm. c) ZTOPO jako někoho, „*kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby*“. Tato kategorie se týká fyzických či právnických osob, jež fakticky stojí mimo strukturu právnické osoby, ale mají na ni zásadní vliv, který je ovšem dlouhodobý, nikoli jednorázový. Může se jednat o skutečného majitele či osobu blízkou členu statutárnímu orgánu, jež vyvíjí určitý nátlak.¹¹² Lze uvážit situaci, kdy skutečný vlastník vyvíjí tlak na orgány společnosti, aby snížily náklady společnosti, a to klidně i nelegálním způsobem. Na tomto základě dojde k vypouštění odpadních vod, jež jsou silně znečištěny mazivy a oleji, do vod povrchových či podzemních v nadměrném množství bez příslušného povolení a zaplacení poplatku, přičemž by následkem takového jednání byla poškozena půda a voda ve větším rozsahu. Takové jednání by společností následně bylo přičteno.

Poslední kategorií osob, jejichž jednání zakládá vznik trestní odpovědnosti právnických osob, definuje ZTOPO jako „*zaměstnanec nebo osobu v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písm. a) až c)*“. Zaměstnanec vykonává ve smyslu zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů závislou práci v pracovněprávním vztahu pro právnickou osobu a trestný čin spáchal v rámci své pracovní činnosti. Za jinou osobu v obdobném postavení může být považován např. člen družstva.¹¹³ Společnost by odpovídala za jednání zaměstnance, pokud by její orgány nezajistily opravu technického zařízení sloužícího k měření emisí, přičemž právní předpis stanovuje, že dané emisní hodnoty mají být měřeny v určitých intervalech. Nezajištěním opravy by nebylo možné hodnoty měřit, ale v provozu by bylo nutné dále pokračovat, aby společnost neutrpěla ztráty, přičemž při následném provozu by do ovzduší byly uvolňovány látky, které jsou způsobily ohrozit ovzduší na větším území.

Přičitatelnosti trestní odpovědnosti právnické osobě nebrání, jak je uvedeno v ustanovení § 8 odst. 3 ZTOPO, pokud se nepodaří zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala protiprávně způsobem dle předchozích dvou odstavců. Přesto nesmí být pochyb

¹¹¹ ŠÁMAL. P. K trestní odpovědnosti právnických osob po novele provedené zákonem č. 183/2016 Sb. *Trestněprávní revue*. 2016. č. 11-12. s. 247. ISSN 1213-5313.

¹¹² ŠÁMAL. P., a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. s. 208. ISBN 978-80-7400-592-3

¹¹³ Tamtéž. s. 208-213.

o tom, že tato sice neznámá osoba, ovšem náležející do některé z kategorií uvedených výše, takto protiprávně jednala v rámci činnosti právnické osoby nebo v jejím zájmu. Nicméně takový stav bude orgánům činným v trestném řízení působit obtíže, a to z hlediska prokázání konkrétní formy zavinění fyzické osoby, od níž se trestní odpovědnost osoby právnické odvozuje.¹¹⁴ S ohledem na zásadu souběžné nezávislé trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob nebude dle § 9 odst. 3 ZTOPO činit překážku pro vyvození trestní odpovědnosti právnické osoby ani stav, kdy konkrétní fyzická osoba známá je, nicméně nebude za tento trestný čin z určitého důvodu odsouzena.

3.2.1 Vyvinění právnické osoby

Přestože zákon č. 183/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů zakotvil do ZTOPO § 8 odst. 5, jež umožňuje právnické osobě vyvinít se z trestní odpovědnosti, určitá formulace exkulpace byla obsažena již před novelou. Podle § 8 odst. 2 písm. b) ZTOPO totiž není právnické osobě přičítáno spáchání trestného činu, pokud byl trestný čin spáchán zaměstnancem uvedeným v § 8 odst. 1 písm. d) ZTOPO a nejednal-li tento na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) ZTOPO, anebo pokud tyto osoby provedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, provedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřízeny a učinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu. Absenci možnosti vyvinění právnické osoby za excesy zbylých kategorií osob rozporoval již Vidrna, který dokonce dovozoval rozpor ZTOPO s ústavním pořádkem České republiky, neboť skrze ustanovení § 8 ZTOPO bylo právnické osobě upřeno právo na obhajobu, když se jednání osob odlišných od zaměstnanců právnické osobě automaticky přičítalo.¹¹⁵ Grřivna se ve vztahu k přičitatelnosti vyjádřil tak, že s výjimkou zaměstnanců se jedná o přičitatelnost objektivní,

¹¹⁴ FOREJT, P., HRABATA, P., TREŠLOVÁ, L., *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: s komentářem*. Praha: Linde, 2012. s. 83 an. ISBN 978-80-7201-875-8.

¹¹⁵ VIDRNA, J. Je zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim zcela v souladu s ústavním pořádkem České republiky? *Trestní právo*. 2012. č. 11. s. 13-19. ISBN 1211-2860.

neboť právnické osobě v daném případě není umožněno vyvinění.¹¹⁶ Bohuslav k tomu ještě doplnil, že se jedná o jakousi automatickou presumpci viny.¹¹⁷

Ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO přináší nově možnost právnické osobě vyvinít se z trestní odpovědnosti za předpokladu, že vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby zabránila spáchání protiprávního činu osobami uvedenými v § 8 odst. 1 ZTOPO. Kladně lze hodnotit snad jen přínos tohoto ustanovení z důvodu, že oproti § 8 odst. 2 písm. b) ZTOPO, který dopadá pouze na exces zaměstnance dle § 8 odst. 1 písm. d) ZTOPO, nyní možnost vyvinění dopadá i na excesy ostatních osob uvedených v § 8 odst. 1 ZTOPO.¹¹⁸ Na druhou stranu Pelc zastává názor, že není dostatečně vymezen vztah mezi těmito dvěma ustanoveními. Tuto myšlenku potvrzuje i Gvozdek, když poukazuje na to, že novela zapříčinila nežádoucí duplicitu v rámci možnosti vyvinění právnické osoby ve vztahu k zaměstnancům nebo osobám v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů.¹¹⁹ Bohuslav dokonce tvrdí, že ve vztahu k zaměstnanci či osobě v obdobném postavení má ustanovení § 8 odst. 2 písm. b) ZTOPO, na jehož základě se jednání těchto osob právnické osobě vůbec nepříčte, aplikační přednost.¹²⁰

Kritika odborné veřejnosti jde ještě dále. Zprvé ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO obsahuje neurčité pojmy jako „*veškeré úsilí, které lze po právnické osobě spravedlivě požadovat*“, a zákon nám opět nedává definici. Jelínek se domnívá, že je potřeba hodnotit jak formální hledisko, tedy např. zda právnická osoba disponuje patřičnými dokumenty jako compliance programy, které by v každém případě měly být vytvářeny na míru právnické osobě, vnitřní řád, doklady o plnění požadavků vyplývajících z předpisů z oblasti ochrany životního prostředí nebo to, zda vytvořila systém kontroly či řádně zpracovává záznamy o školení zaměstnanců, tak faktické hledisko, čímž se rozumí, např. zda opravdu případná kontrola nebo školení byly reálně uskutečněny.¹²¹ Gvozdek tuto chybu zákonodárce označil dokonce za rozpor se zásadou *nulla poena sine lege*, když tento nevymezil ani rámcově, co lze

¹¹⁶ GRIVNA, T. U trestní odpovědnosti právnických osob mi vadí nejasná přičitatelnost skutku. *Ceska-justice.cz* [online]. [cit. 10. 1. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceska-justice.cz/2015/06/tomas-grivna-u-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-mi-vadi-mi-nejasna-pricitatelnost-skutku/>>.

¹¹⁷ BOHUSLAV, L. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 125. ISBN 978-80-7380-473-2.

¹¹⁸ PELC, V. Limity trestní odpovědnosti právnických osob. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017. s. 68. ISBN 978-80-7502-205-9.

¹¹⁹ GVOZDEK, F. Zamyšlení nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. *Bulletin advokacie*. 2016, č. 11, s. 42-45. ISSN 1210-6348.

¹²⁰ BOHUSLAV, L. Compliance program a jeho východiska zejména v zahraniční praxi. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017. s. 72-73. ISBN 978-80-7502-205-9.

¹²¹ JELÍNEK, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob a možnosti právnické osoby vyvinít se z trestní odpovědnosti. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017. s. 45 an. ISBN 978-80-7502-205-9.

spravedlivě požadovat po právnické osobě, aby se trestní odpovědnosti zprostita.¹²² K tomu se však vyjadřuje Metodika Nejvyššího státního zastupitelství¹²³ tím způsobem, že lze přiměřeně vycházet z § 8 odst. 2 písm. b) ZTOPO. V každém případě bude nutné posuzovat naplnění jak formálních, tak faktických hledisek u všech právnických osob individuálně, a to s ohledem např. na velikost právnické osoby, odvětví, ve kterém je činná nebo vhodnost opatření, jež přijala.

Zadruhé kritizuje odborná veřejnost užitou terminologii. Ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO uvádí, že se právnická osoba trestní odpovědnosti „zprostití“, což Jelínek považuje za nepřesný termín, neboť se pojí převážně s objektivní odpovědností, na místo toho doporučuje využití jiné neutrální formulace.¹²⁴

V souvislosti s vyviněním právnické osoby z trestní odpovědnosti vyplývá napovrch i další nedostatek, a to otázka důkazního břemena. Nejvyšší státní zastupitelství ve své metodice vyjádřilo přesvědčení, že důkazní břemeno leží na právnické osobě, přičemž to vyplývá již ze samotné dikce zákona.¹²⁵ Na tuto myšlenku reagoval Pelc, dle jehož názoru v dikci zákona přenesení důkazního břemena výslovně zakotveno není a aplikací tohoto názoru v praxi by zjevně došlo k popření základních zásad trestního řízení.¹²⁶

3.3 Trestní odpovědnost právního nástupce právnické osoby

ZTOPO představil pro české trestní právo zcela novou a neobvyklou zásadu přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce upravenou v § 10 ZTOPO, přičemž tato zásada nejen, že není zákonem dostatečně objasněna, ale ani v nejmenším neposkytuje odpovědi na základní otázky. Dle důvodové zprávy cílí úprava na zamezení možnosti právnické osoby

¹²² GVOZDEK, F. Zamyšlení nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. *Bulletin advokacie*. 2016, č. 11, s. 42-45. ISSN 1210-6348.

¹²³ NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*. Průvodce právní úpravou pro státní zástupce. 2., upravené a doplněné vydání. V Brně, 14. 8. 2018. sp. zn. 1 SL 141/2017. s. 20. [online]. [cit. 10. 1. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/soubory-ke-staeni>>.

¹²⁴ JELÍNEK, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob a možnosti právnické osoby vyvinut se z trestní odpovědnosti, In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017. s. 45 an. ISBN 978-80-7502-205-9.

¹²⁵ NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*. Průvodce právní úpravou pro státní zástupce. 2., upravené a doplněné vydání. V Brně, 14. 8. 2018. sp. zn. 1 SL 141/2017. s. 22-23. [online]. [cit. 10. 1. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/soubory-ke-staeni>>.

¹²⁶ PELC, V. Kritika nové metodiky nejvyššího státního zastupitelství k trestní odpovědnosti právnických osob a obrácené důkazní břemeno. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 11, s. 40-43. ISSN 1210-6348.

se jednoduše vyhnout trestní odpovědnosti tím, že se přemění nebo zanikne¹²⁷, na rozdíl od trestní odpovědnosti fyzických osob, která je spjata s osobnostním vztahem fyzické osoby a orgánů činných v trestním řízení a k přechodu tak nedochází.

Dle § 10 odst. 1 ZTOPO přechází trestní odpovědnost na všechny právní nástupce. Kamenem úrazu tohoto ustanovení však je, že postrádá určité ohraničení, zda se jedná pouze o univerzální či i o singulární sukcesi. Mnozí autoři se v této otázce shodují v názoru, že trestní odpovědnost přechází na právního nástupce pouze v případě univerzální sukcese¹²⁸, tedy pokud vstupuje právní nástupce do všech práv a povinností předchůdce, neboť cílem zákonodárce jistě nebyl záměr, aby se trestně odpovědné staly všechny právnické osoby, na něž přešla jednotlivá majetková hodnota či dluh. Nadto rakouská úprava, jíž důvodová zpráva označuje za svůj zdroj inspirace, vychází z univerzální sukcese. Přestože převažuje tento názor, vyskytují se ojedinělá tvrzení, že trestní odpovědnost přechází i při singulární sukcesi.¹²⁹ Nicméně, všichni autoři se shodují, že dané ustanovení si zaslouží zpřesnění, neboť vyvolává více než dost otázek, které by neměly být řešeny výkladem.

Dalším problémem vztahujícím se k ustanovení § 10 ZTOPO je zavinění právního nástupce. Právní nauka dovozuje, že v současné době k přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce dochází objektivně, tedy nezáleží na tom, zda právní nástupce věděl nebo mohl vědět o trestné činnosti právního předchůdce. Zatímco původní návrh ZTOPO z roku 2004¹³⁰ umožňoval přechod trestní odpovědnosti pouze na základě vědomosti právního nástupce, přičemž prokázání této skutečnosti leželo na bedrech orgánů činných v trestním řízení, ZTOPO již žádné takové omezení neobsahuje, čímž se poměrně zjednodušuje důkazní řízení na straně orgánů činných v trestním řízení.¹³¹

Přechod trestní odpovědnosti právnické osoby na osobu fyzickou představuje další zákonem neřešenou otázkou. Avšak i s touto záležitostí se odborná veřejnost vypořádala.

¹²⁷ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Tisk 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva. s. 44. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

¹²⁸ JELÍNEK, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013. s. 106-108., ISBN 978-80-87476-58-8. ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. s. 281. ISBN 978-80-7400-592-3.

¹²⁹ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ I. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. s. 74-75. ISBN 978-80-7552-965-7.

¹³⁰ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Sněmovní tisk č. 745. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. s. 7. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=745&CT1=0>>.

¹³¹ JELÍNEK, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013. s. 108. ISBN 978-80-87476-58-8.

Šámal, stejně jako další autoři, odmítá přechod odpovědnosti právnické osoby na osobu fyzickou, neboť odpovědnost fyzických osob se řídí výlučně TZ. Ovšem fyzická osoba by v takové situaci mohla plnit úlohu prostředníka, při následném převodu práv a povinností na jinou právnickou osobu by na ni z fyzické osoby trestní odpovědnost přešla.¹³²

Z pohledu ochrany životního prostředí je samozřejmě významné, že tato zásada byla do trestní odpovědnosti právnických osob zavedena, neboť právnická osoba by se jednoduše vyhnula trestu či důsledku trestného činu a funkce trestního práva by tak byla značně oslabena. Nadto lze kladně hodnotit, že dokonce i správní právo se touto zásadou, mimo jiných, inspirovalo, když přijetím přestupkového zákona je nově ve správním právu § 29 a 33 umožněn přechod odpovědnosti na právního nástupce.

3.4 Ukládání sankcí právnickým osobám

Trestní právo sloužící jako ochrana základních hodnot a zájmů musí zajistit prostředky, aby takového cíle bylo dosaženo. Pro trestní odpovědnost právnických osob je především důležité, aby byly sankce za protiprávní jednání těchto subjektů vhodně nastaveny a aby byly účinné. Přestože ZTOPO naplňuje požadavky z mezinárodních závazků, aby sankce ukládané právnickým osobám byly účinné, přiměřené a odrazující, ZTOPO opět prokázal svou nedokonalost, neboť ustanovení vztahující se k sankcionování právnických osob jsou často neurčitá a nejasná.

3.4.1 Základní zásady a účel sankcionování právnických osob

ZTOPO stejně jako TZ vychází z dualismu sankcí, na jehož základě je možné právnické osobě ukládat dva druhy sankcí, tresty a ochranná opatření. Při jejich ukládání však musí být dbáno na obecné zásady trestání právnických osob upravené v § 14 ZTOPO, ustanovení však nevyčerpává všechny zásady, proto se subsidiárně dle § 1 odst. 2 ZTOPO přihlédne i k zásadám uvedeným v TZ. Mezi zásady řadíme zejména zásadu zákonnosti, zásadu přiměřenosti trestních sankcí, zásadu individualizace, zásadu neslučitelnosti určitých druhů trestních sankcí, zásadu humánnosti sankcí, zásadu zohlednění právem chráněných zájmů osob poškozených trestným činem. Nicméně k nepatrnému odlišení mezi zásadami

¹³² ŠÁMAL, P. K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na její právní nástupce. In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013. s. 179. ISBN 978-80-87476-58-8.

při trestání fyzických osob a sankcionování právnických osob, s přihlédnutím k jejich povaze, dochází. Např. právě posledně jmenovaná zásada v § 14 odst. 3 ZTOPO je upravena oproti § 38 odst. 3 TZ širěji, když nechrání pouze poškozené, nýbrž i věřitele právnické osoby, jejichž pohledávky vůči ní vznikly v dobré víře a nesouvisejí s trestným činem právnické osoby.

Samotný účel trestání ZTOPO neformuluje, ve skutečnosti to byl také jeden z důvodů rozporu při jeho přijímání. Nutno dodat, že současný TZ taktéž účel trestání fyzických osob neuvádí, přitom účel vyplývá právě ze zásad uvedených v jednotlivých ustanoveních a obecně jím rozumíme jednak ochranu společnosti, zabránění odsouzenému v následném páchání trestné činnosti, výchovu odsouzeného, aby vedl řádný život, a generálně preventivní účinek trestu. Z pohledu právnické osoby však tento význam účelu trestání byl napadán, neboť je patrné, že přesvědčit právnickou osobu, aby vedla řádný život je nesmyslné, a tudíž účel trestu je značně omezen.¹³³ K tomuto názoru se přiklání i Franc, když tvrdí, že právnická osoba je pouhým nástrojem páchání trestné činnosti a účel trestního řízení a jeho sankcí nebude naplněn. Např. u trestu zrušení právnické osoby připodobňuje právnické osoby k obětním beránkům, jež budou předhazovány orgánům činným v trestním řízení, čímž dojde k nadbytečnému čerpání zdrojů státního rozpočtu a jejich času, nicméně k páchání další trestné činnosti si osoba fyzická, jakožto představitel právnické osoby, založí jinou a v další trestné činnosti mu nebude nikterak bráněno.¹³⁴ Avšak Šámal k tomuto uvádí, že v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob je posílena ochrana společenských zájmu a současně dochází k potlačení resocializační funkce sankce.¹³⁵ Závěry o nemožnosti splnění účelu sankcí je tedy nutné odmítnout, neboť se zřetelem na modifikovaný účel sankcionování u právnických osob vyjádřen důrazem na funkci represivní a funkci generální prevence, za předpokladu, že jsou sankce vhodně zvoleny a ukládány, může být účel naplněn. Přesto by bylo vhodné tento účel v ZTOPO vyjádřit, obdobně jako je tomu např. v § 1 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, neboť se stále jedná o relativně nový institut.

¹³³ JELÍNEK, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013. s. 108-116. ISBN 978-80-87476-58-8.

¹³⁴ FRANC, P. Nad návrhem zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. *Soudce*. 2010. č. 6. s. 36. ISSN 1211-5347.

¹³⁵ ŠÁMAL, P. Trestní odpovědnost právnických osob de lege lata a de lege ferenda v České republice. In *Hospodářské trestní právo a trestní odpovědnost právnických osob*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, str. 175. ISBN 80-210-3299-5.

3.4.2 Obecná kritéria pro stanovení druhu a výměru trestů

Lze obecně říci, že ustanovení § 14 odst. 1 ZTOPO předepisuje soudu základní obecná kritéria, jež musí být zohledněna při stanovení druhu sankce a její výměry, tato základní kritéria doplňuje ustanovení § 14 odst. 3 ZTOPO kritérii speciálními. Lze shrnout, že se přihlíží k povaze a závažnosti trestného činu, k poměrům právnické osoby, včetně její dosavadní činnosti a jejích majetkových poměrů, působení právnické osoby po činu, dále k účinkům, které lze od trestu očekávat pro budoucí činnost právnické osoby a k tomu, zda právnická osoba vykonává činnost ve veřejném zájmu, která má strategický či obtížně nahraditelný význam pro národní hospodářství, obranu nebo bezpečnost. Zde opět narážíme na vágnost ZTOPO, neboť není jasně definován ani naznačen okruh subjektů, jichž se toto ustanovení týká, a to ani důvodovou zprávou. Vzhledem k tomu, že důvodová zpráva k tomuto ustanovení¹³⁶ znovu zdůrazňuje význam práva EU, domnívají se někteří autoři, že je možné podpůrně vycházet z čl. 2 písm. a) směrnice Rady 2008/114/ES, dle níž by se za výkon činnosti ve veřejném zájmu mohly považovat činnosti v oblasti kritické infrastruktury České republiky, takové činnosti, bez nichž by nebylo možné zachování nejdůležitějších společenských funkcí.

Z pohledu životního prostředí bychom do této skupiny řadili energetiku, vodní hospodářství, potravinářství, zemědělství, zdravotnictví a dopravu. Zarážející ovšem je, že pokud subjekt vykonává činnost právě v těchto oblastech, bude to soudem zohledněno a subjektu může být uložena mírnější sankce, přičemž ale tyto oblasti mohou značně ovlivnit životní prostředí, či dokonce lidské zdraví. Uvažme příklad, kdy nemocnice, jako subjekt vykonávající ve veřejném zájmu a pro danou lokalitu je obtížně nahraditelným zdrojem lékařské péče, nakládá se zdravotnickým odpadem v rozporu se zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o odpadech“) nenakládá s ním jako s nebezpečným, ale shromažďuje ho do shromažďovacích prostředků v místě jejich vzniku, způsobí tím ohrožení životního prostředí, k jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, čímž se dopustí trestného činu dle § 298 odst. 2 TZ. Jenže vzhledem k tomu, že tento subjekt slouží veřejnému zájmu, bude mu uložena sankce nižší. Ztotožňuji se s názorem Jelínka,

¹³⁶ Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Sněmovní tisk č. 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva. s. 45. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

¹³⁷ FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ I. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2.*, podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. s. 100., ŠÁMAL P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. s. 353. ISBN 978-80-7552-965-7.

že by v daných oblastech měly být subjekty sankcionovány naopak přísněji. Nadto Jelínek uvádí, že lze uvažovat o rozporu s principem rovnosti před zákonem, neboť za totožný čin můžou být dva obdobné subjekty sankcionovány odlišně, a to jen z důvodu jejich významnosti.¹³⁸

3.4.3 Druhy sankcí ukládané právnickým osobám

Právnické osobě je v souladu s čl. 39 LZPS a § 37 odst. 1 TZ možné uložit trestní sankce jen na základě zákona. ZTOPO v § 15 ZTOPO rozlišuje dva druhy sankcí, a to tresty a ochranná opatření. Katalog trestů, jež je uplatňován v případě právnických osob, se částečně shoduje s tresty ukládanými fyzickým osobám, neboť v obou případech je možné uložit trest propadnutí majetku, peněžitý trest, trest propadnutí věci a trest zákazu činnosti. V ostatních trestech se však úpravy rozcházejí, protože další tresty uvedené v § 52 TZ jsou z povahy věci vyloučené u právnických osob. ZTOPO pak uvádí odlišné tresty, které je naopak možné ukládat pouze právnickým osobám. Nutno podotknout, že dualismus a pluralita sankcí plně odpovídá zásadě individualizace trestu, neboť pokud katalog sankcí obsahuje širší rozpětí nežli jednu peněžitou sankci, jak tomu je v řadě států např. v Nizozemsku nebo Dánsku, má soud možnost vybrat sankci, jež bude v konkrétním případě nejúčelnější¹³⁹. Ustanovení § 15 odst. 1 ZTOPO tak umožňuje právnické osobě uložit tyto tresty:

- a) zrušení právnické osoby,
- b) propadnutí majetku,
- c) peněžitý trest,
- d) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- e) zákaz činnosti,
- f) zákaz plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži,
- g) zákaz přijímání dotací a subvencí,
- h) uveřejnění rozsudku.

¹³⁸ JELÍNEK, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013. s. 110-111. ISBN 978-80-87476-58-8.

¹³⁹ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2., aktualiz. a přeprac. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 121-122. ISBN 978-80-87576-43-4.

Následně § 16 až 23 ZTOPO specifikuje jednotlivé druhy trestů. V souvislosti s těmito ustanoveními je třeba poukázat na názor Jelínka o nevhodnosti použití pojmu trest, když tvrdí, že „*pojmově je zřejmé, že se nemůže jednat o tresty, které jsou spojeny s individuální vinou pachatele, ale spíše o sankce svého druhu.*“ Dle jeho názoru je příhodnější nahradit tento pojem sankcí.¹⁴⁰ Tuto myšlenku však jiní autoři odmítají, protože pojem „trest“ uvedený v ZTOPO naplňuje všechny charakteristiky trestu, tudíž není nezbytné přicházet s novou terminologií.¹⁴¹

Pravděpodobně nepoužívanějším trestem je trest peněžitý upravený v § 18 ZTOPO, což predikovala i důvodová zpráva k ZTOPO¹⁴² a vyplývá to i z dosavadních statistických údajů dostupných na stránkách Ministerstva spravedlnosti.¹⁴³ Peněžitý trest se ukládá jak za úmyslný, tak nedbalostní trestný čin, přičemž jeho uložení nesmí být na újmu práv poškozeného. Zákon stanovuje vyšší denní sazby, která činí nejméně 1 000 Kč a maximálně 2 000 000 Kč, v souladu s § 68 odst. TZ lze uvažovat o denních sazbách v rozsahu 20 až 730, při jejichž určení soud zohlední majetkové poměry právnické osoby. Peněžitý trest může být uložen za všechny trestné činy proti životnímu prostředí. V porovnání se správním řízením, kde se za přestupky v oblasti životního prostředí ukládají pokuty, bude v obou případech objektivní stránka obdobná, nicméně rozsah pokuty a peněžitého trestu se diametrálně liší. Pro porovnání můžeme uvést, že pravděpodobně nejvyšší pokutu, kterou lze ve správním řízení v oblasti ochrany životního prostředí právnické osobě uložit je dle § 188 odst. 2 písm. d) zákona č. 263/2016 Sb., atomový zákon, ve znění pozdějších předpisů, a to ve výši do 100 000 000 Kč. Následuje pokuta ve výši do 50 000 000 Kč dle § 66 odst. 8 písm. e) zákona o odpadech, pokud se ovšem právnická osoba do 12 měsíců od právní moci rozhodnutí o přestupku dopustí stejného přestupku, může být uložena pokuta ve výši dvojnásobku, což by odpovídalo opět 100 000 000 Kč. Takto vysoké částky jsou ovšem spíše výjimkou, nadto oproti peněžitému trestu se stále jedná o zanedbatelné částky, když uvážíme, že v trestním řízení lze uložit peněžitý trest až do výše 1 460 000 000 000 Kč. Nutno dodat, že dle statistik však bývá peněžitý trest ukládán při spodní hranici peněžitého trestu. Velká nevýhoda peněžitého trestu tkví v tom, že zaplacením připadá finanční částka dle § 67 odst. 8

¹⁴⁰ JELÍNEK, J. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. s. 157. ISBN 978-80-7201-683-9.

¹⁴¹ FOREJT, P., HRABATA, P., TREŠLOVÁ, L., *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: s komentářem*. Praha: Linde, 2012. s. 133. ISBN 978-80-7201-875-8.

¹⁴² Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Sněmovní tisk č. 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva. s. 48. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

¹⁴³ Statistické údaje dostupné na stránkách Ministerstva spravedlnosti k rokům 2014-2018. [online]. [cit. 16. 2. 2019]. Dostupné z WWW: <<https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>>.

TZ státu, zatímco v některých případech přestupků v oblasti životního prostředí tvoří pokuta nebo alespoň její část v souladu s § 2 odst. 1 písm. g) zákona České národní rady č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí, ve znění pozdějších předpisů příjmem Státního fondu životního prostředí a je účelově vázaná na ochranu životního prostředí. Z výše uvedených můžeme jmenovat právě zákon o odpadech, který dle § 68 odst. 3 stanovuje, že pokuty uložené Českou inspekcí životního prostředí jsou z 50 % příjmem Státního fondu životního prostředí. Zároveň zde existuje pochybnost, zda je naplněn požadavek na užití trestního práva jako ultima ratio, když peněžitý trest bývá v trestním řízení ukládán při spodní hranici, přičemž pokuty ve správním řízení tuto částku častokrát přesahují.

Dalším trestem, jež v obdobné podobě figuruje i ve správním řízení, je zákaz činnosti právnické osoby. Avšak v ochraně životního prostředí na úrovni správního práva se zákaz činnosti vyskytuje spíše vzácně a často nebude naplňovat znaky sankce, nýbrž bude mít charakter preventivního nástroje, jako je tomu např. u obecně nebo zvláště chráněných částí přírody dle § 66 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, kdy Orgán ochrany přírody je oprávněn určitou činností, která by mohla negativně ovlivnit přírodu nebo její části, právnické osobě zakázat. Mimo to přestupkový zákon v § 47 stanoví, že maximálně lze uložit zákaz činnosti na 3 roky, a pouze v případě, je-li to stanoveno zvláštním zákonem. Naproti tomu sankce zákazu činnosti ukládaná dle ZTOPO má déletrvajícím charakterem, neboť dle § 20 odst. 1 ZTOPO se právnické osobě zákaz činnosti ukládá v rozmezí jednoho roku až dvaceti let, pokud trestný čin spáchala v souvislosti s touto činností. Je očividné, že ochrana životního prostředí je dle ZTOPO citelnější, neboť je možné tuto sankci uložit za kterýkoli trestný čin z hlavy VIII. TZ a zároveň je možné ji uložit na delší časové období.

Obdobně je tomu i u trestu propadnutí věci, který je rovněž upraven jak přestupkovým zákonem v § 48, tak v § 19 ZTOPO. Opět platí, že při přestupcích proti životnímu prostředí se tento trest spíše neuplatní, neboť jej složkové zákony neobsahují. ZTOPO stručně stanovuje, že se při ukládání trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty použijí podmínky stanovené trestním zákoníkem.

Určitou podobnost lze spatřovat i v trestu zveřejnění rozhodnutí o přestupku ukládaným dle § 50 přestupkového zákona a trestu uveřejnění rozsudku dle § 23 ZTOPO. Výhodou této sankce v trestním řízení je možnost jejího uložení za trestné činy proti životnímu prostředí, neboť složkové zákony opět tuto možnost neobsahují, tudíž v rámci správního práva tento trest nelze za přestupek v oblasti životního prostředí právnické osobě

uložit. Smysl spočívá v informování veřejnosti o trestné činnosti právnické osoby, jež by se jí mohla dotknout, typicky se bude jednat právě o trestné činy z hlavy VIII. TZ, které by mohly ohrozit lidské zdraví či život, např. neoprávněné nakládání s odpady dle § 298 TZ, neoprávněné vypouštění znečišťujících látek dle § 297 TZ nebo poškození vodního zdroje dle § 294a TZ.¹⁴⁴ Pod tímto trestem se skrývá povinnost právnické osoby na vlastní náklady zveřejnit rozsudek v soudem určeném druhu veřejného sdělovacího prostředku. Tento trest je spojen s vysoce difamačním účinkem a v současné době, kdy mnoho právnických osob navenek propaguje své proekologické chování, kladně působí na právnické osoby, aby si zachovaly svou dobrou pověst. Případně po uložení tohoto trestu, který by mohl mít za následek ztrátu řady zákazníků, vzrůstá u právnických osob motivace k napravení. Zároveň oproti trestu peněžitému může kladně působit i na velké společnosti, pro něž by peněžitý trest, který se v současné době ukládá při spodní hranici, nepředstavoval žádnou překážku.

Mimo tresty, jež jsou ukládány na základě zákonů pojednávajících o přestupcích v oblasti životního prostředí, obsahuje ZTOPO ještě tresty těmito předpisy neupravenými. Patří mezi ně trest zrušení právnické osoby, propadnutí majetku, zákaz plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a zákaz přijímání dotací a subvencí.

Za nejpřísnější trest označuje odborná literatura trest zrušení právnické osoby, dokonce jej srovnává s trestem smrti u osoby fyzické. Aby mohl být právnické osobě uložen trest zrušení právnické osoby upravený v § 16 ZTOPO, musí být naplněny vymezené podmínky. Zákonodárce základní podmínkou stanovil, že tento trest lze uložit pouze právnické osobě, jejíž činnost spočívala zcela nebo převážně v páčání trestné činnosti. Co však zákonodárce zamýšlel touto formulací, již jasné není. Většina autorů se domnívá, že se nebude jednat o jednorázové spáchání trestného činu, dokonce uvádějí, že k uložení tohoto trestu je zapotřebí trestná činnost alespoň poloviční z celkové činnosti právnické osoby.¹⁴⁵ Vyskytují se i ojedinělé názory, že lze tento trest aplikovat i v případě jednorázové trestné činnosti.¹⁴⁶ V oblasti životního prostředí je však otázkou, nakolik trestná činnost odpovídá

¹⁴⁴ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2., aktualiz. a přeprac. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 159. ISBN 978-80-87576-43-4.

¹⁴⁵ JELÍNEK, J., HERCZEG, J., *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2., aktualiz. a přeprac. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 126-127. ISBN 978-80-87576-43-4., FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ I. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. s. 108. ISBN 978-80-7552-965-7.

¹⁴⁶ FOREJT, P., HRABATA, P., TREŠLOVÁ, L., *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: s komentářem*. Praha: Linde, 2012. s. 142. ISBN 978-80-7201-875-8.

rozsahu podmínkami vymezenému, neboť environmentální kriminalita je častokrát spíše vedlejším produktem činnosti, kdy právnická osoba nedodrží všechny náležitosti, nebo se trestného činu dopustí z nedbalosti. V některých případech lze samozřejmě o uložení tohoto trestu uvažovat, a to zejména v situaci, kdy právnická osoba byla založena vyloženě za účelem nelegální činnosti a domnělá činnost, jež právnická osoba údajně vykonává, má nelegální činnost skrýt. Tento trest by přicházel v úvahu u společností, které např. v rozporu s právními předpisy obchodují s jedinci chráněných druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. U výše zmíněného trestu jsou dalšími předpoklady sídlo právnické osoby na území České republiky a její povaha, jež nesmí vyloučit uplatnění trestu zrušení právnické osoby.

Další přestupkovému zákonu neznámý trest je trest propadnutí majetku zakotvený v § 17 ZTOPO, který bývá označován za druhý nejpřísnější trest. Vzhledem k tomu, že tento druh sankce se ukládá pouze za zvlášť závažný zločin, nelze jej uplatnit u trestných činů proti životnímu prostředí. Trest zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži lze právnické osobě uložit v rozsahu jednoho roku až dvaceti let, pouze pokud se trestného činu dopustila v souvislosti s plněním veřejné zakázky, s uzavíráním smlouvy na plnění veřejné zakázky nebo s účastí v zadávacím řízení o veřejných zakázkách. Ve vztahu k životnímu prostředí přichází uplatnění této sankce např. u právnické osoby, která vyhrála veřejnou zakázku na odvoz a odstranění odpadů, přičemž své závazky neplní v souladu s právními předpisy, čímž by se dopustila trestného činu neoprávněného nakládání s odpady.

Obdobně zákaz přijímání dotací a subvencí se ukládá v rozmezí jednoho roku až dvaceti let. Právnické osobě, jež se dopustila trestného činu v souvislosti s ucházením se o veřejnou podporu, se touto sankcí vyslovuje zákaz na určitou dobu, aby se o jakoukoli formu veřejné podpory ucházela. Za trestné činy proti životnímu prostředí pravděpodobně tento trest aplikován nebude. V souvislosti s ochranou životního prostředí by mohla být tato sankce využita, pokud by právnická osoba získala dotaci na rekultivaci staré skládky odpadů, avšak finanční částka by byla využita v rozporu s dotačními podmínkami.

Kromě trestů lze dle § 15 odst. 2 ZTOPO uložit právnické osobě ještě ochranná opatření, v současné chvíli zná ZTOPO celkem dvě ochranná opatření, a to zabránění věci a zabránění části majetku. Druhé z výše zmíněných ochranných opatření bylo do ZTOPO přidáno až novelou zákonem č. 55/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní

zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

4 Trestné činy proti životnímu prostředí a vývoj právní úpravy

Trestné činy proti životnímu prostředí upravuje samostatná hlava VIII. TZ. Avšak nebylo tomu tak vždy. Cílená ochrana životního prostředí se začala uplatňovat až po roce 1989, neboť do této doby zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále jen „trestní zákon“) neobsahoval trestné činy ohrožující nebo porušující zájmy společnosti v oblasti životního prostředí. Trestné činy související s poškozením či ohrožením životního prostředí byly postihovány trestním právem spíše sporadicky a zprostředkovaně skrze obecná ustanovení o ochraně zdraví, majetku a v souvislosti s trestnými činy hospodářskými a trestnými činy obecně nebezpečnými.¹⁴⁷

Až zákonem č. 159/1989 Sb., byly včleněny dva trestné činy úmyslné poškození dle § 181a trestního zákona a poškození z nedbalosti dle § 181b trestního zákona. Od této doby zákonodárce postupně včleňoval i další trestné činy, jejichž druhovým objektem je zájem společnosti na ochraně životního prostředí. Zákon č. 557/1991 Sb., rozšířil výčet trestných činů z oblasti životního prostředí o další trestný čin týrání zvířat dle § 203 trestního zákona, dále zákon č. 290/1993 Sb., připojil trestný čin pytláctví dle § 178a trestního zákona. Podstatnou změnu přinesl zákon č. 134/2002 Sb., který rozšířil a zpřesnil trestné činy dle § 181a a § 181b trestního zákona a zároveň do trestního zákona vtělil nové typy trestných jednání, a to poškozování lesa dle § 181c, nakládání s nebezpečnými odpady dle § 181e a neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami dle § 181f až 181h.¹⁴⁸

V roce 2009 byl přijat TZ, jímž byly environmentální trestné činy poprvé v české historii uskupeny do samostatné hlavy VIII., což lze jistě považovat za pozitivní krok, přičemž tento stav stále nebyl v souladu se Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/123/ES, o znečištění z lodí a o zavedení sankcí za protiprávní jednání¹⁴⁹ a Směrnicí

¹⁴⁷ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. s. 766-767. ISBN 978-80-7502-236-3.

¹⁴⁸ ZÍCHA, J., POKORNÁ, L. Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 4. s. 79. ISSN 1213-5313.

¹⁴⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/123/ES ze dne 21. 10. 2009, Úř. věst. L 280.

Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES, o trestněprávní ochraně životního prostředí¹⁵⁰. Nutno podotknout, že zákonem č. 330/2011 Sb., označovaný též „zelená novela“¹⁵¹, byly pozměněny skutkové podstaty některých trestných činů uvedených v hlavě VIII. TZ, jedná se o změny provedené v ustanovení § 293, 294, 297, 299, 300 až 301 a 304 TZ. Tímto zákonem byly vloženy i tři nové trestné činy v podobě poškození vodního zdroje (§ 294a TZ), neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu (§ 298a TZ) a poškození chráněných částí přírody (§ 301 TZ). V roce 2011 byl přijat ZTOPO, po jehož přijetí byly právnické osoby trestně odpovědné za trestné činy dle § 293 až 301 TZ. V současné chvíli, jak již bylo výše zmíněno, jsou právnické osoby odpovědné za všechny trestné činy uvedené v hlavě VIII. TZ. Lze shrnout, že danými kroky Česká republika uvedla do souladu české trestní právo s těmito evropskými předpisy, dokonce se nabízí otázka, zda česká úprava trestných činů proti životnímu prostředí není přísnější.¹⁵² Příčinou vývoje trestněprávní ochrany životního prostředí, je abnormální nárůst protiprávních jednání namířených proti jednotlivým složkám životního prostředí.

TZ v hlavě VIII. zakotvuje 16 trestných činů proti životnímu prostředí, jedná se o poškození a ohrožení životního prostředí (§ 293 TZ), poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti (§ 294 TZ), poškození vodního zdroje (§ 294a TZ), poškození lesa (§ 295 TZ), neoprávněné vypuštění znečišťujících látek (§ 297 TZ), neoprávněné nakládání s odpady (§ 298 TZ), neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu (§ 298a TZ), neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299 TZ), neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti (§ 300 TZ), poškození chráněných částí přírody (§ 301 TZ), týrání zvířat (§ 302 TZ), zanedbání péče o zvíře z nedbalosti (§ 303 TZ), pytláctví (§ 304 TZ), neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivými a jinými látkami ovlivňujícími užitkovost hospodářských zvířat (§ 305 TZ), šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin (§ 307 TZ).

Skutkové podstaty těchto trestných činů můžeme rozlišit na obecné, jejichž hlavním charakteristickým znakem je široká využitelnost sankcionování protiprávního jednání proti životnímu prostředí (§ 293 a 294 TZ), zvláštní, jež jsou použitelné při postihování

¹⁵⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008 o trestněprávní ochraně životního prostředí. Úř. věst. L 328,

¹⁵¹ DAMOHORSKÝ, M. Deliktní odpovědnost v ochraně životního prostředí. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 2011, č. 3. s. 11-18. ISSN 0323-0619.

¹⁵² JANČÁROVÁ, I. Several remarks to criminal liability of legal persons in environmental protection. In: DAMOHORSKÝ, M. STEJSKAL, V. et. al. *Czech and European environmental law: a collective monograph*. Prague: Czech Society for Environmental Law, 2011. s. 64-65. ISBN 978-80-87488-07-2.

protiprávního jednání vůči jednotlivým složkám životního prostředí (např. § 295, § 298 nebo § 304 TZ) a ty, které jsou sice uvedené mimo hlavu VIII. TZ, avšak jsou plně využitelné při ochraně životního prostředí.¹⁵³ Zde lze pro ilustraci uvést např. zneužívání vlastnictví dle § 229 TZ, obecné ohrožení dle § 272 a 273 TZ, nedovolená výroba a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky dle § 281 TZ nebo nedovolená výroba a držení jaderného materiálu a zvláštního štěpného materiálu (§ 282 TZ). Někteří autoři přesto podotýkají, zda pro lepší systematiku by neměly být některé z těchto trestných činů (např. § 281 a § 282 TZ) taktéž zařazeny v hlavě VIII. TZ.¹⁵⁴

Společným znakem většiny trestných činů z hlavy VIII. je blanketní povaha skutkových podstat, které odkazují na právní předpisy o ochraně životního prostředí. Výjimkou jsou pouze tři trestné činy, a to poškozování vodního zdroje dle § 294a TZ, týrání zvířat dle § 302 TZ a zanedbání péče o zvíře z nedbalosti dle § 303 TZ. Nicméně v této oblasti existuje opravdu velké množství právních předpisů, a to nejen na vnitrostátní úrovni, ale i předpisy EU a některé mezinárodní smlouvy. Při posuzování, který právní předpis byl porušen, bude vždy záviset na konkrétním případě.¹⁵⁵

Druhovým objektem, jak bylo již výše zmíněno, je zájem společnosti na ochraně prostředí a jeho složek, přičemž nejde jen o zájem společnosti ve smyslu České republiky, nýbrž o širší celek. Následky environmentální kriminality totiž mají účinek na území celé Evropy, ne-li v celém mezinárodním společenství.¹⁵⁶ K tomu, aby byla naplněna skutková podstata environmentálních trestných činů, musí být porušena povinnost stanovená zvláštním právním předpisem a současně musí nastat následek predikovaný ve skutkové podstatě, přičemž v některých případech je vyžadováno, aby protiprávním jednáním nastala porucha životního prostředí, např. dle § 294a TZ, jindy postačí jeho samotné ohrožení, např. dle § 293 TZ. Proto lze tyto trestné činy klasifikovat jako trestné činy poškozovací i ohrožovací.¹⁵⁷

¹⁵³ DAMOHORSKÝ, M. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. V Praze C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. s. 75. ISBN 978-80-7400-338-7.

¹⁵⁴ STEJSKAL, V. Nový trestní zákon 2010. *České právo životního prostředí*. 2009, č. 26. s. 43. ISSN 1213-5542.

¹⁵⁵ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. s. 766-767. ISBN 978-80-7502-236-3.

¹⁵⁶ STEJSKAL, V. Trestní odpovědnost jako nástroj prosazování ochrany životního prostředí v evropském kontextu. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*. 2011, č. 3. s. 45-55. ISSN 0323-0619.

¹⁵⁷ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. s. 766-767. ISBN 978-80-7502-236-3.

4.1 Jednotlivé vybrané trestné činy proti životnímu prostředí

V následující části textu se budu zabývat vybranými trestnými činy proti životnímu prostředí, jež se zdají být optikou trestní odpovědnosti právnických osob podstatné, v některých případech je toto tvrzení již dokonce podloženo rozhodnutím příslušného soudu.

4.1.1 Poškození a ohrožení životního prostředí (§ 293 a 294 TZ)

TZ obsahuje v hlavě VIII. dva trestné činy, jež jsou obecnými, jedná se o poškození a ohrožení životního prostředí dle § 293 a 294. Mají vůči ostatním zvláštním skutkovým podstatám obecný charakter, ty jsou často v poměru subsidiarity nebo speciality, proto je vyloučen jejich jednočinný souběh. Objekt těchto trestných činů je totožný, jsou jím veškeré složky životního prostředí. Liší se ale subjektivní stránka, neboť u § 293 TZ je vyžadován úmysl, kdežto u § 294 TZ postačí hrubá nedbalost.¹⁵⁸

Skutková podstata těchto trestných činů má blanketní povahu a je formulována podstatně široce. U obou jsou zahrnuty dvě skutkové podstaty. Objektivní stránka první skutkové podstaty spočívá v úmyslném (případně nedbalostním) poškození nebo ohrožení některé ze složek životního prostředí v rozporu s jiným právním předpisem, a to ve větším rozsahu, na větším území nebo takovým způsobem, že tím může být způsobena těžká újma na zdraví nebo smrt, nebo pokud odstranění následků takového poškození či ohrožení vyžaduje náklady ve značném rozsahu (§ 293 odst. 1 alinea 1 a § 294 odst. 1 alinea 1). Druhá skutková podstata pak spočívá v úmyslném (případně nedbalostním) zvýšení poškození nebo ohrožení složky životního prostředí nebo ztížení odvracení nebo zmírnění následků, zde je opět předpoklad rozporu s jiným právním předpisem (§ 293 odst. 1 alinea 2 TZ a § 294 odst. 1 alinea 2 TZ). Zda došlo k poškození nebo ohrožení některé složky životního prostředí je nutné posuzovat v souladu s předpisy na ochranu životního prostředí.

TZ umožňuje za tyto trestné činy uložit trest odnětí svobody v rozsahu dle intenzity jednání a trest zákazu činnosti. Lze podotknout, že právě u těchto trestných činů by bylo vhodné ukládat sankci nápravy stavu životního prostředí, jež předvídá Úmluva Rady Evropy o trestněprávní ochraně životního prostředí, ovšem TZ ani ZTOPO takovou sankci nezná.¹⁵⁹

¹⁵⁸ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. s. 772-775. ISBN 978-80-7502-236-3.

¹⁵⁹ JANČÁROVÁ, I. a kol. *Odpovědnost v právu životního prostředí – současný stav a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. 151-153. ISBN 978-80-210-6594-9.

V roce 2018 byla rozsudkem Okresního soudu ve Vyškově ze dne 31. 1. 2018, sp. zn. 1 T 278/2015⁶⁰, jež nabyl právní moci dne 19. 4. 2018, uznána vinnou právnická osoba za spáchání přečinu poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti dle § 294 odst. 1 alinea první, odst. 2 písm. a) TZ. Společnost se mimo jiné zabývala podnikáním v oblasti nakládání s nebezpečnými odpady a nakládání s odpady vyjma nebezpečných.

Společnost se trestného činu dopustila tím, že při spalování nebezpečných odpadů v zařízení spalovny, prostřednictvím svých zaměstnanců, spálila při teplotách nižších než 1100°C nejméně 7398 kg kondenzátorů obsahující látky s více než 1 % chloru. Následně vysoce toxické dioxiny s negativními účinky pro prostředí i živé organismy byly vypouštěny do prostředí, čímž společnost porušila ustanovení § 17 odst. 1 písm. a) zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, konkrétně pak ustanovení části II, odst. 2 písm. b), písm. d) přílohy č. 4 vyhlášky č. 415/2012 Sb., o přípustné úrovni znečišťování a jejím zjišťování a o provedení některých dalších ustanovení zákona o ochraně ovzduší. Společnost přitom nepřijala opatření, aby v případě poklesu teploty pod stanovenou minimální mez nebo v případě překročení některého ze specifických emisních limitů bylo automaticky zabráněno přívodu odpadu do prostoru, kde dochází k tepelnému zpracování odpadu přímou oxidací, čímž významně ohrozila životní prostředí, zejména ovzduší.

Soud považoval za velmi významnou skutečnost, že na jedné ze dvou linek, které ke spalování nebezpečných látek sloužily, po dobu minimálně devíti měsíců nefungovala čidla pro měření hodnot, přičemž v důsledku toho nebylo možné kontrolovat, zda jsou nebezpečné látky spalovány při teplotě odpovídající předpisům.

Výše uvedeného jednání se dopustil předseda představenstva, tedy osoba dle § 8 odst. 1 písm. a) ZTOPO, a zaměstnanci při plnění svých pracovních úkolů na základě pokynů předsedy představenstva, tedy osoby dle § 8 odst. 1 písm. d) ZTOPO, a to v rámci činnosti právnické osoby. Společnosti výše uvedené jednání lze dle § 8 odst. 2 písm. a), písm. b) ZTOPO přičítat, neboť zaměstnanci jednali na základě pokynů předsedy představenstva, čímž byla zároveň vyloučena možnost vyvinění se z trestní odpovědnosti společností. Nelze přihlídnout ani k možnosti vyvinění se z trestní odpovědnosti uvedené v § 8 odst. 5 ZTOPO, neboť z odůvodnění rozsudku je zřejmé,

⁶⁰ Rozsudek Okresního soudu ve Vyškově ze dne 31. 1. 2018, sp. zn. 1 T 278/2015, získaný v anonymizované podobě na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

že společnost nevytvořila žádné úsilí. Závada na lince trvala více než 9 měsíců, přičemž soud označil přístup společnosti k závadě jako laxní.

Soud provedl rozsáhlé dokazování výsledkem svědků, tj. bývalých zaměstnanců, současných zaměstnanců, odpadovou hospodářku společnosti, obyvatele Vyškova, členy Aeroklubu Vyškov, oznamovatele trestné činnosti a majitele letecké školy v prostorách Letiště Vyškov, osoby, jež se podílejí na zpracování odborných vyjádření z oboru ekologie, odvětví ochrany přírody a čistoty ovzduší. Dále soud provedl i listinné důkazy mimo jiné vztahující se k organizační struktuře společnosti, vyjádření České inspekce životního prostředí a evidenci spalovaných odpadů. Společnosti byl uložen peněžitý trest ve výměře 200 denních sazeb po 1000 Kč, celkem tedy 200 000 Kč současně s trestem uveřejnění rozsudku v tištěném periodickém sdělovacím prostředku v rozsahu výroku rozsudku ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci rozsudku. Soud při jejich ukládání zohlednil charakter trestné činnosti, jíž se společnost dopustila. Přihlédl k sankcím, které společnosti byly uloženy ve správním řízení za jiné správní delikty, a dále i k tomu, že doposud byla společnost bezúhonná. Zároveň byl předsedovi představenstva uložen peněžitý trest ve výměře 100 denních sazeb po 1000 Kč, celkem tedy 100 000 Kč s náhradním trestem odnětí svobody ve výměře čtyř měsíců, přičemž to představuje aplikaci zásady nezávislé a souběžné trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob.

4.1.2 Poškození lesa (§ 295 TZ)

Lesem se rozumí dle § 2 písm. a) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „lesní zákon“) lesní porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkce lesa. Ochrana lesů je důležitá převážně z důvodu jejich významu pro příznivý stav životního prostředí, protože kladně ovlivňují klimatické podmínky a vodní poměry, eliminují eroze půdy, zachycují prach, produkují kyslík a jsou přirozeným útočištěm některým druhům živočichů a rostlin.¹⁶¹ Enormní zásah člověka do lesního bohatství neohrožuje pouze samotnou existenci lesa a jeho funkce, ale dotýká se právě i jednotlivých druhů organismů a lidského zdraví.

Trestného činu poškození lesa dle § 295 odst. 1 TZ se dopustí ten, kdo těžbou lesních porostů nebo jinou činností, jež by provedl v rozporu s jiným právním předpisem, zapříčiní

¹⁶¹ DAMOHORSKÝ, M. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. V Praze C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. s. 318-320. ISBN 978-80-7400-338-7.

vznik holé seče, byť i připojením k již existující holině, závažné poškození lesa na celkové větší ploše lesa nebo proředění lesního porostu pod hranici zakmenění na celkové větší ploše lesa. Ustanovení § 296 odst. 2 TZ vyměřuje celkovou větší plochu lesa v rozsahu plochy větší než 1,5 ha.

Povinnosti v souvislosti s pojmy proředění či zakmenění nebo těžba jsou stanoveny v lesním zákoně, stejně tak jiná činnost v rozporu s právními předpisy bude vyplývat z lesního zákona. Aplikace tohoto ustanovení připadá v úvahu např. v situaci, kdy vlastník lesa překročí limit pro mýtní těžbu stanovený lesním zákonem, při níž nesmí vzniknout holá seč o velikosti ve větším rozsahu než 1 ha, pokud orgánem státní správy lesů k těžbě v rozsahu přesahující stanovené limity nebyla dle § 31 odst. 2 lesního zákona udělena výjimka. Obdobně by se trestného činu poškození lesa dopustil vlastník v případě, že by odhodil v lese hořící předmět, který by zapříčinil požár vedoucí k vypálení části lesa a vzniku holé seče přesahující daný limit. Dle § 20 odst. 3 lesního zákona se totiž na vlastníka lesa taktéž vztahují některé zákazy uvedené v § 20 odst. 1 lesního zákona, včetně zákazu odhazovat hořící nebo doutnající předměty uvedeného v § 20 odst. 1 písm. l) lesního zákona.

Vznik holiny ve větším rozsahu nezpůsobuje pouze vyčíslitelnou škodu v podobě finanční částky, jež bude třeba k opětovnému zalesnění, ale negativní dopad se projevuje i v produkční funkci lesa nebo v nebezpečí, které hrozí vlastníkům sousedních lesů spočívající v rozšíření přirozených škůdců nebo vzniku škod vlivem větrných kalamit. Nadto při postihu protiprávního jednání v oblasti ochrany lesů je třeba zohlednit, že obnova lesa do původního stavu trvá někdy až 100 let, a právě po tuto dobu není možné plnit mimoprodukční funkce lesa spočívající např. v ochraně před špatnými povětrnostními podmínkami, v ovlivňování klimatu, v retenční schopnosti půdy či v ochraně před erozí půdy.¹⁶²

V souvislosti s trestněprávní ochranou lesa znal předchozí trestní zákon jen trestný čin poškozování lesa těžbou dle §181c trestního zákona, jehož skutková podstata se omezovala pouze na těžební činnost provedenou v rozporu s právními předpisy. Zákonodárce na předchozí úpravu navázal, ale trestním zákoníkem rozšířil skutkovou podstatu, čímž rozhodně přispěl k širší ochraně lesa jako podstatného ekosystému, neboť v současné chvíli lze postihovat i jiná protiprávní jednání, jež se samotnou těžbou nesouvisí.

¹⁶² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2012. s. 2959-2964. ISBN 978-80-7400-428-5.

Z hlediska trestněprávní ochrany lesa lze uvažovat i o aplikaci § 301 TZ, protože dle § 3 odst. 1 písm. b) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů je les významným krajinným prvkem.¹⁶³

V roce 2014 byla rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 18. 9. 2013, sp. zn. 81 T 81 2013¹⁶⁴, jež nabyl právní moci dne 7. 2. 2014, uznána vinnou právnická osoba za spáchání přečinu poškození lesa dle § 295 odst. 1 TZ. Společnost jako vlastník lesa se trestného činu dopustila tím, že provedla těžbu smrkového lesa, čímž způsobila vznik holé seče o rozloze 1,6265 ha, přičemž povolení vydané orgánem státní správy lesů opravňovalo společnost k těžbě v porostech mladších 80 let v objemu 250 m³ se vznikem holiny do 1 ha.

Trestný čin byl spáchán v zájmu právnické osoby, a to osobou, jež je oprávněna za společnost jednat na základě plné moci dle § 8 odst. 1 písm. a) ZTOPO, právnické osobě bylo dle § 8 odst. 2 písm. a) ZTOPO jednání této osoby přičteno. Dle současného znění by ještě soud patrně zvažoval, zda by nepřicházela v úvahu možnost právnické osoby se vyvinut z trestní odpovědnosti dle § 8 odst. 5 ZTOPO.

Na předkládaném rozsudku je zřetelná aplikace zásady nezávislé a souběžné trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob. V trestním řízení byl uložen trest, jak společnosti, a to peněžitý trest ve výši 30 000 Kč, tak fyzické osobě, zplnomocněnému zástupci společnosti, trest odnětí svobody v délce trvání osmi měsíců, jenž byl podmíněně odložen. Soud při ukládání trestu společnosti vycházel pouze z informací zapsaných v obchodním rejstříku a z výpovědi předsedy představenstva o hospodaření společnosti, neboť soudem požadované účetní uzávěrky z let 2010, 2011 a 2012 předseda představenstva nedoložil. Výše trestu v předmětném trestním řízení se mi zdá poměrně nízká.

4.1.3 Neoprávněné nakládání s odpady (§ 298 TZ)

Zákon o odpadech v § 3 odst. 1 definuje odpad jako jakoukoli movitou věc, již se osoba zbavuje, má úmysl se zbavit nebo má povinnost se jí zbavit. Odpady vznikají v rámci veškeré lidské činnosti, proto je nutné je pojít i s právnickou osobou, neboť mimo odpadu podobného komunálnímu, který vzniká na půdě právnické osoby, často souvisejí s průmyslem, zemědělstvím, stavební činností a jinými oblastmi typickými pro právnické

¹⁶³ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. s. 777-778. ISBN 978-80-7502-236-3.

¹⁶⁴ Rozsudek Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 18. 9. 2013, sp. zn. 81 T 81/2013, získaný v anonymizované podobě na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

osoby. Přestože společnost vytváří odpady již po staletí, kritický stav životního prostředí přivodil až vynález syntetických látek přírodě nebezpečných. Příroda má určité absorpční schopnosti, kdy je schopna odpady vstřebat, v současné době se však jedná o odpady, které po desítky až stovky let budou ohrožovat životní prostředí, zároveň mohou být lidskému životu nebezpečné, a navíc s ohledem na čas, který příroda k jejich vstřebání potřebuje, nastává problém s jejich kumulací. Oslabená funkce životního prostředí vstřebávat odpady je v poslední době jeden z největších problémů lidstva na celosvětové úrovni. Nutno dodat, že ekologické problémy nejsou jediným zádrhelem. Odpady, pokud je s nimi náležitě nakládáno, často představují další zdroj surovin, ovšem nešetrné nakládání s odpady s sebou nese i potřebu nadužívat životní prostředí jako primární zdroj surovin.¹⁶⁵

Opadů vzniká nadměrné množství, jen v roce 2017 bylo v České republice vyprodukováno 34,5 milionů tun všech odpadů¹⁶⁶, pro nakládání s nimi je nutné je rozdělit do několika skupin. Odpady se dělí na nebezpečné a ostatní, mimo tyto kategorie známe ještě kategorii komunální odpad (případně odpad podobný komunálnímu), která je specifická svým vznikem. Členění odpadů na jednotlivé druhy má zásadní význam pro následné nakládání s nimi. Katalog odpadů je uveden ve vyhlášce Ministerstva životního prostředí č. 93/2016 Sb., o Katalogu odpadů, ve znění pozdějších předpisů, případné nakládání s jednotlivými druhy odpadů pak specifikují další právní předpisy. Svou roli zde hrají i Směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie č. 98/2008/ES, o odpadech a o zrušení některých směrnic¹⁶⁷, Směrnice Rady Evropské unie č. 1999/31/ES o skládkách odpadů¹⁶⁸ a Nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie č. 1013/2006 o přepravě odpadů.¹⁶⁹ Problematiky se dotýká i Úmluva o kontrole a pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování.¹⁷⁰

Zvláštnost trestného činu neoprávněného nakládání s odpady lze spatřovat v tom, že jde o protiprávní nakládání se zvláštním zdrojem ohrožení životního prostředí. Tento

¹⁶⁵ DAMOHORSKÝ, M. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. V Praze C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. s. 423-430. ISBN 978-80-7400-338-7.

¹⁶⁶ Informace dostupné z webových stránek Ministerstva životního prostředí. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW:<[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/produkce_nakladani_odpady_2017/\\$FILE/OODP-Produkce_a_nakladani_2017-20181003.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/produkce_nakladani_odpady_2017/$FILE/OODP-Produkce_a_nakladani_2017-20181003.pdf)>.

¹⁶⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 98/2008 ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic. Úř. věst. L 312, s. 3-30.

¹⁶⁸ Směrnice Rady 1999/31/ES ze dne 26. 4. 1999 o skládkách odpadů. Úř. věst. L 182, s. 1-19.

¹⁶⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 ze dne 14. 6. 2006 o přepravě odpadů. Úř. věst. L 190, s. 1-98.

¹⁷⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 6/2015 Sb. m. s., kterým se ruší a nahrazuje sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 100/1994 Sb.

trestný čin obsahuje dvě samostatné skutkové podstaty, objektem u tohoto trestného činu je zájem na ochraně životního prostředí a jeho jednotlivých složek před neoprávněným nakládáním s odpady, jež by mohlo vést k jeho ohrožení či poškození. Z hlediska subjektivní stránky postačí u obou skutkových podstat zavinění ve formě nedbalosti.¹⁷¹

První skutková podstata je naplněna, pokud osoba přepraví odpad přes hranice státu v rozporu s jiným právním předpisem upravujícím nakládání s odpady, aniž by oznámila nebo získala souhlas k takové činnosti, anebo v takovém oznámení či žádosti o souhlas nebo v připojených podkladech uvedla nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčela.¹⁷²

Druhou skutkovou podstatu naplní ten, kdo určitým způsobem nakládá s odpady, a to v rozporu s jiným právním předpisem, přičemž tím způsobí poškození nebo ohrožení životního prostředí, k jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, a to i z nedbalosti, tedy dle § 138 odst. 1 a 2 TZ náklady nejméně ve výši 500.000 Kč. Vzhledem k textu zákona se jedná o demonstrativní výčet způsobu nakládání s odpady.¹⁷³

Pokud by tento trestný čin byl spáchán v souvislosti s nebezpečným odpadem, je to okolnost pro využití vyšší trestní sazby dle § 298 odst. 4 písm. b) TZ.

Předchozí trestní zákon postihoval pouze protiprávní jednání v souvislosti s nebezpečnými odpady dle § 181e trestního zákona. Zákonodárce vypuštěním slova nebezpečný umožnil postih všech protiprávních jednání, která mají za následek poškození či ohrožení životního prostředí, již se odpovědnost nezakládá pouze na nebezpečnosti odpadu. Tento postup zákonodárce ve vztahu k životnímu prostředí lze dle mého názoru jistě ocenit, neboť likvidace odpadů je činnost značně lukrativní, a o to více v případě odpadů, jež nejsou klasifikovány jako nebezpečné, by při své činnosti mohly právnické osoby být sváděny k obcházení zákona a k protiprávnímu nakládání s odpady.

V roce 2014 byla rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 29 T 7/2014¹⁷⁴ uznána vinnou právnická osoba za spáchání přečinu neoprávněného nakládání s odpady dle § 298 odst. 2, odst. 4 písm. b) TZ. Předmětem podnikání společnosti

¹⁷¹ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. s. 779. ISBN 978-80-7502-236-3.

¹⁷² JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. s. 779-781. ISBN 978-80-7502-236-3.

¹⁷³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2012. s. 2973-2984. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁷⁴ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 29 T 7/2014, získaný v anonymizované podobě na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

byla dle obchodního rejstříku činnost v oboru nakládání s odpady, mimo odpadů nebezpečných. Společnost se trestného činu dopustila tím, že uložila na zpevněné asfaltové ploše na okraji orné půdy odpad, který obsahoval, jak stavební, tak další netříděný odpad, včetně odpadu nebezpečného obsahujícího ropné látky. Následně došlo k úniku ropných látek z porušených nádob, sice jen z části, nicméně kontaminovaly zemní těleso v rozsahu 150 m² zemního tělesa do hloubky až 1,2 m a odstavnou asfaltovou plochu v rozsahu až 200².m Na místě, kde ke kontaminaci došlo, musely být provedeny sanační práce.

Přestože se nepodařilo prokázat, která konkrétní osoba takto jednala, z provedených důkazů měl soud za nepochybné, že takto jednali zaměstnanci společnosti, proto využil ustanovení § 8 odst. 3 ZTOPO. Zároveň bylo možné společnosti přičíst toto jednání dle § 8 odst. 2 písm. b) ZTOPO, neboť společnost neprovedla povinnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, neprovedla příslušná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu, tj. společnost neučinila žádné kroky k zabránění vniku ropných látek do povrchových či podzemních vod, ani nesplnila své povinnosti původce havárie. Statutární orgány byly povinné zajistit svá vozidla tak, aby k nim mimo pracovní dobu neměly třetí osoby bez svolení statutárního orgánu či jiných pověřených osob přístup. Současně společnost nevedla evidenci jízd, resp. nevedla ji v souladu se zákonem, evidence jízd byla totiž nepřehledná. Nebyla zde tedy možnost vůbec uvažovat nad vyviněním právnické osoby.

Při ukládání trestu bylo nutné zohlednit i fakt, že po zahájení trestního stíhání statutární orgány převedly právnickou osobu na osobu třetí, která o tom neměla ponětí, jak vyplývá z rozsudku, dále rozprodaly vozidla a další majetek, jež měla právnická osoba ve svém vlastnictví, společnost byla tedy zbavena veškerého majetku. Po zhodnocení všech hledisek soudu nakonec nezbylo mnoho možností, a proto uložil právnické osobě trest zákazu činnosti, a to zákaz nakládání s odpady jakéhokoli druhu v délce trvání osmi let. Je však otázkou, proč orgány činné v trestním řízení nepřistoupily k omezení společnosti při nakládání s majetkem, jak uvádí § 33 odst. 2 ZTOPO.

4.1.4 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299 a 300 TZ)

Objektem těchto trestných činů je zájem na zachování biodiverzity, neboť poskytují ochranu živým složkám životního prostředí, zejména těm, které jsou ohrožené či na pokraji

vyhynutí. U trestného činu dle § 299 TZ se vyžaduje úmysl, u trestného činu dle § 300 TZ se vyžaduje hrubá nedbalost.

Objektivní stránka § 299 odst. 1 TZ je naplněna, pokud v rozporu s právním předpisem bude zvláště chráněný živočich nebo exemplář chráněného druhu úmyslně usmrcen, zničen, odejmut z přírody, zpracován, dovezen, vyvezen, provezen, přechováván, nabízen, zprostředkován, osobě pachatele nebo jinému opatřen. Zároveň se musí jednat o více než dvacet pět kusů živočichů, rostlin či exemplářů, přičemž zákon nestanoví, zda se musí jednat o tentýž druh. Druhá skutková podstata (§ 299 odst. 2) pak spočívá v obdobném nakládání s jedincem silně nebo kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny v rozporu s jiným právním předpisem. Kvalifikovaná skutková podstata (§ 299 odst. 3, odst. 4 TZ) bude naplněna, bude-li se jednat např. o organizovaný zločin, nebo pachatelův úmysl získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch ve stanovené výši, nebo dojde-li k nenávratnému poškození biotopu kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny.

Skutková podstata nedbalostní formy trestného činu je obdobná (§ 299 odst. 1), liší se formou zavinění a odlišení lze spatřovat i v tom, že ustanovení § 300 poskytuje ochranu navíc jedinci kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exempláři druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím.

Seznam konkrétních druhů, jež jsou kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené, je uveden v příloze č. II ve Vyhlášce ministerstva životního prostředí České republiky č. 395/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Úprava těchto trestných činů je regulována i na mezinárodní úrovni Úmluvou o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES)¹⁷⁵, z unijních předpisů pak lze jmenovat Nařízení Komise (EU) 2017/160, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi.¹⁷⁶

Četnost nelegálního přeshraničního obchodu s ohroženými druhy se čím dál více rozmáhá, nicméně postih tohoto jednání není v národních úpravách jednotlivých států častým, jelikož není společností považován za tak závažný, nadto vyšetřování trestných činů

¹⁷⁵ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 572/1992 Sb. o sjednání Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin

¹⁷⁶ Nařízení Komise (EU) 2017/160 ze dne 20. 1. 2017, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi. Úř. věst. L 27/1.

spojených s nelegálním obchodem s ohroženými druhy vyžaduje dostatečné znalosti a kvalifikaci pro jednotlivé pracovníky.¹⁷⁷

¹⁷⁷ Eurojust (2014). *Strategic Project on Environmental Crime Report*. [online]. [cit. 24. 3. 2019]. Dostupné z WWW:<[http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/Casework/Strategic%20project%20on%20environmental%20crime%20\(November%202014\)/environmental-crime-report_2014-11-21-EN.pdf](http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/Casework/Strategic%20project%20on%20environmental%20crime%20(November%202014)/environmental-crime-report_2014-11-21-EN.pdf)>.

Závěr

Cílem předkládané práce bylo zjistit, zda trestní odpovědnost právnických osob představuje adekvátní nástroj ochrany životního prostředí. Za účelem získání odpovědi bylo nutné zkoumat relevantní hmotněprávní ustanovení ZTOPO a hlavu VIII. TZ, zároveň bylo třeba ověřit využití trestní odpovědnosti právnických osob za trestné činy proti životnímu prostředí v praxi.

Životní prostředí má v lidském životě, ba dokonce pro celou společnost, nezastupitelnou roli, proto je nutné ho chránit, k čemuž může velmi dobře a účinně posloužit právě trestní právo skrze svou funkci generálně-preventivní. Přestože by trestního práva mělo být užíváno jako prostředku ultima ratio, tedy až v případě, kdy se ostatní prostředky jeví jako neúčinné, je s ohledem na vzrůstající vliv právnických osob, s nimiž je ohrožení a poškození životního prostředí spojováno nejčastěji a jsou hlavními aktéry v oblasti environmentální kriminality, nutné tuto kriminalitu postihovat. Environmentální kriminalita byla dlouhou dobu společností považována za okrajovou oblast, nebyl jí přikládán takový stupeň závažnosti, který ve skutečnosti má. Důvodem může být i to, že se jedná o trestné činy, jež často nemají přímou oběť. Ačkoli povědomí o environmentální kriminalitě je stále nízké a je třeba ho rozšiřovat, to, že společnost závadná jednání ve vztahu k životnímu prostředí kriminalizuje, lze považovat za proaktivní přístup.

Před přijetím ZTOPO byla trestněprávní ochrana životnímu prostředí zaručena pouze postihem osob fyzických, přičemž často docházelo k tomu, že konkrétní osoba, jež se trestného činu dopustila, nebyla odhalena, přestože bylo zřejmé, že je začleněna v personálním substrátu konkrétní právnické osoby. Existovala zde tedy mezera v trestněprávní ochraně, kdy se odpovědnost plně rozptýlila ve větším kolektivu, a tuto mezeru bylo nutné překlenout. ZTOPO zavedl do českého právního řádu souběžnou a nezávislou trestní odpovědnost fyzických a právnických osob, což by mohlo značně posílit efektivitu trestněprávní odpovědnosti.

Nicméně přijímání ZTOPO působilo v České republice velké obtíže. Odborná veřejnost se rozdělila na dva názorové tábory, kdy se část kladně přiklonila k zavedení trestní odpovědnosti, přičemž druhá část ji razantně odmítala. Diskuze probíhající nad touto problematikou tak byly poměrně rozsáhlé, přesto následně přijatý ZTOPO trpěl a dodnes trpí mnohými vadami a nedostatky. Je patrné, že když hlavním důvodem přijetí ZTOPO byl nátlak mezinárodního společenství a nikoli všeobecná shoda vyplývající

z vnitřních potřeb právního řádu, pak platná právní úprava je nedostatečně promyšlená a vágní. Zdůraznit lze např. přechod trestní odpovědnosti na právního nástupce či nejasné pojmy, které postrádají jakékoli upřesnění, např. „veškeré úsilí, které lze požadovat“, vytknout lze i nevhodně použitou terminologii jako „zprostití“ a „trest“ nebo příliš krátkou legisvakanci lhůtu. Zákonodárce se novelizacemi, kterých již bylo celkem devět, snažil některé nedostatky odstranit, nelze ovšem potvrdit, že by v současné chvíli byl ZTOPO dokonalým právním předpisem.

Kladně lze hodnotit, že právnická osoba v současné chvíli odpovídá za všechny trestné činy uvedené v hlavě VIII. TZ. Je na místě ocenit, že zákonodárce odstranil nelogické rozpolčení hlavy VIII. TZ, když právnická osoba ještě před přijetím novely zákonem č. 183/2016 Sb., který rozšířil kriminalizaci jednání, odpovídala pouze za některé trestné činy proti životnímu prostředí. Nedomnívám se však, že doplněné trestné činy budou primární environmentální kriminalitou právnických osob. Dle mého názoru se právnické osoby nejčastěji dopouštějí právě těch trestných činů, jež byly zahrnuty již před touto novelou.

Trestní odpovědnost právnických osob je vystavena na specifické konstrukci přičitatelnosti, ZTOPO vymezuje okruh osob, jejichž jednání je právnické osobě přičítáno, přičemž tento okruh je poměrně široký. Proto lze kladně hodnotit úsilí zákonodárce o vyvážení práv právnické osoby, když novelou provedenou zákonem č. 183/2016 Sb. doplnil možnost právnické osoby se vyvinut dle § 8 odst. 5 ZTOPO i z jednání osob odlišných od zaměstnanců. Pokud by ovšem k tomuto ustanovení bylo přistupováno čistě formalisticky, mohlo by to vést k jeho zneužívání. Panuje však obecný názor, že nelze na tuto problematiku nahlížet pouze z formálního hlediska, ale předpokladem bude i hledisko faktické. K tomuto přístupu se přiklonilo i Nejvyšší státní zastupitelství, s čímž souhlasím, neboť účelem trestněprávní ochrany životního prostředí jistě není automatické přičítání viny právnickým osobám a právo na obhajobu musí být zachováno.

ZTOPO nabízí širokou škálu trestů, skrze které může soud flexibilně reagovat na poměry právnické osoby. Některé druhy trestů jsou obdobné správnímu právu, avšak ve správním právu se vyskytují vzácně, či v oblasti ochrany životního prostředí je nelze využít vůbec. Zároveň trestní právo, a to i u trestných činů proti životnímu prostředí, umožňuje orgánům činným v trestním řízení ukládat peněžité tresty v značně odlišném rozsahu. Stejně tak trest zákazu činnosti je trestem citelnějším, uvážíme-li dobu, na níž lze tento trest uložit. Dle mého názoru je velmi významný trest uveřejnění rozsudku. Byť tento trest není považován za velmi přísný, je dle mého přesvědčení plně způsobilý citelně zasáhnout

právníckou osobu, neboť má vysoce difamační účinek a po jeho uložení je s právníckou osobou spojeno stigma. Tato hrozba bude preventivně působit převážně na velké společnosti, pro něž peněžité tresty při spodní hranici nepředstavuje velkou obtíž. Nicméně je nutné, aby se soudy při ukládání trestů neorientovaly spodní hranicí, neboť by mohlo docházet k tomu, že ve správním řízení by byly ukládány tresty přísnější, přičemž takový přístup jistě není žádoucí, když trestního práva má být využíváno jako ultima ratio. Zároveň je nutné, aby výše ukládaných trestů převýšila zisky, které by z případné trestné činnosti právnícké osoby získaly. Výhledově lze uvažovat o zavedení trestu, jenž by měl pro právnícké osoby větší nápravný efekt, např. již zmiňovaná sankce nápravy stavu životního prostředí.

Z hlediska aplikační praxe je zjevné, že trestní odpovědnost právníckých osob za trestné činy proti životnímu prostředí prozatím byla využita poskrovnu. Nízký počet odsouzených právníckých osob může souviset s řadou okolností. Primárně je důvodem problematika postihování environmentální kriminality. Lze proto doporučit, aby byly rozšiřovány odborné znalosti orgánů činných v trestním řízení, jelikož zvýšení specializace by mohlo podpořit úspěšnost v boji s environmentální kriminalitou. Zároveň dalším faktorem ovlivňující takto nízký počet, je i délka účinnosti ZTOPO, neboť je nutné zohlednit dobu, po kterou se orgány činné v trestním řízení se ZTOPO seznamovaly, stále se jedná o relativně nový právní předpis vzhledem k mnohým novelizacím.

Ze tří případů, kdy došlo k odsouzení právníckých osob za poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti, poškození lesa a za neoprávněné nakládání s odpady, nelze učinit zcela konkrétní závěr. Přestože se tresty v nich uložené zdají být mírné, po bližším zkoumání lze zjistit, že soud při ukládání trestů byl značně omezen okolnostmi případů. Vzhledem k tomu, že se trestné činnosti často dopouštějí právnícké osoby, jež mohou při zahájení trestního řízení být už jen pouhou prázdnou schránkou, jsou soudy značně limitovány při výběru vhodného trestu. Ostatně, to byl i jeden z argumentů proti trestní odpovědnosti. Proto lze kladně hodnotit též snahu zákonodárce o znemožnění právnícké osoby vyhnout se trestní odpovědnosti rozprodáním majetku a převedením právnícké osoby na tzv. bílého koně. Zásada přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce je dle mého názoru zajímavá myšlenka, avšak nešťastně upravena v ZTOPO.

Z výše uvedeného vyplývá, že i přes všechny nedostatky ZTOPO, které se doufám do budoucna podaří eliminovat, je trestní odpovědnost právníckých osob za trestné činy proti životnímu prostředí významná a ZTOPO je způsobilý naplnit svůj účel. Lze také zdůraznit, že právnícké osoby jsou ZTOPO vedeny přijímat preventivní opatření, vytvářet compliance

programy a jednat rozvážněji ve vztahu k životnímu prostředí. Nutno dodat, že trestní odpovědnost právnických osob odpovídá cílům, jež mají být při ochraně životního prostředí dosaženy, a to skrze preventivní působení na potenciální pachatele environmentální kriminality.

Seznam zkratek

EU	Evropská unie
EÚLP	Úmluva o ochraně lidských práv a svobod vyhlášená sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
OSN	Organizace spojených národů
Přestupkový zákon	Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů
Trestní zákon	Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ZTOPO	Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

- BOHUSLAV, L. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-473-2.
- BOHUSLAV, L. Kriminalizace trestní odpovědnosti právnických osob stran trestných činů proti životnímu prostředí. In. DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Ochrana světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO v středoevropském právním kontextu*. Beroun: Nakladatelství Eva Rozkotová, 2012. ISBN 978-80-87488-10-2.
- BOHUSLAV, L. Compliance program a jeho východiska zejména v zahraniční praxi. In. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017. s. 72-73. ISBN 978-80-7502-205-9.
- DAMOHORSKÝ, M. *České právo životního prostředí: Czech environmental law*. 2., rozšířené a aktualizované vydání. V Praze: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2006. ISBN 80-85889-70-6.
- DAMOHORSKÝ, M. Rozhodování ve věcech životního prostředí. In ŠTURMA, P. *Nové jevy v právu na počátku 21. století III. Proměny veřejného práva*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1662-9.
- DAMOHORSKÝ, M. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. V Praze C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7.
- DAMOHORSKÝ, M. STEJSKAL, V. et. al. *Czech and European environmental law: a collective monograph*. Prague: Czech Society for Environmental Law, 2011. ISBN 978-80-87488-07-2.
- DAMOHORSKÝ, M. a kol. Ochrana světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO v středoevropském právním kontextu. Beroun: Nakladatelství Eva Rozkotová, 2012. ISBN 978-80-87488-10-2.
- DANKOVÁ, K. Trestní odpovědnost právnických osob ve světle zásady legality, In. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-87476-58-8.
- DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. ISBN 978-80-7552-187-3.
- FENYK, J., SMEJKAL, L., BÍLÁ I. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-965-7.
- FOREJT, P., HRABATA, P., TREŠLOVÁ, L., *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: s komentářem*. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-875-8.

- HERCZEG, J. Právo na obhajobu a zásada nemo tenetur v řízení proti právnickým osobám. In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-87476-58-8.
- HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-377-3.
- CHMELÍK, J. Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-543-5.
- JANČÁROVÁ, I. Several remarks to criminal liability of legal persons in environmental protection. In. DAMOHORSKÝ, M. STEJSKAL, V. et. al. *Czech and European environmental law: a collective monograph*. Prague: Czech Society for Environmental Law, 2011. s. 64-65. ISBN 978-80-87488-07-2.
- JANČÁROVÁ, I. a kol. *Odpovědnost v právu životního prostředí – současný stav a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. 151-153. ISBN 978-80-210-6594-9.
- JELÍNEK, J. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-683-9.
- JELÍNEK, J. Kriminálněpolitické důvody pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob. In ŠTURMA, P. *Nové jevy v právu na počátku 21. století III. Proměny veřejného práva*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1662-9.
- JELÍNEK, J., HERCZEG, J., *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2., aktualiz. a přeprac. vydání. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-43-4.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87476-58-8.
- JELÍNEK, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013. s. 108-116. ISBN 978-80-87476-58-8.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-205-9.
- JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3.
- JEMELKA, L. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Zákon o některých přestupcích: komentář*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-666-1.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7552-187-3.
- NAVRÁTILOVÁ, J. Trestněprávní ochrana životního prostředí. In: JELÍNEK, J. *Trestní právo Evropské unie*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-041-3.

PELC, V. Limity trestní odpovědnosti právnických osob, In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté*. Praha: Leges, 2017. s. 69. ISBN 978-80-7502-205-9.

STEJSKAL, V. Role Evropského soudního dvora v ochraně životního prostředí. In: ŠTURMA, P., TOMÁŠEK, M. et. al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století III. Proměny veřejného práva*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1662-9.

STEJSKAL V. Nástroje trestněprávní ochrany životního prostředí. In: DIENSTBIER, F. ed. *Nástroje ochrany životního prostředí – role práva: sborník z mezinárodní vědecké konference*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2011. ISBN 978-80-87382-13-4.

ŠÁMAL, P. Trestní odpovědnost právnických osob de lege lata a de lege ferenda v České republice. In *Hospodářské trestní právo a trestní odpovědnost právnických osob*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, str. 175. ISBN 80-210-3299-5.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠÁMAL, P. K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na její právní nástupce. In JELÍNEK, J. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013. s. 179. ISBN 978-80-87476-58-8.

ŠÁMAL. P., a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-592-3.

Odborné články

BERAN, K. Trestní odpovědnost právnických osob z hlediska teorie fikce. *Trestněprávní revue*. 2014, č. 5. s. 107. ISSN 1213-5313.

FRANC, P. Nad návrhem zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. *Soudce*. 2010. č. 6. s. 36. ISSN 1211-5347.

DAMOHOŘSKÝ, M. Delikt ní odpovědnost v ochraně životního prostředí. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 2011, č. 3. s. 11-18. ISSN 0323-0619.

GVOZDEK, F. Zamyšlení nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. *Bulletin advokacie*. 2016, č. 11, s. 42-45. ISSN 1210-6348.

JELÍNEK, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. *Bulletin advokacie*. 2014, č. 9, s. 15-21. ISSN 1210-6348.

JELÍNEK, Jiří. Nad koncepcí trestní odpovědnosti právnických osob v českém trestním právu. *Kriminalistika*, 2016, ročník č. 49, č.1, s. 3-18.

JELÍNEK, J. Ještě k rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. *Bulletin advokacie*. 2017, č. 4, s. 17-21. ISSN 1210-6348

JELÍNEK, J. Koncepce trestní odpovědnosti právnických osob. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 2017, č. 2. s. 15-16. ISSN 0323-0619.

MUSIL, J. a VANDUCHOVÁ, M. *Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Praha: Codexis Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-68-X.

MUSIL, J. Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne? *Trestní právo*. 2000, č. 7-8,

MUSIL, J., PRÁŠKOVÁ, H., FALDYNA F.: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda, *Trestní právo*, 2001, č. 3,

PELC, V. Kritika nové metodiky nejvyššího státního zastupitelství k trestní odpovědnosti právnických osob a obrácené důkazní břemeno. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 11, s. 40-43. ISSN 1210-6348.

STEJSKAL, V. Nový trestní zákon 2010. *České právo životního prostředí*. 2009, č. 26. s. 43. ISSN 1213-5542.

STEJSKAL, V. Trestní odpovědnost jako nástroj prosazování ochrany životního prostředí v evropském kontextu. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*. 2011, č. 3. s. 45-55. ISSN 0323-0619.

VIDRNA, J. Je zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim zcela v souladu s ústavním pořádkem České republiky? *Trestní právo*. 2012. č. 11. s. 13-19. ISBN 1211-2860.

ZÍCHA, J., POKORNÁ, L. Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 4. s. 79. ISSN 1213-5313.

Mezinárodní úmluvy a evropské prameny

Smlouva o přistoupení České republiky k EU. Úř. věst. L 326, s. 17-930.

Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění). Úř. věst. C 326, s. 13-390.

Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění). Úř. věst. C 326, s. 47-390.

Směrnice Rady 1999/31/ES ze dne 26. 4. 1999 o skládkách odpadů. Úř. věst. L 182, s. 1-19.

Rámcové rozhodnutí Rady EU 2001/413/SVV ze dne 28. května 2001 o potírání podvodů a padělání bezhotovostních platebních prostředků. Úř. věst. L 149, s. 1-4.

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1600/2002/ES o šestém akčním programu. Úř. věst. L 242, s. 1-15.

Nářízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 ze dne 14. 6. 2006 o přepravě odpadů. Úř. věst. L 190, s. 1-98.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 98/2008 ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic. Úř. věst. L 312, s. 3-30.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008 o trestněprávní ochraně životního prostředí. Úř. věst. L 328, s. 28-37.

Směrnice Rady 2008/114/ES ze dne 8. 12. 2008 o určování a označování evropských kritických infrastruktur a o posouzení potřeby zvýšit jejich ochranu, Úř. věst. L 345, s. 75-82.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/123/ES ze dne 21. 10. 2009, Úř. věst. L 280/52.

Nařízení Komise (EU) 2017/160 ze dne 20. 1. 2017, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi. Úř. věst. L 27/1.

Úmluva o ochraně lidských práv a svobod vyhlášená sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.

Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin vyhlášená sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 572/1992 Sb.

Úmluvy o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 25/2000 Sb. m. s.

Trestněprávní úmluva o korupci vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 70/2002 Sb. m. s., ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 43/2009 Sb. m. s. o přijetí.

Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 18/2006 Sb. m. s., ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 9/2010 Sb. m. s.

Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 6/2015 Sb. m. s., kterým se ruší a nahrazuje sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 100/1994 Sb.

Elektronické zdroje

United Nations Conference on the Human Environment (Stockholm Conference) (1972). [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/humanenvironment>>.

Rezoluce XV. Mezinárodního kongresu trestního práva v Rio de Janeiru. s. 372. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW <<http://www.penal.org/sites/default/files/RIDP86%201-2%202015%20EN.pdf>>.

Úmluvu Rady Evropy o trestněprávní ochraně životního prostředí (ETS 172). [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW <<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/172>>.

Resolution (77) 28 of the Committee of Ministers on the Contribution of Criminal Law to the Protection of the Environment. Council of Europe (1977). [online]. [cit. 10. 3. 2019] Dostupné z WWW: <https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016804efa66>.

Economic and Social Council. Resolution 1994/15. The role of criminal law in the protection of the environment. United Nations (1994). [online]. [cit. 10. 3. 2019] Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/documents/ecosoc/res/1994/eres1994-15.htm>>.

Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2004. IV. volební období. Sněmovní tisk č. 745/0. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, jehož součástí je důvodová zpráva. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=13061>>.

Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2011. VI. volební období. Sněmovní tisk č. 285. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Důvodová zpráva. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>>.

KLAUS, V. *Prezident vetoval zákon o trestní odpovědnosti právnických osob*. Tisková sdělení. 2011. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<https://www.klaus.cz/clanky/2971>>.

Eurojust (2014). *Strategic Project on Environmental Crime Report*. [online]. [cit. 24. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <[http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/Casework/Strategic%20project%20on%20environmental%20crime%20\(November%202014\)/environmental-crime-report_2014-11-21-EN.pdf](http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/Casework/Strategic%20project%20on%20environmental%20crime%20(November%202014)/environmental-crime-report_2014-11-21-EN.pdf)>.

Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna. 2016. VII. volební období, Tisk č. 304/0. Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, jehož součástí je důvodová zpráva. Ve znění usnesení č. 1145, schválení novely zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. [online]. [cit. 16. 2. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=304>>.

INTERPOL-UN Environment. (2016). *Strategic Report: Environment, Peace and Security – A Convergence of Threats*. [online]. [cit. 24. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<https://www.interpol.int/Resources/Documents>>.

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*. Průvodce právní úpravou pro státní zástupce. 2., upravené a doplněné vydání. V Brně, 14. 8. 2018. sp. zn. 1 SL 141/2017. [online]. [cit. 10. 1. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/soubory-ke-staeni>>.

The Intergovernmental Panel on Climate Change. (2018). *Special Report on Global Warming of 1,5°C*. [online]. [cit. 24. 3. 2019]. Dostupné z WWW: <<https://www.ipcc.ch/sr15/preface/>>.

GŘIVNA, T. U trestní odpovědnosti právnických osob mi vadí nejasná přičitatelnost skutku. *Ceska-justice.cz* [online]. [cit. 10. 1. 2019]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceska-justice.cz/2015/06/tomas-grivna-u-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-mi-vadi-mi-nejasna-pricitatelnost-skutku/>>.

Statistické údaje dostupné na stránkách Ministerstva spravedlnosti k rokům 2014-2018. [online]. [cit. 16. 2. 2019]. Dostupné z WWW: <<https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>>.

Informace dostupné z webových stránek Ministerstva životního prostředí. [online]. [cit. 10. 3.2019]. Dostupné z WWW: <[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/produkce_nakladani_odpady_2017/\\$FILE/OODP-Produkce_a_nakladani_2017-20181003.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/produkce_nakladani_odpady_2017/$FILE/OODP-Produkce_a_nakladani_2017-20181003.pdf)>.

Právní předpisy

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 159/1989 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, zákon o přečinech a trestní řád

Zákon České národní rady č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 557/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 290/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon a zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změně některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 240/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 93/2016 Sb., o Katalogu odpadů

Zákon č. 183/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 263/2016 Sb., atomový zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 455/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zákon č. 55/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 15/96.

Rozsudek Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 18. 9. 2013, sp. zn. 81 T 81/2013, získaný v anonymizované podobě na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 29 T 7/2014, získaný v anonymizované podobě na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2008, sp. zn. 4 Ans 5/2007

Rozsudek Okresního soudu ve Vyškově ze dne 31. 1. 2018, sp. zn. 1 T 278/2015, získaný v anonymizované podobě na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Rozsudek Okresního soudu ve Vyškově ze dne 31. 1. 2018, sp. zn. 1 T 278/2015 získaný v anonymizované podobě na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, z něhož autorka vybrala podstatné části.

Příloha č. 2 – Rozsudek Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 18. 9. 2013, sp. zn. 81 T 81/2013 získaný v anonymizované podobě na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, z něhož autorka vybrala podstatné části.

Příloha č. 3 – Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 29 T 7/2014 získaný v anonymizované podobě na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, z něhož autorka vybrala podstatné části.

Příloha č. 1 – Rozsudek Okresního soudu ve Vyškově ze dne 31. 1. 2018, sp. zn. 1 T 278/2015 získaný v anonymizované podobě na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, z něhož autorka vybrala podstatné části.

Okresní soud ve Vyškově rozhodl v hlavním líčení konaném dne 31. ledna 2018 samosoudkyní .Mgr. Zdeňkou Kalovou

takto:

Obžalování

1) [REDAKCE]
narozený [REDAKCE]
předseda představenstva EKOTERMEX, a.s., se sídlem Pustiměř-Pustiměřské Prusy 268, trvale bytem [REDAKCE]

2) obžalovaná právnická osoba EKOTERMEX, a.s.,
IČ: 15526305,
se sídlem Pustiměř-Pustiměřské Prusy 268, okr. Vyškov,
zastoupenou zmocněnce JUDr. Petrem Poledníkem, advokátem se sídlem Příkop 4, Brno,

jsou vinni, že

[REDAKCE] jako předseda představenstva a ředitel společnosti EKOTERMEX, a.s., IČ: 15526305, se sídlem Pustiměř-Pustiměřské Prusy 268, okr. Vyškov, a osoba odpovědná za provoz spalovny, přes vědomost o závadě na provozní lince Hoval 2, nastavil pokyny pro spalování nebezpečného odpadu - kondenzátorů tak, že v době nejméně od 25. 4. 2013 do 6. 2. 2014 došlo k porušení ustanovení § 17 odst. 1 písm. a) zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, konkrétně pak ustanovení části II, odst. 2 písm. b), písm. d) přílohy č. 4 vyhlášky č. 415/2012 Sb., o přípustné úrovni znečišťování a jejím zjišťování a o provedení některých dalších ustanovení zákona o ochraně ovzduší, kdy bylo v této spalovně jejími zaměstnanci při teplotách nižších než 1100°C spáleno nejméně 7398 kg kondenzátorů obsahujících látky s více než 1%

chloru, kdy takto vznikaly a byly vypouštěny do prostředí vysoce toxické dioxiny s negativními účinky pro prostředí i živé organismy, a nepřijal opatření, aby v případě poklesu teploty pod stanovenou minimální mez nebo v případě překročení některého ze specifických emisních limitů bylo automaticky zabráněno přívodu odpadu do prostoru, kde dochází k tepelnému zpracování odpadu přímou oxidací, kdy si byl porušení předpisů při pálení kondenzátorů vědom a neučinil žádná opatření k nápravě, čímž významně ohrozil životní prostředí - ovzduší,

EKOTERMEX, a.s., IČ: 15526305, se sídlem Pustiměř-Pustiměřské Prusy 268, okr. Vyškov, na základě jednání svého předsedy představenstva [REDAKCE] a svých zaměstnanců (zejména topičů) při plnění jejich pracovních úkolů na základě pokynů předsedy představenstva [REDAKCE] [REDAKCE] které bylo činěno v rámci její činnosti v době nejméně od 25. 4. 2013 do 6. 2. 2014 při spalování nebezpečných odpadů - kondenzátorů v zařízení spalovny porušila ustanovení § 17 odst. 1 písm. a) zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, konkrétně pak ustanovení části II, odst. 2 písm. b), písm. d) přílohy č. 4 vyhlášky č. 415/2012 Sb., o přípustné úrovni znečištění a jejím zjišťování a o provedení některých dalších ustanovení zákona o ochraně ovzduší, kdy bylo v této spalovně jejími zaměstnanci při teplotách nižších než 1100°C spáleno nejméně 7398 kg kondenzátorů obsahujících látky s více než 1% chloru, takto vznikaly a byly vypouštěny do prostředí vysoce toxické dioxiny s negativními účinky pro prostředí i živé organismy, a kdy nebylo přijato opatření, aby v případě poklesu teploty pod stanovenou minimální mez nebo v případě překročení některého ze specifických emisních limitů bylo automaticky zabráněno přívodu odpadu do prostoru, kde dochází k tepelnému zpracování odpadu přímou oxidací, čímž významně ohrozila životní prostředí - ovzduší,

tedy

- [REDAKCE] v rozporu s jiným právním předpisem z hrubé nedbalosti ohrozil ovzduší, a to ve větším rozsahu, a spáchal takový čin proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho postavení a funkce, a uloženou mu podle zákona,
- **EKOTERMEX, a.s.** v rozporu s jiným právním předpisem z hrubé nedbalosti ohrozila ovzduší, a to ve větším rozsahu, a spáchala takový čin proto, že porušila důležitou povinnost uloženou jí podle zákona,

tím spáchali

- [REDAKCE] přečin poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti podle § 294 odst. 1 alinea první, odst. 2 písm. a) trestního zákoníku,
- **EKOTERMEX, a.s.** přečin poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti podle § 294 odst. 1 alinea první, odst. 2 písm. a) trestního zákoníku, za použití zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim,

a odsuzují se

[REDAKCE]
podle § 294 odst. 2 trestního zákoníku, § 67 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku, § 68 odst. 1, odst. 2, odst. 3, odst. 5 trestního zákoníku, § 69 odst. 1 trestního zákoníku, **k peněžitému trestu ve výměře 100 denních sazeb po 1000 Kč** (tj. celkem 100.000 Korun českých), **přičemž pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanovuje se náhradní trest odnětí svobody ve výměře 4 (čtyř) měsíců.**

EKOTERMEX, a.s.

Podle § 294 odst. 2 trestního zákoníku, § 67 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku, § 68 odst. 1 trestního zákoníku, za použití § 18 odst. 1, 2 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, **k peněžitému trestu ve výměře 200 denních sazeb po 1000 Kč** (tj. celkem 200.000 Korun českých).

Podle § 23 odst. 1 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, **k trestu uveřejnění rozsudku v tištěném periodickém sdělovacím prostředku v rozsahu výroku rozsudku ve lhůtě 1 (jednoho) měsíce od právní moci rozsudku.**

Odůvodnění:

Dokazováním provedeným v hlavním líčení vzal soud ve vztahu k obžalovanému [REDAKCE] [REDAKCE] i obžalované právnické osobě firmě Ekotermex, a.s. za prokázaný skutkový stav tak jak je podrobně popsán ve výroku tohoto rozsudku.

Z uvedených důkazů tak vyplývá, že v období od 25.4.2013 do 6.2.2014 došlo provozem společnosti Ekotermex a.s. k porušení ustanovení § 17 odst. 1 písm. a) zákona č. 201/2012 Sb. o ochraně ovzduší v části II. odst. 2 písm. b), písm. d) přílohy č. 4 vyhlášky č. 415/2012 Sb. o přípustné úrovni znečištění a jejím zjištění a provedení některých dalších ustanovení zákona o ochraně ovzduší, kdy v předmětné společnosti – spalovně Ekotermex bylo jejími zaměstnanci při teplotách *zřejmě* nižších než 1100 stupňů spáleno asi 7.398 kg kondenzátorů obsahujících látky s více jak 1% chloru, čímž vznikaly a do prostředí *zřejmě* byly vypouštěny vysoce toxické dioxiny s negativními účinky pro životní prostředí a živé organismy.

Ze všech shora uvedených skutečností tak vyplývá, že skutek ve vztahu k obžalovanému [REDAKCE] [REDAKCE] i obžalované společnosti tak, jak je jim kladeno za vinu, se stal. Tohoto se dopustili zažalované osoby – fyzická osoba [REDAKCE] i právnická osoba společnost Ekotermex, a.s.. Pokud se týká subjektivní stránky trestnosti činu ve vztahu k obžalovanému [REDAKCE]

[REDAKCE] trestnosti činu ve vztahu k právnické osobě, dospěl soud po novém zhodnocení důkazů k závěrům, že způsob jednání obžalovaných, přístup ke zjištěným závadám a nefunkčnosti části zařízení u pece, linky Hoval II, poměrně dlouhá doba činnosti v závadovém provozu, nepřijetí okamžitých a včasných opatření k odstranění závad, omezení či částečné zastavení provozu vadné pece, linky Hoval II, svědčí přinejmenším o hrubé nedbalosti obou obžalovaných subjektů.

Pokud jde tedy o zkoumání a hodnocení všech důkazů, v kontextu naplnění všech zákonných znaků protiprávního jednání jak fyzické tak právnické osoby, co do subjektivní stránky trestné činnosti, ať v podobě zákonem požadovaného úmyslu či nedbalostního jednání v zákonem požadované podobě hrubé nedbalosti, dospěl soud k závěru, že objektivní stránka tak, jak je shora popsána, svědčí o tom, že obžalovaný, tedy jak fyzická osoba [REDAKCE] jako předseda představenstva a ředitel společnosti, i celá společnost jím zastoupená, její činnost, aktivita a způsob jejího provozu po zjištěných nedostatcích a závadách ve vytýkaném směru, jednoznačně svědčí pro závěr, že obžalovaný jednali po dlouhou dobu velmi laxně, s ohledem na zjištěné nedostatky a závady. Je prokázáno, že po takřka dobu 9 měsíců nebyla zajištěna na uvedené lince Hoval II náprava, oprava funkce čidel měření hodnot a v důsledku tohoto nebylo možné kontrolovat dodržování právních předpisů při pálení nebezpečných látek, které obsahovaly likvidované kondenzátory. Tento uvedený nedostatek měření je proto v daném případě velmi významnou skutečností, neboť při dodržování technologického posudku a zejména správných teplot byla nezbytná kontrola měření teplot, což se v daném případě u uvedené linky nestalo po poměrně dlouhou dobu. Je tak nepochybné, že po uvedenou dobu nebylo pod kontrolou spalování nebezpečných látek, zejména z hlediska, zda byly dodrženy všechny zákonná předpisy stanovené pro takovýto předpis. S ohledem na charakter provozu a činnost celé společnosti, závažnost poruchy uvedené spalovací pece, v kontextu s předmětem spalovaného odpadu, měla být náprava nepochybně zajišťována neprodleně, případně mělo být upuštěno od spalování nebezpečných látek, neboť bylo jasné, že neodstraněním těchto závad nebylo možno dodržovat nejen zákonné, ale také technologické předpisy. Pokud za této situace obžalovaný [REDAKCE] jako předseda představenstva a ředitel společnosti, nezasáhl odpovídajícím způsobem a umožnil dále problematiku činnost v rozporu s právními předpisy a se zákonem, a tak provoz celé společnosti, její činnost, dopustil se shora uvedeného protiprávního jednání i po subjektivní stránce, jak sám, tak umožnil předmětnou trestnou činnost společnosti. Vzhledem k tomu, že se jednalo o takové prvotní, první, jednání, dospěl soud k závěru, že takové jednání vykazuje ještě znaky hrubé nedbalosti, a uvedené jednání ještě nequalifikoval jako úmyslné jednání protiprávní v podobě úmyslu nepřímého, tak jak požadoval státní zástupce, byť by jinak mohlo takové znaky vykazovat. Soud má za to, že až v okamžiku, kdy by se jednalo o opakované porušování právních předpisů, zákonů, ať v oblasti správních deliktů, či jiných, pak by bylo jednoznačně jasné, že jednání obžalovaného a společnosti vykazuje již znaky úmyslu buď ještě nepřímého, či již přímého. Pokud se jedná o prvotní nedostatky a pochybení popsané shora, dospěl soud k závěru, že odpovídající kvalifikace subjektivní stránky trestné činnosti u obou zažalovaných je v tomto případě ještě hrubá nedbalost a proto jednání kvalifikoval tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozsudku, jako přečin poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti podle § 294 odst.1 alinea první, odst. 2 písm. a) trestního zákoníku ve vztahu k obžalovanému [REDAKCE] jako fyzické osobě, když tento v rozporu s jiným právním předpisem, a to shora uvedeným ustanovením § 17 odst. 1 písm. a) zákona č. 201/2012 Sb. o ochraně ovzduší a pak konkrétně ustanovení části II. odst. 2 písm. b), d) přílohy č. 4 Vyhlášky 415/2012 Sb. o přípustnosti úrovní znečištění a jejím zjištění a o provedení některých dalších ustanovení zákona o ochraně životního prostředí z hrubé nedbalosti ohrozil ovzduší, a to ve větším rozsahu, jak vyplývá ze způsobu jeho jednání - provozu a doby spalování předmětného nebezpečného odpadu a takový čin spáchal proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho postavení a funkce, postavení předsedy představenstva a ředitele společnosti Ekotermex a.s., a uloženou mu podle příslušného zákona citovanému shora.

Stejným způsobem pak porušila uvedené povinnosti i společnost Ekotermex, a.s., a tím rovněž naplnila všechny zákonné znaky předmětného přečinu poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti podle § 294 odst. 1 alinea první, odst. 2 písm. a) trestního zákoníku, za použití zákona č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Ze všech těchto důvodů soud dospěl k závěru, že je na místě vyslovení viny obžalovaných a právní kvalifikace jejich protiprávního jednání tak, jak je uvedena ve výroku tohoto rozsudku a zdůvodněna shora.

Pokud jde o rozhodnutí o druhu a výši trestu jak fyzické tak právnické osoby, soud vzal v úvahu kritéria určená pro ukládání druhu a výše trestu, účelu trestu, s ohledem na shledaný charakter ještě hrubě nedbalostního jednání tak, jak vyplývá z ustanovení § 294 odst. 2 trestního zákoníku, spojeného s trestní sazbou odnětí svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

Soud přihlédl ke konkrétní míře společenské škodlivosti jednání obžalovaných, charakteru trestné činnosti a možným dopadům a rizikům na životní prostředí a zdraví lidí, přihlédl k osobním poměrům obžalovaného [REDAKCE]. Obalovaný je osobou bezúhonnou, spořádanou, řádně žijící, bez porušování zákonů, právních předpisů a dopouštění se přestupků či trestné činnosti, což je v jeho případě polehčující okolnost, přitěžující okolnosti soud nezjistil. Za přiměřený proto soud shledal trest ryze výchovný, ukládaný obžalovanému v rámci možnosti uvedených v ustanovení § 67 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku, při zohlednění § 294 odst. 2 trestního zákoníku, a ustanovení § 68 odst. 1, 2, 3, 5 a 69 odst. 1 trestního zákoníku, kdy shledal přiměřeným trestem v jeho případě toliko peněžitý trest, a to trest ve výměře celkem 100.000 Kč, tj. 100 denních sazeb po 1.000 Kč, přičemž pro případ, že by tento peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, byl stanoven náhradní trest odnětí svobody ve výměře 4 měsíců, který se jeví adekvátní charakteru trestné činnosti i výši uloženého peněžitého trestu a podmínkám a kritériím uvedeným pro trestání předmětných trestných činů z hlediska individuální a generální prevence, při zohlednění celkových poměrů obžalovaného.

Dále u obžalované společnosti Ekotermex a.s., postižitelné v rámci stejné trestní sazby podle § 294 odst. 2 trestního zákoníku, shledal soud adekvátní rovněž peněžitým trestem podle § 67 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku a § 68 odst. 1 trestního zákoníku, za použití § 18 odst. 1, 2 zákona č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, a uložil jí rovněž peněžitý trest a to ve výměře 200 denních sazeb po 1.000 Kč, tj. celkem 200.000 Kč, za současného uložení dalšího trestu právnické osobě, a to trestu ve smyslu § 23 odst. 1 zákona č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, k trestu uveřejnění rozsudku v tištěném periodickém sdělovacím prostředku v rozsahu výroku rozsudku ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku, když charakter trestné činnosti právnické osoby a dopad na společnost, včetně hrozících škodlivých následků, v důsledku hrubě nedbalostního jednání, si uložení takového druhu a výši trestů v podobě peněžitého trestu i předmětného trestu uveřejnění odsuzujícího rozsudku v příslušném periodiku, vyžaduje, aniž by toto bylo pro společnost likvidační. Uvedené výše peněžitých trestů, jak fyzické tak právnické osobě, byly uloženy i s přihlédnutím k současně uloženým sankcím společnosti v rámci správních řízení za jiné správní delikty, zjištěné v kontextu prověřování této trestné činnosti, když před touto dobou byla společnost a její činnost bezproblémová, bezúhonná, nesankcionovaná. Uložené sankce v podobě uvedených peněžitých trestů, jak fyzické osobě, tak právnické osobě, tak dalšího trestu právnické osobě, včetně sankcí správních, podle názoru soudu, nejsou likvidační pro společnost, ale jsou toliko tresty a sankcemi výchovnými a respektují zákonem požadovanou funkci ochrany společnosti, jsou potřebné z hlediska individuální a generální prevence.

Příloha č. 2 – Rozsudek Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 18. 9. 2013, sp. zn. 81 T 81/2013 získaný v anonymizované podobě na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, z něhož autorka vybrala podstatné části.

Okresní soud ve Frýdku-Místku rozhodl v hlavním líčení konaném dne 18. září 2013 samosoudkyně JUDr. Jiřinou Jalůvkovou **t a k t o:**

Obžalovaní

1. J.S.

narozený xxx ve xxx, bytem xxx, okres xxx, adresa pro doručování xxx nezaměstnaný,

2. X. a.s.

se sídlem xxx okres xxx, PSČ xxx, IČ xxx, zastoupená předsedou představenstva P.Č. narozeným xxx, bytem xxx, xxx,

j s o u v i n n í, ž e

v přesně neurčené době nejméně od 14.12.2011 do prosince roku 2012, v katastrálním území a obci Nýdek, okres Frýdek-Místek, z nedbalosti na lesním pozemku parcelní číslo xxx zapsaném v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu Moravskoslezského kraje, Katastrálního pracoviště Třinec na listu vlastnictví xxx, v lesním porostu xxx v rozporu s § 31 odst. 2, § 33 odst. 3, 4 zákona číslo 289/1995 Sb., o lesích a změně a doplnění některých zákonů (lesního zákona), ve znění pozdějších předpisů, obviněný J. S. coby zplnomocněný zástupce obviněné X. a.s. na základě plné moci ze dne 25.2.2011, udělené předsedou představenstva obviněné X.a.s. P. Č., jakožto vlastníka předmětného lesního porostu, dal pokyn subdodavatelským subjektům k provedení vytěžení smrkového lesa, přestože věděl, že rozhodnutím Městského úřadu v Třinci, Odboru životního prostředí a zemědělství č. j. xxx ze dne xxx které nabylo právní moci dne xxx, bylo v dané lokalitě vydáno povolení k těžbě v porostech mladších 80 let v objemu 250 m³ se vznikem holiny do 1 ha, když žádným způsobem nezabezpečili provedení dané těžby v souladu s tímto rozhodnutím, čímž takto svým jednáním způsobili vznik holé seče o celkové rozloze 1,6265 ha,

t e d y z nedbalosti těžbou lesních porostů provedenou v rozporu s jiným právním předpisem způsobili vznik holé seče na celkové větší ploše lesa,

t í m s p á c h a l i

přečin poškození lesa podle § 295 odst. 1 trestního zákoníku

a o d s u z u j í s e

obž. J.S.

podle § 295 odst. 1 tr. zákoníku k trestu **odnětí svobody** v trvání **8 (osmi) měsíců**.

Podle § 81 odst. 1, § 82 odst. 1 tr. zákoníku se výkon trestu **podmíněně odkládá** na zkušební dobu v trvání **1 (jednoho) roku**.

obž. X. a.s.

podle § 295 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 67 odst. 2 tr. zákoníku, § 68 odst. 1 tr. zákoníku a § 18 odst. 1, 2 zákona č. 418/2011 se ukládá **peněžitý trest ve výměře 30-ti denních dávek**, přičemž jedna denní sazba činí **1.000,-Kč**.

O d ů v o d n ě n í :

V průběhu hlavního líčení i v přípravném řízení bylo prokázáno, že se obžalovaní dopustili jednání, které je popsáno ve výroku rozsudku.

Obžalovaný J. S. potvrdil, že těžbou vznikla holá seč o rozloze 1,63 ha tak, jak je žalováno, ale k tomu došlo tak, že mezi dvěma parcelami, mýtinami se zrušila stěna. Zrušení zavinilo počasí. Těžbu prováděli jeden rok v jedné části, hajný označil v prosinci ty stromy, které by se měly zlikvidovat, ale sněhem a počasím tam došlo k hodně vývratům, včetně té stěny. Tím pádem došlo k tomu, že se tam vytvořila ještě jedna mýtinka a hlavně, že se ta stěna, kterou tam nechali, porušila a jakoby to spojilo ty dvě mýtiny.

Zástupce právnické osoby P. Č. uvedl, že k věci nemá co říci, zplnomocnil obžalovaného S., který ho pouze informoval o tom, jak těžba probíhá. Byl informován, že v zimě došlo k polámání stromů sněhem. Telefonicky to oznámil správci, že bude probíhat nahodilá těžba. Fyzicky na místě nebyl.

Z trestné činnosti jsou obžalovaní usvědčováni výpověďmi svědků, a to Ing. B. H., který uvedl, že pracuje na městském úřadu na odboru životního prostředí a zemědělství. Bylo požádáno o povolení výjimky k těžbě v Nýdku v roce 2011. Jednalo se o to, že porost, který byl ve vlastnictví společnosti X. byl napaden kůrovcem a probíhaly tam nahodilé kůrovcové těžby, až nastal stav, kdy část toho porostu byla proředěná natolik, že bylo žádoucí vytěžit i zbytek zdravých stromů. Majitelé si požádali o výjimku z mýtní těžby v porostech mladších 80-ti let věku. Revírník odborné správy lesů, pan L. P., tuto jejich žádost doporučil a on vydal rozhodnutí, na základě kterého mohli proředěnou část porostu vytěžit. Rozhodnutí nabylo právní moci koncem roku 2011. Vytěženo bylo možná kolem 200 kubíků. Svědek dále uvedl, že majitel je povinen přednostně zpracovávat nahodilou těžbu tak, aby nedocházelo k šíření škůdců, čili pokud by existovala holina a někde v okraji byl uschlý strom, případně by byly vyvrácené nějaké stromy, vlastník je povinen tyto stromy zpracovat a pokud touto těžbou vznikne holina větší jak 0,20 hektarů, čili více jak 20 arů, tak je povinen toto do 14 dnů oznámit orgánu státní správy lesů. Od obžalovaných žádné takové oznámení v roce 2012 nebylo. Pokud jde o neoprávněnou těžbu, o tom byl informován kolem 5.10.2012, kdy volal pan L. P., z hovoru pochopil, že zřejmě L. P. byl na dovolené, nebo někde mimo a po návratu ho některý z chatařů z xxx informoval, že se tam děje zase nějaká těžba. Proto hlavně z důvodu, aby se do věci nezapletly osoby, které s tím nemají nic společného, když nepochybně vlastník si na těžbu najal těžební firmu, která by mohla být spoluvníkem, či spolupachatelem nějakého právního deliktu, upozornil policii a společně jeli na místo, kde zastihli dvojici lesních dělníků. Policisté s nimi jednali, vyžádali si jejich doklady, upozornili je, co a jak. V tu dobu již těžba neprobíhala, stahovali jen vytěžené dřevo, měli jen traktor, nebyla slyšet pila, že by se něco řezalo. Pracovníci uvedli, že práci jim nařídil pan S.. K dotazu svědek uvedl, že daný lesní pozemek byl napaden kůrovcem tak, že se jednalo spíše o jednotlivé stromy, či skupinky stromů. Z pravidla to bývají skupinky napadených stromů na ploše. Napadení kůrovcem je závislé i na tom, který druh kůrovce tam působí. Některý kůrovec napadá jednotlivé stromy na ploše a některý se šíří skupinovitě, jakoby spíše v kruhu. Na daném pozemku to vypadalo spíše skupinovitě, neboť se jednalo o mladý porost a v těchto porostech se kůrovec většinou projevuje takto. K dotazu, co má přednost, pokud je pozemek napaden kůrovcem, zda stěna, aby stála, nebo likvidace, svědek uvedl, že přednostní je likvidace kůrovce s tím, že do 14 dnů musí přijít oznámení, že se tam prováděla těžba nad rámec povoleného. V době, kdy policisté jednali s dělníky, sám si odhadoval, kolik je na hromadách dřevní hmoty, díval se, jestli to jsou stromy zdravé a byly tam stromy i zdravé i napadené kůrovcem. Těžilo se tedy dřevo zdravé i napadené kůrovcem. |

Svědék L. P. uvedl, že pokud jde o těžbu na pozemku v Nýdku společností X., jednalo se o lesní pozemek, který měl výměru 3 hektary a spol. X. v zastoupení pana S. projevila na podzim, někdy na přelomu října a listopadu roku 2011, zájem hospodařit na tomto pozemku bez převzetí lesních hospodářských osnov, proto obžalovanému S. pomohl vypracovat žádost pro orgán státní správy za společnost X.. Žádost byla podána orgánu státní správy lesů a bylo jim vyhověno. Poté, co bylo žádosti vyhověno, vyzval obžalovaného S., že mohou začít zpracovávat nahodilou těžbu v daném porostu. Kdy práce započali, neví, protože počátek těžby mu vlastník neoznámil, přišel na to sám, asi v druhé polovině listopadu, kdy zjistil, že je zpracovávána nahodilá těžba, porost začínal být nařazený a začala vznikat souvislá holina v porostu. Proto volal obžalovanému S., oznámil mu, že tam vzniká holina a doporučil mu, aby požádal orgán státní správy lesa o tzv. rekonstrukci porostu, což je v podstatě mýtní úmyslná těžba v porostech mladších 80-ti let a používá se v případě, že v těchto porostech je významný podíl těžby nahodilé, tzn. souší, zlomů, vývrátů a je málo pravděpodobné, že by porost do mýtního věku dokázal nějakým standardním způsobem dožít, a proto se předčasně smýtí a obnoví, tzn. zalesní. I tuto žádost obžalovanému S. vypracoval, osobně mu ji předal koncem listopadu nebo počátkem prosince 2011. Orgán státní správy lesa rozhodl o žádosti kladně, v druhé polovině prosince 2012. Mezi tím probíhala těžba, v kombinaci těžby nahodilé a úmyslné a vznikla holina 0,60 hektarů. To bylo koncem roku 2011, což bylo v souladu se zákonem, když firma X. v té době měla patřičné povolení. Svědek uvedl, že obžalovanému S. sdělil, že stávající porost, který tam zůstal, tzn. 2 hektary 40 arů vyznačí k těžbě, což provedl v prosinci roku 2011 a to tak, že každý strom určený k těžbě

označil oranžovou lesnickou značkovací barvou. Celkem vyznačil zhruba 30 až 60 procent porostu k těžbě po celé ploše způsobem probrání, nebo nařazení porostu. Pokud by těžba byla provedena tímto způsobem, na místě by zůstal stát nařazený porost, místy by byl mezernatý, ale v žádném případě by tam nevznikla souvislá holina. Do června 2012 v porostu nezaregistroval žádnou podstatnější těžbu. Koncem května 2012 ještě zaslal firmě X. dopis, ve kterém informoval, že na pozemku v dotčeném porostu se nachází nahodilá hmota ve výši, odhadem 100 až 150 kubíků. Dopisem byli rovněž informováni o tom, že pokud provedou těžbu, mají to nahlásit revírníkovi odborné správy lesa, i informace o tom, že pokud by měli překročit maximální výši těžby stanovenou orgánem státní správy lesa, tak toto mají dopředu hlásit, nebo dopředu si mají požádat o navýšení a byla tam i informace o tom, že pokud vznikne těžbou nahodilou, nebo je zřejmé, že vznikne těžbou nahodilou plocha větší než 0,20 hektarů, tak toto mají předem oznámit orgánu státní správy. Tento dopis zaslal koncem května 2012. Svědek uvedl, že podstatná těžba, kterou podle jeho názoru byl porušen zákon, proběhla v měsíci červnu a červenci 2012. Kdy začala a kdy těžba skončila, neví, protože mu to vlastník, nebo ten, kdo těžbu prováděl, neoznámil. Na provedení těžby přišel koncem měsíce července 2012 nebo začátkem srpna 2012, kdy zjistil, že podstatná část porostu, který byl vyznačen, byla vytěžena naholo. Vlastník, nebo ten, kdo těžbu prováděl, ignoroval způsob vyznačení, který provedl, proto celou věc oznámil orgánu státní správy lesa, jako porušení zákona a ten to později oznámil na policii. K dotazu ještě svědek uvedl, že v období od května 2012, kdy obžalované informoval, jak mají postupovat, že jsou vyznačeny stromy, které jsou určeny k těžbě do srpna 2012, kdy zjistil, že byla provedená těžba nad rámec povolení, k výrazné změně porostu nedošlo. Došlo ke změně během zimy, protože porost je na hřebenu a po zimě byl poškozen sněhem, ovšem nebylo to nic podstatného, proto provedl v březnu 2012 mírné doznačení porostu, přičemž kůrovec primárně nebyl hlavní příčinou. Byla to spíše otázka klimatických podmínek, tzn. sních a vítr, i když kůrovec, měl také svůj podíl, ale nebyl tím primárním důvodem. K obhajobě obžalovaného svědek uvedl, že poškození porostu zlomy po zimě bylo, ale určitě nebylo v takovém rozsahu, aby porost smýtili tak, jak to učinili, neboť kolem předmětného porostu je porost státních lesů, který vznikl identicky před padesáti lety, má stejný věk, má stejnou druhovou skladbu, působí na něj stejné klimatické podmínky a i tam po zimě byly registrovány a vyznačeny zlomy, byla tam provedena těžba zlomů, ale porost dodnes stojí. Pokud by skutečně došlo k tomu, že by stěna byla tak poškozená, tak majitel společnosti měl o tom informovat před těžbou. Měli provést především v první řadě těžbu, která byla vyznačená a teprve poté podle toho, jak by porost vypadal, se s ním dalo dál pracovat, šlo by pokračovat v rekonstrukci porostu. Nic takového se nestalo, nikdo nic nehlásil, přestože s obžalovaným S. byl v telefonickém kontaktu opakovaně.

Z provedeného dokazování, zejména z výpovědi svědků Ing. H. a svědka P. a z listinných důkazů jednoznačně vyplývá porušení § 31 odst. 2 lesního zákona, který při mýtní úmyslné těžbě zakazuje u holé seče překročit velikost holiny nad 1 ha a u její šíře dvojnásobek průměrné výšky těžebního porostu. Dále došlo k porušení ustanovení § 33 odst. 3 lesního zákona, které ukládá při těžbě vyšší než 3 m³ na 1 ha a rok vyrozumět orgán státní správy lesů a doložit vyjádření příslušného odborného lesního hospodáře. Toto vyrozumění vlastník daného lesního porostu předložil v roce 2011, v roce 2012 však nikoliv. Vlastník dále porušil § 33 odst. 4 lesního zákona, které zakazuje provádět mýtní úmyslnou těžbu v porostech mladších 80 let. Bylo prokázáno, že porost 13Bc5 na parcele č. xxx v katastrálním území xxx přešel v roce 2011 do vlastnictví společnosti X. Tuto společnost na základě zmocnění zastupoval obžalovaný J. S., který následně vyrozuměl lesního hospodáře o záměru provést v daném porostu těžbu dřevní hmoty. V druhé polovině listopadu roku 2011 bylo zjištěno, že těžbou souší, zlomů a vývratů došlo ke vzniku několika malých holin v rozmezí výměry od 1 arů do 5 arů a celková plocha těchto dílčích holin měla výměru 0,20 ha. Na základě uvedených zjištění bylo vydáno doporučení vlastníku lesa provést rekonstrukci na části porostu, tedy vytěžení lesního porostu v celkové výši do 1 ha. Na žádost vlastníka lesa bylo vydáno rozhodnutí provést mýtní úmyslnou těžbu v porostech mladších 80 let. Na základě tohoto bylo provedeno ze strany lesního hospodáře vyznačení těžby v celém porostu 13Bc5. Před vyznačením byla na místě již vzniklá holina provedením povolené těžby souší, vývratů a zlomů o výměře dosahující 0,60 ha. Následně v srpnu roku 2012 bylo ze strany lesního hospodáře zjištěno, že není prováděna těžba v souladu s vyznačením, přičemž vlastník lesa prováděl těžbu celého porostu na holo. Na základě tohoto zjištění bylo orgánu státní správy podáno oznámení o nepovolené těžbě, přičemž je nutno uvést, že podle § 37 lesního zákona je vlastník lesa povinen hospodaření v lese zajišťovat v součinnosti s odborným lesním hospodářem, což byly Lesy České republiky, s.p. v zastoupení revírníkem L. P..

Uvedeným jednáním tedy, kdy z nedbalosti těžbou lesních porostů provedenou v rozporu s jiným právním předpisem, způsobili vznik holé seče o celkové rozloze 1,6265 ha, tedy na větší ploše lesa, naplnili skutkovou podstatu přečinu poškození lesa podle § 295 odst. 1 tr. zákoníku, když přečinu poškození lesa podle § 295 odst. 1 trestního zákoníku se dopustí ten kdo, byť i z nedbalosti, těžbou lesních porostů nebo jinou činností provedenou v rozporu s jiným právním předpisem způsobí, byť i připojením k již existující holině, vznik holé seče nebo způsobí závažné poškození lesa na celkové větší ploše lesa, přičemž za větší plochu je podle § 296 odst. 2 trestního zákoníku považována plocha větší než 1,5 ha. Zplnomocněný zástupce obžalované X. J. S. vydal pokyn subdodavatelským subjektům provést těžbu na parcele číslo xxx v katastrálním území xxx, a to v porostu xxx, když byl prokazatelně vyrozuměn o rozhodnutí správního orgánu o maximální možné těžbě, přičemž neučinil žádná opatření, aby zamezil vzniku holiny přesahující 1 ha, kdy znaleckým posudkem byl zadokumentován vznik holiny o rozloze 1,6265 ha. Z hlediska subjektivní stránky je u obžalovaného J. S. spatřována vědomá nedbalost podle § 16 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku. Jednání obžalované spol. X. je posuzováno podle zákona číslo 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Podle § 8 odst. 1 písm. d) tohoto zákona je trestným činem spáchaným právnickou osobou protiprávní čin spáchaný jejím jménem nebo v jejím zájmu, nebo v rámci její činnosti, jednali tak statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat, přičemž přečin poškození lesa podle § 295 odst. 1 trestního zákoníku je vyjmenován v § 7 předmětného zákona. Objektivní stránka tohoto trestného činu právnické osoby je tvořena jinak, než u osob fyzických. Vedle obvyklých znaků objektivní stránky kteréhokoliv z trestných činů, je k trestní odpovědnosti právnické osoby nezbytné, aby navíc byl vždy naplněn alespoň jeden z dalších formálních objektivních znaků, a to že čin byl spáchán jménem právnické osoby, v zájmu právnické osoby, nebo v rámci činnosti právnické osoby. V tomto případě byl trestný čin nepochybně spáchán jménem a v zájmu právnické osoby. Subjektivní stránka tohoto trestného činu je podle zmiňovaného zákona dokazována nepřímou, prostřednictvím zavinění fyzické osoby, která za právnickou osobu jedná. Právnická osoba nemá vlastní vůli a navenek ji nemůže sama projevovat, a z tohoto důvodu jednání právnické osoby podle zákona představuje ty projevy vůle, které

jménem právnické osoby činí subjekty uvedené v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Právnická osoba je odpovědná za protiprávní čin spáchaný nejen zaměstnancem ale i jinou osobou, která je oprávněna za právnickou osobu jednat. V tomto případě obžalovaný J. S., zastupující společnost X. na základě plné moci ze dne 25.2.2011, udělené předsedou představenstva společnosti X. P. Č., vykonával jménem a v zájmu této právnické osoby veškerou činnost v souvislosti s těžbou dřevní hmoty v katastrálním území obce xxx na lesním pozemku parcelní číslo xxx, zapsaném na listu vlastnictví xxx vedeného u Katastrálního úřadu Třinec. Obžalovaný J. S. byl osobou, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat tak, jak je uvedeno v § 8 odst. 1 písm. a) citovaného zákona. Jelikož byl trestný čin spáchán jednáním osoby oprávněné za obžalovanou X. jednat, lze této obžalované právnické osobě jednání obžalovaného J. S. ve smyslu § 8 odst. 2 zmiňovaného zákona přičítat. Proto i obžalovaná spol. X. je považována za pachatele trestného činu, přičemž trestní odpovědnost obžalovaného J. S. nemůže být tímto dotčena (viz. § 9 odst. 3 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim). Obžalovaní se dopustili jednání společensky škodlivého, přičemž svým protiprávním jednáním porušili zákonem chráněný zájem společnosti na ochraně životního prostředí.

Pokud jde o obchodní společnost X. bylo zjištěno, že do obchodního rejstříku vedeného Krajským soudem v Ostravě byla zapsána xxx, přičemž aktuálně zapsanými předměty podnikání jsou silniční motorová doprava nákladní (od 14.3.2008) a výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona (od 24.6.2009). Předsedou představenstva je P.Č. (se vznikem funkce i členství v orgánu shodně dnem 10.9.2010), dalšími členy představenstva jsou J.L. (vznik členství dnem 28.8.2007) a V.Z. (vznik členství dnem 31.1.2011). Jménem společnosti jedná představenstvo. Za představenstvo jedná navenek jménem společnosti předseda představenstva nebo dva členové představenstva společně. Základní kapitál tvoří 2.200.000 Kč, společnost emitovala akcie, a to 2 kmenové akcie na majitele v listinné podobě ve jmenovité hodnotě 1.000.000 Kč a 20 kmenové akcie na jméno v listinné podobě ve jmenovité hodnotě 10.000 Kč. V opise z evidence rejstříku právnických osob společnost dosud nemá žádný záznam. Soud při posledním hlavním líčení uložil předsedovi představenstva spol. X. P. Č., aby soudu doložil účetní uzávěrky za roky 2010, 2011, 2012, což však jmenovaný neučinil, proto soud vycházel z jeho výpovědi, kdy uvedl, že hospodaření společnosti se lepší, bude mírně v plusu a proto byl uložen peněžitý trest v dolní polovině sazby ve výměře 30 denních dávek, přičemž jedna dávka činí 1.000,- Kč, celkem tedy peněžitý trest ve výši 30.000,- Kč.

Příloha č. 3 – Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 29 T 7/2014 získaný v anonymizované podobě na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, z něhož autorka vybrala podstatné části.

Obvodní soud pro Prahu 10 rozhodl samosoudkyní Mgr. Blankou Bedřichovou v hlavním líčení konaném dne 26. března 2014

t a k t o :

Obžalovaná právnická osoba

METALCOMP s.r.o. ,

IČO : 271 465 70 se sídlem Praha 10, 28. pluku 524/25

- j e v i n n a , ž e -

dne 29. července 2012 v blíže nezjištěných nočních hodinách v xxxxxxxx, ul. xx xxxxxxxxxxxxxx xxxxx, parcela č. xxxxxx, uložila pomocí jí provozovaného nákladního vozidla značky Mercedes – Benz xxxxxx xxxx x xxxxx xxx, VIN: xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx, RZ xxxxxxx s velkoobjemovým kontejnerem, na zpevněné asfaltové ploše, která se nacházela na okraji orné půdy, konkrétně xxxxxxxxxxxx zemské šířky a xxxxxxxxxxxx zemské délky, odpad tj. velké množství stavební suti, sádrokartony, izolace, obklady, koberce, domovní odpad, pneumatiky, učebnice, knihy, sklo, nábytek, hračky a další komunální odpad, včetně 5 kusů plastových velkoobjemových kontejnerů v ocelových klecích o objemu 1m³, které obsahovaly ropné látky, které z porušených nádob vytekly a kontaminovaly zemní těleso o ploše 150 m² do hloubky až 1,2 m a zpevněný povrch odstavné plochy o ploše cca 150 – 200 m² vyjetým motorovým olejem, který vzhledem k jeho toxicitě a karcinogenitě je nebezpečným odpadem dle § 4 písm. a) zák. č. 185/2001 Sb., o odpadech, čímž porušila obecné povinnosti při nakládání s odpady dle § 12 zák. č. 185/2001 Sb., o odpadech, jakož i povinnosti při nakládání s odpadními oleji dle § 29 téhož zákona, současně porušila povinnosti při zacházení se závadnými látkami a při jejich skladování a přepravě, jakož i povinnosti pro původce havárie dle ust. § 39 odst. 1, 4 písm. a), § 41 odst. 1, 2 zák. č. 254/2001 Sb., vodního zákona, přičemž sanace vzniklé ekologické havárie musela být provedena specializovanou společností DECONTA, a.s., Volutová 2523, Praha 5, čímž Magistrátu hlavního města Prahy, Mariánské náměstí 2, Praha 1, vznikla v důsledku nákladů vynaložených na sanaci a skládky škoda ve výši xxxxxxxxxxxx Kč,

t e d y : úmyslně v rozporu s jiným právním předpisem uložila odpady, přepravovala je a jinak s nimi nakládala, a tím způsobila poškození životního prostředí, k odstranění poškození životního prostředí byly vynaloženy náklady ve značném rozsahu, a takový čin se týkal nebezpečného odpadu,

č í m ž s p á c h a l a

prečin neoprávněného nakládání s odpady podle § 298 odst. 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku

a o d s u z u j e s e

podle § 298 odst. 4 tr. zákoníku a § 20 odst. 1 zákona č. 418/2011 Sb. k trestu zákazu činnosti, a to zákazu nakládání s odpady jakéhokoli druhu, na dobu 8-mi (osmi) let.

O d ů v o d n ě n í

Na podkladě dokazování, provedeného u hlavního líčení dne 26.3.2014, považuje soud skutkový děj popsany ve výroku rozsudku za plně prokázany.

Obžalovaná **právnícká osoba Metalcomp s.r.o.**, zastoupená opatrovníkem, v hlavním líčení stejně jako i v přípravném řízení odmítla vypovídat. U hlavního líčení pouze opatrovník sdělil, že se společnost nedopustila skutku, který je jí obžalobou kladen za vinu.

Z výslechu **svědka Mxxxxxx Bxxxxxxx**, druhého xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx v době stíhaného skutku soud zjistil, že xxxxxxxxxxxx získal po své xxxxx, na kterou toho bylo v té době již moc. Společnost se primárně zabývala kovošrotem, likvidací odpadu a kamionovou autodopravou. On se staral o kovošrot a částečně kontejnerovou dopravu. V době stíhaného jednání byl v neschopnosti, v době jeho neschopnosti firmu řídil pan Hxxxxxxxx, on byl na telefonu. Na stálo byli ve firmě dva řidiči, jinak měli celkem 5 až 6 externích řidičů, všichni jezdili operativně podle potřeby. Činných aut bylo asi 10 až 11, další vozidla byla na náhradní díly. Měli i jedno kontejnerové vozidlo, toto odpovídá vozidlu xxxxxxxx xxxx xxxxxx, uvedenému v obžalobě, v republice to vozidlo rozhodně nebylo jediné. K dotazu samosoudkyně, jak se evidovaly jízdy jednotlivých řidičů v rámci provozu společnosti uvedl, že se psaly „kolečka“, psaly se stazky, měli jsme v tom trochu bordel, nebylo to úplně tak, jak to mělo být. Každý jezdil s takovým autem, jak chtěl. Ne každý řidič byl úplně odpovědný. Odpad vyváželi na skládku xxx xxxxxxxx a xxxxx, pokud sváželi menšími auty, měli v xxxxxxxxxxxx prostor, kde odpad sypali na hromadu, pak ho přesypali do velkého kontejneru a jezdili jednou denně. Suť se převážně vozila do xxxxx. Pracovali i v areálu v xxxxxxxx xxxxx xx xxxxx xx. Kolem 29. července 2012 tam byla převážně suť, kolik kontejnerů tam však bylo celkem neumí přesně odpovědět. S nebezpečným odpadem nikdy nepracovali, nemají na to ani oprávnění podle živnostenského listu. Nebezpečný odpad se jinak likviduje ve spalovnách. V pracovní neschopnosti byl v té době skoro rok, byl po autonehodě, do práce nechodil denně, ale později už chodil, v červenci se v práci objevil tak asi jedenkrát za dva dny.

Svědék Bxxxxxx Pxxxxxx, xxxxxxxx xxxxxxxx společnosti zapsaný v obchodním rejstříku v postavení svědka uvedl, že firma Metalcomp je pro něj zcela neznámá, někdo ho stanovil xxxxxxxxxx, ale on se o tom dozvěděl zcela náhodou, a proto to oznámil na policii. Ani pana Bxxxxxxx, ani pana Hxxxxxxx nezná, v minulosti je nikdy neviděl, neví, proč si vybrali zrovna jeho. V červenci 2012 byl evidovaný na Úřadu práce, nikde nepracoval. Firmu na sebe nikdy nepřevodil. Svědek současně založil do spisu kopii usnesení Policie České republiky z 13. března 2014, jímž bylo podle § 159a odst. 5 tr. řádu odloženo podezření z přečinu poškození cizích práv podle § 181/1 tr. zákoníku, jehož se měl dopustit neznámý pachatel, neboť se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání. Předmětem trestního oznámení byl převod 100% obchodního podílu stíhané společnosti Metalcomp .

Z výpovědi **svědka Jxxxxx Pxxxxx**, xxxxxxxx společnosti Metalcomp vyplynulo, že jako xxxxx ve společnosti pracoval od července 2011 po dobu cca dvou let. Jezdil s nákladním vozem, nejprve s liazkou, kdy vozil stavební materiály, pak dostal soupravu xxxxxxxx xxxxxx, posléze měl xxxxx s vlekem. Firma měla xxxxxxxx dva, jeden osmikolový s kontejnerovou nástavbou, na tom se střídaly, on sám jezdil pak výhradně ještě s valníkem s vlekem. S kontejnerem jezdila spousta lidí, v červenci 2012 s ním on sám jel jednou až třikrát, odvážela se hlavně suť na xxxxx. Pokud nebyl kontejner plný, vysypalo se něco na dvoře, pak se doplňovala várka. Pokud nepřevzali jen čistou suť, občas se do ní i něco přimíchalo, např. koberec, musel se však zakrýt, aby to ze suti nevyplavalo. K doplňujícímu dotazu svědek uváděl, že on sám nic nezakrýval. Do práce chodil od pondělka do pátku, pokud něco spěchalo, jezdilo se i v sobotu. Večer se ve firmě pracovalo pouze, když bylo hodně kovošrotu, skládky v noci nefungovaly, vozidla se nakládala na ranní odvoz. Pokud se týče skutku z července 2012, pokud byl víkend, nechávali naložený kontejner na dvoře a vezl se až po víkendu. Pokud mu bylo soudem předestřeno, že 29. července 2012 byla neděle,

muselo být auto zaparkované na dvoře a po víkendu se vezlo vysypat na xxxxx. Kromě suti a koberců neví, že by odvážel nějaký nebezpečný náklad. S barvami a podobnými věcmi nenakládali . Nemůže vyloučit, že předmětného dne mohl kontejner vyzvednout a odvést ho na dvůr, ale rozhodně by v neděli nikam jinam než s kontejnerem na dvůr vysypat odpad nejel. Pokud se to někde vysypalo, tak ne jinde než u nich na dvoře. Ohledně uložení odpadu na parcele u Koloxxxxxxxxxxxxxxxxx něco zaslechl, příslušníci něco ve firmě řešili, jeho se tehdy ptali, jestli někdo něco vezl a on jim řekl, že se odsud něco vezlo, už si to nepamatuje, jsou to dva roky zpátky.

Ze svědectví **Bxxxxxxxx Sxxxxx** soud zjistil, že byl najatý xxxx xxxxxxxx-xxxxx xxxxxxxxxxxxxxxx vybourat příčky a kompletně vyklidit objekt tehdejšího hotelu se sídlem v xxxxxxxx – xxxxxxxxxxxxxx, ulice xxxxxxxxxxxxxx Byl najatý na to, aby najal pražskou firmu, pracoval v místě jako organizátor stavby po dobu jednoho měsíce, a to pouze v červenci 2012. Jeho úkolem byl dům vyčistit a připravit ho kompletní rekonstrukci. Domluvil firmu Metalcomp, smluvně měli stanovenou částku za kontejner ve výši xxxxxxxx- Kč. Všechno, co z objektu odvezli, jim bylo uhrazeno, na každý odvoz suti byly doklady, které policii již v minulosti předal. Velký kontejner stál xxxxxx,- Kč, malý, který se dával na směs odpadu, stál xxxxx,- Kč. Celkem tam v období července 2012 bylo osm aut, čtyřikrát nebo pětkrát tam byly s velkým kontejnerem, třikrát s malým. Byla tam jen čistá suť, neboť když se směs smíchá je to dražší. Nepamatuje si nikoho ze svědků, že by na místo osobně přijel. Poslední suť dělali v době od pondělí do soboty před 29.7.2012. V sobotu se naplnil kontejner vrchovatě, byl to velký kontejner, což vyplývá z data a částce na účtence. Kontejnery byly volně přístupné, na parkovišti byla závora. V pondělí ráno kontejner v sídle společnosti již nebyl, v neděli u nich nikdo v objektu nepracoval.

Z **protokolu o havarijním zásahu společnosti xxxxxxxx** na č.l. 85 až 90 soud zjistil, jakým způsobem tedy bylo postupováno po nalezení předmětných materiálů včetně nebezpečného odpadu společností xxxxxxxxxxxx. ve spolupráci s hasičskou záchrannou službou hl. m. Prahy a PČR.

Podrobná zpráva tzv. **závěrečná zpráva se společnosti xxxxxxxx** o havárii xxxxx a jejich následcích je založena na č.l. 92 až 139. Z popisu havárie bylo zjištěno, že z poškozených kontejnerů vyteklo cirká 4 až 5 tisíc litrů ropných látek, na výše zmíněný neoprávněně uložený komunální odpad asfaltovou zpevněnou plochu a do okolního prostředí, kontaminováno bylo cca 150 až 200 m² odstavné asfaltové plochy a zemní těleso v délce 10 metrů a šířce 15 metrů do hloubky až 1,2 metru. Ke kontaminaci podzemních vod nedošlo. Závěrečná zpráva podrobně rozvádí rozsah provedených prací a použité metody, monitoring znečištění v lokalitě, realizovaná nápravná opatření. V průběhu dne 31.7.2012 se podařilo kontaminovaný komunální odpad zpět naložit, odčerpat ropné látky o hmotnosti 2 tun, které byly odvezeny k odstranění, kontaminovaný komunální odpad i kontaminovanou zeminu odtěžit a odvést k likvidaci. Sanační práce byly ukončeny 31.7.2012. Z příložených map na č.l. 103 a č.l. 105 až 106 včetně fotodokumentace na č.l. 104, 108 až 109 je patrné, že divoká skládka byla založena na silnici nebo bezprostředně vedle silnice mezi obcí xxxxxxxa xxxxxxxe na místě lehce přístupném z této silnice, která v nočních hodinách je zcela nevyužívaná a prostá jakékoliv pozornosti.

Ze **smlouvy o převodu obchodního podílu na č.l. 162 až 165** soud zjistil, že xxxxxxxx xxxxxxxxxxxx Metalcomp Mxxxxx Bxxxxxxx smlouvou ze dne 27.8.2013 převedl na xxxx Bxxxxxxx Pxxxxxxx obchodní podíl ve společnosti odpovídající vkladu xxxxxxx,- Kč, který převodce v hotovosti uhradil při podpisu této smlouvy. Doplátek ve výši xxxxxxx,- Kč měl převodce uhradit ve třech měsíčních splátkách. Smlouva obsahuje u podpisu ověřovací doložky pro legalizaci dle pošty xxxxx xxx xxxxxu Mxxxxxxx Bxxxxxxx, u Bxxxxxxx Pxxxxxxx pak ověřovací doložku podle ověřovací knihy Úřadu Městské části Praha 22, k níž mělo dojít 28.8.2012 v xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx.

Z úředního záznamu policie o **provedeném šetření ve společnosti Metalcomp** na č.l. 170 až 171 soud zjistil, že firma byla vedena značně chaoticky, většina zaměstnanců pracovala tzv. načerno. Ohledně přístupu ke klíčům nabyt policejní komisař dojem, že jsou zcela nezajištěny, přístup k nim může mít téměř kdokoliv, není vedená řádná kniha jízd, která by poskytovala chronologický přehled o uskutečněných jízdách v rámci firmy. Jednatel společnosti nebyl schopen sdělit, kdo a kde byl v pondělí v dopoledních hodinách. Jednatel současně nebyl schopen zjistit, kde je jeden z kontejnerů, o němž uváděl, že se nachází ve firmě, kontaktoval proto druhého xxxxxxxxxx, svědka Hxxxxxxxxx, který ho telefonicky měl za účasti policie vyrozumět, že jakmile odvezli 29.7.2012 kontejner z xxxxxxxx, tak nebyl prázdný a chtěl ho naplnit ještě sutí z rekonstrukce svého domu. Místo bydliště odmítl uvést, nechť si ho policie zjistí sama. Týmž šetřením bylo zjištěno, že poslední odvoz kontejneru od xxxxxxx xxxxxxx vxxxxxxxxxxxxx byl uskutečněn dne 29.7.2012, a to Jxxxx Pxxxxxx, který vezl velké auto s velkým kontejnerem a dále AxxxxxxHxxxxxxxxx který vezl menší vozidlo.

Z úředního záznamu na č.l. 196 a výpisu na č.l. 197 pak vyplývá, že **šetřením k ověřovací doložce při převodu společnosti Metalcomp** dne 28.8.2013 nevznikla důvodná pochybnost o ověření totožnosti nového nabyvatele podílu ve společnosti Metalcomp xxx. Bxxxxxxxx Pxxxxxxxx, neboť osoba předkládající občanský průkaz předložila platný OP, který byl následně po čtrnácti dnech vyměněn za nový. Ztráta původního průkazu nebyla současně nahlášena, důvod změny občanského průkazu není znám. Z výše uvedených skutečností pak soud shledal, že převod společnosti Metalcomp x. Bxxxxxxxxx na nového jednatele je zcela účelový ve snaze vyhnout se trestnímu řízení i trestní odpovědnosti za jednání ve společnosti a vyvést ze společnosti veškerá aktiva. O úspěšnosti tohoto postupu svědčí i zpráva o finančním šetření na č.l. 214-216 , z níž se zjišťuje, že společnost Metalcomp ke dni finančního šetření, tedy k prosinci 2013 není vlastníkem žádného z původně užívaných a provozovaných vozidel. Vozidla byla již v minulosti buď dočasně nebo trvale vyřazena, ostatní jsou toho času v převodu. Nákladní vozidlo Mercedes xxxx xxxxxx, registrované pod r.z. xxxxxxx, jež bylo užito ke spáchání trestného činu, bylo dne 19.7.2013 převedeno společností Metalcomp za úplatu na společnost xxxxxxxxxxxxxxxx.. Šetřením z KN bylo zjištěno , že společnost Metalcomp nevlastní žádný nemovitý majetek,

vlastní věcné právo, a to zástavní právo exekutorské na nemovitosti v katastrálním území xxxxxxxxxxxxxxxx, zapsané na LV xxxxxv k.ú. xxxxxx a dále zástavní právo exekutorské k nemovitosti zapsané na LV xxxxxv k.ú. xxxxxxxxxxxxxxxx xxx xxxxx. Společnost Metalcomp je však u obou nemovitostí ve vlastnictví Jxxx Kxxxx pouze jedním z mnoha zástavních věřitelů.

Společnost tedy v současné době nedisponuje žádným finančním majetkem, žádným movitým ani nemovitým majetkem, podnikatelskou činnost nejméně po dobu od 28.8.2013 neprovozuje.

Na základě dokazování provedeného ve smyslu § 2 odst. 5 tr. řádu soud vyhodnotil provedené důkazy podle § 2 odst. 6 tr. řádu podle svého vnitřního přesvědčení, založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu, a to jednotlivě i v jejich souhrnu a dospěl k závěru, že obžalovaná společnost Metalcomp je trestně odpovědná za jednání svého blíže neztotožněného zaměstnance, který v nočních hodinách dne 29. července 2012 v blíže nezjištěné době zřejmě kolem půlnoci (čas na kamerách je synchronizovaný , ale bývá nepřesný a často nerozlišuje letní a zimní čas) v ulici xx xxxxxxxxxxxxxx xxxxxxxna parc. č. xxxxxxxxuložil za pomoci společností provozovaného nákladního vozidla Mercedes xxxxx r.z. xxxxxxx obsah velkoobjemového kontejneru, obsahující jak stavební odpad, tak další netříděný odpad pocházející z vyklizovaného objektu bývalého xxxxxxx xxxxxxn xxxxxxxxxxx, na adrese xxxxxxxxxx xxx, xxxxxxxxxx – xxxxxxxxxx, včetně 5 ks velkoobjemových kontejnerů s nebezpečným odpadem obsahujícím ropné látky, které z porušených nádob zčásti vytekly a kontaminovaly okolí tak, jak je popsáno ve výroku rozsudku.

Při hodnocení svědeckých výpovědí dospěl soud k závěru, že výpověď všech slyšených svědků je minimálně zčásti účelová, neboť všichni předvolaní svědci minimálně zčásti (byť v rozdílném rozsahu) porušili své povinnosti a v případě úplné výpovědi by se vystavili buď přímo nebezpečí trestního stíhání (Bxxxxxxx, Hxxxxxxx, Pxxxxxxx) , či nejméně pracovněprávnímu postihu (Pxxxxx). Tyto skutečnosti soud zjistil porovnáním výpovědí svědků s dalšími provedenými důkazy. Přestože Axxx Hxxxxxxx uvedl, že v době stíhaného jednání byl na území Německa, vyplývá z výslechu Mxxxxxxx Bxxxxxxx i z listin, které Mxxxxxxx Bxxxxxxx PČR předložil, že ještě 30.7. užíval vozidlo, jímž mělo dojít ke spáchání trestného činu. Toto vozidlo mohl převzít (v případě, že jej neužíval i dne 29.7. v nočních hodinách) od dalšího svědka Jxxxxx Pxxxxx – řidiče společnosti Metalcomp nejdříve v ranních hodinách dne 30.7.2012. Velmi nedůvěryhodně (zejména s ohledem na to, že svědku Hxxxxxxx není údajně nic známo o stíhané trestné činnosti) působí i tvrzení, že v době činu byl již od nočních hodin dne 29.7.2012 v zahraničí, kam mohl odjet až v průběhu dne 30.7.2012.

Výpověď Mxxxxxxx Bxxxxxxx se jeví účelová již od přípravného řízení, kde byl jedinou z osob, která byla policií vyzvána k podání vysvětlení na úřední záznam podle § 158 odst. 5 tr. řádu. Účelovost podávaných informací i chování svědka Mxxxxxxx Bxxxxxxx je patrná mimo jiné i z jeho jednání, kdy nejprve uvedl Policii České republiky, že je schopen dodat seznam jednotlivých řidičů, nemá však přehled o tom, který z řidičů řídil vozidlo kterého dne a poté po výzvě Magistrátu hl. m. Prahy k doložení dokladů, zejména tzv. koleček a knihy jízd předstíral vloupání do jím užívaného osobního motorového vozidla Mercedes a odcizení právě předmětných dokladů. Zkreslené jsou i jiným podávané informace o nevědomosti o činnosti stíhané společnosti z důvodů prac. nechopnosti, které sám následně vyvrátil .

Šetřením policie v předmětné společnosti Metalcomp bylo zjištěno, že tato jeví značný dojem chaosu při řízení, nicméně chaosu cíleného. Velmi nepravděpodobné s ohledem na objem a počet nákladních vozidel je i dokládání vyvážení odpadů na oficiální skládky, které neodpovídá ani zakázce společnosti xxxxxx xxxxxxx -xxxxxxx, tak jak ji popsal ve své výpovědi svědek Bxxxxxxx Sxxxxx. Slyšený svědek Bxxxxxxx Pxxxxxxx pak zcela popřel, že by v současné době mohl být jednatelem společnosti Metalcomp a že by na něj společnost byla řádně vedena, opakovaně tvrdil v souladu se svým trestním oznámením, že se stal obětí trestného činu, přičemž listinné důkazy zejména pak doklady o ověření jeho podpisu na Úřadu městské části Praha 10 jeho výpověď minimálně zpochybňují.

Pokud se týče trestní odpovědnosti právnické osoby, tato je odpovědná ve smyslu zákona č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízením proti nim za trestné činy, taxativně uvedené v ustanovení § 7 zák. č. 418/2011 Sb. , k nimž se řadí i stíhaný přečin dle § 298 tr. zákoníku .

Trestným činem spáchaným právnickou osobou je ve smyslu § 8 odst. 1 téhož zákona protiprávní čin spáchaný **jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti**, jednal-li tak

- a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat,
- b) ten, kdo u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),
- c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo
- d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“) při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c),

(2) Právnické osobě lze přičítat spáchání trestného činu uvedeného v § 7, jestliže byl spáchán

- a) jednáním orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c), nebo
- b) **zaměstnancem uvedeným v odstavci 1 písm. d) na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c) anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v odstavci 1 písm. a) až c) neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo**

neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.

Ve smyslu § 8 odst. 3 zák. 418/2011Sb. trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v odstavcích 1 a 2.

Na základě těchto skutečností má soud za prokazané, že odpovědnost právnické osoby Metalcomp s.r.o. je pro stíhaný skutek dána. Nepodařilo se sice jednoznačně prokázat, zda pachatelem stíhaného přečinu byl xxxxx vyslechnutý v pozici svědka JxxxxPxxxxx či bývalý xxxxxxxx a současně xxxxx společnosti Axxx Hxxxxxxx, kteří v inkriminovanou dobu vozidlo užívali, je však zcela jednoznačně prokázáno, že tak jednali jako zaměstnanci společnosti , která pokud k takovému jednání nedala přímo pokyn prostřednictvím odpovědných osob, minimálně prostřednictvím odpověd. osob neprovedla taková opatření, jak má na mysli ust. § 8 odst. 2 písm. b) (tedy povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob a opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu). Není totiž pochyb o tom, že statutární orgány byly povinné zajistit svá vozidla takovým způsobem, aby mimo pracovní dobu neměli 3. osoby bez svolení stat. orgánů či jiných pověřených osob možnost neoprávněně předmětné nákladní vozidlo užívat, současně byla společnost povinna vést takovou evidenci jízd, která by umožnila vozidla přehledně provozovat v souladu se zákonem .

Z opisu evidence rejstříku trestů právnických osob bylo zjištěno, že právnická osoba Metalcomp s.r.o. nebyla dosud soudně trestána.

Na základě výše uvedených skutečností dospěl soud k závěru, že Metalcomp s.r.o. jako právnická osoba je ve smyslu § 8 odst. 1,2,3 trestně odpovědná za následky jednání svého blíže neztotožněného zaměstnance, popsané ve výroku rozsudku. Tímto jednáním naplnila společnost všechny zákonné znaky přečinu neoprávněného nakládání s odpady podle § 298 odst. 2, odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, neboť zaměstnanec společnosti zcela úmyslně a vědom si skutečnosti, že společnost nemá oprávnění nakládat s nebezpečnými odpady uložil jednak netříděný směsný odpad, jednak toxický odpad (s nímž nakládat nebyl navíc oprávněn) mimo vyhrazená místa a porušil tak obecnou povinnost při nakládání s odpady ve smyslu § 12 zákona č. 185/2001 Sb. o odpadech. Tento stanoví, že „každý je povinen nakládat s odpady a zbavovat se jich pouze způsobem stanoveným tímto zákonem a ostatními právními předpisy vydanými na ochranu životního prostředí. Nakládání s nebezpečnými odpady se řídí též zvláštními právními předpisy platnými pro výrobky, látky a přípravky se stejnými nebezpečnými vlastnostmi, pokud není v tomto zákoně nebo prováděcích právních předpisech k němu stanoveno jinak. Pokud dále není stanoveno jinak, lze s odpady podle tohoto zákona nakládat pouze v zařízeních, která jsou k nakládání s odpady podle tohoto zákona určena. Při tomto nakládání s odpady nesmí být ohroženo lidské zdraví ani ohrožováno nebo poškozováno životní prostředí a nesmějí být překročeny limity znečišťování stanovené zvláštními právními předpisy. K převzetí odpadu do svého vlastnictví je oprávněna pouze právnická osoba nebo fyzická osoba oprávněná k podnikání, která je provozovatelem zařízení k využití nebo k odstranění nebo ke sběru nebo k výkupu určeného druhu odpadu s dalšími výjimkami zákonem stanovenými). Ředění nebo míšení odpadů za účelem splnění kritérií pro jejich přijetí na skládku je současně zakázáno. Společnost porušila dále ust. § 29 téhož zákona, stanovící původci odpadních olejů povinnosti při nakládání s nimi. Současně společnost porušila i ustanovení vodního zákona č. 254/2001, zejména pak ustanovení § 39 odst. 1, neboť při nakládání se závadovými látkami nečinil opatření, aby zabránil jejich vniknutí do povrchových či podzemních vod a nesplnil ani své povinnosti původce havárie ve smyslu § 41 odst. 1, odst. 2, neboť ačkoli havárii způsobil, nečinil žádná opatření k jejímu odstranění ani nevyrozuměl HZS ČR. Svým jednáním tak způsobil havárii, jejíž sanace si vyžádala náklady, přesahující xxxxxxxx- Kč, tedy značné náklady ve smyslu § 138 odst. 1,2 tr. zákoníku. Z odborných vyjádření současně vyplynulo, že nebezpečným materiálem, který neoprávněně na místě činu složili byl motorový olej, tedy nebezpečný odpad obsahující toxické látky ve smyslu § 4 odst. 1 písm. a) zák. č. 185/2001Sb., s odkazem na přílohu č. 2 téhož zákona .

Při **ukládání trestu** přihlédl soud ve smyslu § 14 zákona č. 418/2011 Sb. k povaze a závažnosti trestného činu, k poměrům právnické osoby včetně její dosavadní činnosti a jejích majetkových poměrů, jakož i k působení právnické osoby po činu a k účinkům a důsledkům, které lze očekávat od trestu pro budoucí činnost právnické osoby. S ohledem na výše uvedené skutečnosti vyplývající z finančního šetření Policie České republiky i k jednání statutárních orgánů, které krátce po zahájení trestního stíhání právnické osoby právnickou osobu převedly na třetí osobu (tzv. bílého koně) a motorová vozidla ve vlastnictví společnosti prodaly dalším osobám, ať už fyzickým či právnickým, tedy zbavily společnost jak možnosti další výdělečné činnosti, tak majetku, který vlastnila, byl soud při ukládání trestu ve svých možnostech s ohledem na účelnost uloženého trestu velmi omezen. Uložený peněžitý trest ve smyslu § 18 zákona č. 418/2011 by totiž nebyl vykonatelný, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty ve smyslu § 19 nebylo možno uložit, neboť fyzicky žádná věc vhodná k propadnutí ve společnosti nezůstala. Uveřejnění rozsudku ve smyslu § 23 pak lze stěží požadovat po statutárním orgánu, který v trestním řízení dokládá, že se statutárním orgánem společnosti nikdy nestal. Soud tedy v souladu s původně uloženým trestem trestním příkazem ze dne 10. února 2014 uložil obžalované společnosti Metalcomp s.r.o. trest zákazu činnosti, a to zákazu nakládání s odpady jakéhokoliv druhu na dobu 8 (osmi) let. Takový trest uložený ještě v dolní polovině zákonné trestní sazby ust. § 20 zákona č. 418/2011 (který trest zákazu činnosti u právnické osoby umožňuje uložit v rozmezí jeden rok až dvacet let) , považuje soud nejen za přiměřený, ale také vykonatelný.

Trestné činy proti životnímu prostředí páchané právníckými osobami

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá stavem české trestněprávní ochrany životního prostředí a jejího vývoje ve vztahu k právníckým osobám. Stěžejní význam pro tuto práci má zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právníckých osob a řízení proti nim, jenž zavedl s účinností od 1. 1. 2012 do českého právního řádu nový institut trestní odpovědnost právníckých osob. Přestože tento institut od svého zavedení do právního řádu prošel mnohými změnami, stále trpí určitými nedostatky, o kterých se tato práce zmiňuje. Dále je pro tuto práci stěžejní zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, převážně jeho Hlava VIII. a předpisy na úrovni mezinárodního a unijního práva, jež se vztahují k životnímu prostředí. Cílem práce je zhodnotit, zda trestní odpovědnost právníckých osob je vhodným a dostatečně účinným nástrojem k ochraně životního prostředí.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol, kdy první dvě mají obecný charakter. První kapitola objasňuje základní pojmy, které jsou pro práci podstatné, především pojem právnícké osoby v platném právu a pojem životního prostředí. Dále se zabývá ochranou životního prostředí a jejími prameny na vnitrostátní, unijní a mezinárodní úrovni.

Druhá kapitola se věnuje obecně přijímání zákonu č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právníckých osob a řízení proti nim a skutečností, jež přijetí zákona předcházely. Zároveň se tato kapitola dotýká i modelů trestní odpovědnosti právníckých osob, jež jsou uplatňovány v rámci evropského kontinentálního práva.

Třetí kapitola rozebírá relevantní ustanovení zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právníckých osoba a řízení proti nim, zejména působnost, přičitatelnost trestného činu právnícké osobě a možnosti jejího vyvinění, přechodem trestní odpovědnosti na právního nástupce a sankcionování právníckých osob se stručným porovnáním sankcí ukládanými ve správním řízení.

Poslední kapitola popisuje vývoj trestných činů proti životnímu prostředí v České republice, dále rozebírá několik vybraných trestných činů proti životnímu prostředí, kterých se právnícké osoby budou patrně dopouštět nejčastěji. Tato myšlenka je podpořena rozhodovací praxí soudů, přičemž doposud byly odsouzeny pouze tři právnícké osoby za trestné činy proti životnímu prostředí.

Závěr práce sumarizuje získané informace a dostupné výsledky z dosavadní praxe, hodnotí účelnost zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim jako adekvátního nástroje ochrany životního prostředí.

Klíčová slova

Trestní odpovědnost právnických osob, ochrana životního prostředí, environmentální kriminalita

Environmental offences committed by legal entities

Abstract

This thesis deals with the Czech criminal law protection of the environment and its development in relation to legal entities. The main importance for this thesis is found in Act No. 418/2011 Coll., on Criminal Liability of Legal Entities and their Prosecution effective since the January 1, 2012, which brought new institute of criminal liability of legal entities into the legal system of the Czech Republic. Although, there had been several changes, imperfections still occur in connection with this institute. Furthermore, this thesis concerns on Act No. 40/2009 Coll., Criminal Code and international and EU regulations related to the environment. The aim of this thesis is to evaluate whether the criminal liability is a suitable and effective tool to protect the environment.

The thesis is divided into four chapters. The first chapter provides explanation of concepts essential for the thesis, especially the concept of legal entity in the applicable law and the concept of environment, it also deals with environmental protection and its sources in national, EU and international regulation.

The second chapter focuses on adoption of Act No. 418/2011 Coll., on Criminal Liability of Legal Entities and their Prosecution and the circumstances before the adoption.

The third chapter analyses the relevant provisions of Act No. 418/2011 Coll., on Criminal Liability of Legal Entities and their Prosecution, mainly the scope of the Act, attribution of criminal liability to the legal entities, criminal liable of legal successor and sanctioning of legal entities in connection to sanctions in administrative law.

The fourth chapter describes the development of crimes against the environment in the Czech Republic. This chapter also analyses several selected crimes most frequently committed by legal entities, as evidenced by court decisions.

The conclusion is devoted to the evaluation of the knowledge contained in the text of the thesis.

Key words

Criminal Liability of Legal Entities, environmental protection, environmental criminality